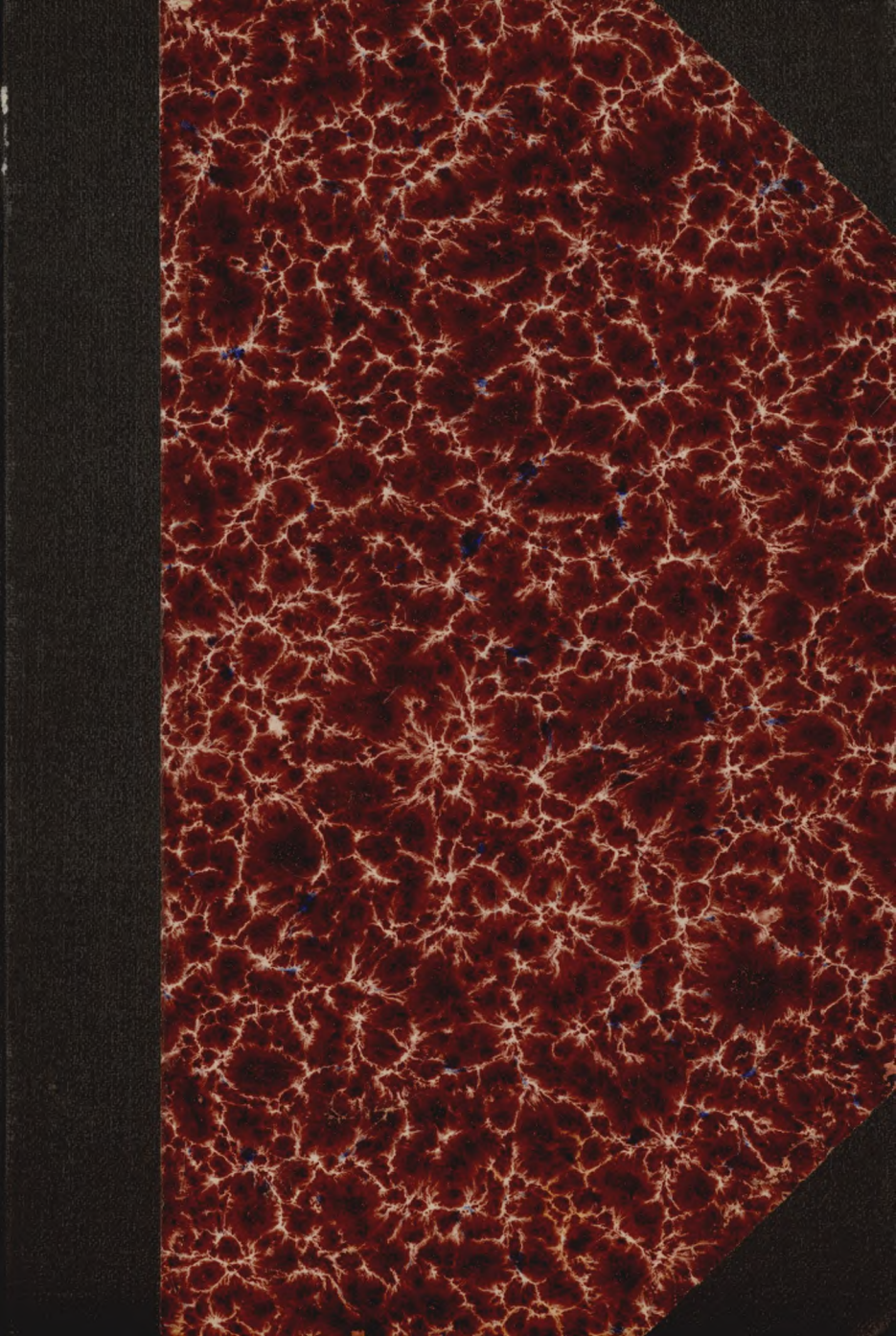

SZLÁVIK: Vadtenyésztés és Vadászat

OEE Könyvtár
Áll.Ell. 2018

DE...
1851/1866

VADTENYÉSZTÉS ÉS VADÁSZAT

Hasznos tanácsok az év minden hónapjára

Irta:

SZLÁVIK NÁNDOR

szk. vezérerdőfelügyelő.

Nádudvari RÁZSÓ LAJOS előszavával.

VADÁSZATI UTMUTATÓ
szerkesztősége és kiadóhivatala
Ara: 18.— Kő
Budapest, VI., Szinyei Merse-u. 11.

A „Kárpáti Vadász” kiadása

Nyomta a MERKUR-nyomda, Berehovo-Beregszász 1928.

Ing. J. Klavisknándor
Vasútfelügyelő.

ÁK.

5172.

tételsz.

Csep.

XV. Sz/26.

2115

szám.

Előszó.

J/45

A régebbi idők felfogásával szemben — mikor az illetékesek nagyrésze a vadban „kártékony és pusztítandó“ tényezőt látott, — ma már minden elfogulatlanul gondolkozó vadász, erdész és gazda belátja, és tudja, hogy a vad igenis fontos és értékes nemzetgazdasági faktor. A vadállomány kincs! A nemzetnek is jelentős vagyontétele, a magánosnak pedig a birtokán nevelkedő vad sokszor több hasznot hajt, mint más, mező- és erdőgazdasági üzemág.

Attól a perctől kezdve, hogy ezt az igazságot belátták, a vadállományt és így közvetve a jövedelmet fokozni igyekeztek. Sajnos eközben sokan az ellenkező végletbe estek: túlszaporítottak. Ezzel nemcsak hogy a vadállomány javát nem mozdították elő, hanem ellenkezőleg — megtették az első lépést annak kipusztítására. A természetben nincs ugrás. Aki túlságosan sokat, lehetetlent követel és próbál megvalósítani, az épen az ellenkező eredményt éri el.

A vad óvása, gondozása és nevelése, szakszerű vadászata komoly tudomány. Feltételezi a vad természetrajzának, életmódjának és életmegnyilvánulásainak, a környezetnek, valamint ezer és ezer apró tényezőnek a kicsinyes részletekbe menő alapos ismeretét. — Csak az tud eredményesen küzdeni egy kítűzött vadóvási cél eléréseért, csak az tud egy-egy hátráltató körülményt sikerrel kiküszöbölni, aki a természet és a vad alig észrevehető, látszólag jelentéktelen, valójában sorsdöntő jelentő-

ségű életmegnyílvánulásaiból a cél elérésére fontos és azzal szervesen egybefüggő következtetéseket le tudja vonni.

Szlávik Nándor vezérerdőfelügyelőnek jelen munkája a gyakorlatlan kezdőt megtanítja a vadovás és ápolás elemi tudományára, megtanítja a vadnevelő szemével „látni“, az öreg vadóvónak pedig igen sokszor olyan hasznos tanácsot ad, melyet csak az egy hosszú emberéleten keresztül tárgyával szeretettel foglalkozó, nyíltszemű és éleseszű szakember figyelhetett meg.

Idestova hatvan év tapasztalatát összegyűjtve adja a szerző munkájában az olvasónak. És hogy jó tanácsokat ad, azt mi sem bizonyíthatja jobban, mint, hogy tapasztalatait olyan uradalmakban szerezte, mint vezető, melyeknek vadbősége európai hírű volt és angliai viszonylatban is — ahol pedig „tenyésztik“ a vadat — az elsők között állott. A gróf Wenckheim Rudolf-féle dobozi uradalomban, ahol *Szlávik Nándor* közismert szaktudásának alapját vette meg, egy-egy többnapos téli vadászaton 8—12 ezer darab vad esett. Ehez nem kell kommentár. Aki a vadat itt nevelte, az — értette a dolgát!

A kitűnő munka hivatott, régi szakíró műve, aki helyes meglátással és érzéssel fogja meg és kezeli azokat a kérdéseket, melyek vitára adhatnak alkalmat és ahol a legtöbben a legtöbb hibát követik el.

A könyv a vadászati szakirodalomban hézagot pótol és egyetlen igazvadász könyvtárából sem hiányozhatik.

Budapest, 1927. december havában.

Nádudvari Rázsó Lajos.

BEVEZETÉS.

Erdő és vad.

A mai gazdasági élet, kivétel nélkül mindent elkövet azért, hogy jövedelmeit fokozza. Számottevő eredménnyel jár elől e világversenyben az erdőgazdaság; sajnos, de való, hogy legtöbbször *nem előnyérre a vadtenyésztésnek.*

Az örökké előretörekvő s pihenést nem ismerő emberi elme a létért való küzdelemben minden idealizmust félrelökve rohan keresztül mindenen, összezúzva és összetörve mindazon utjába kerülő akadályokat, melyek eszméit és gondolatait bilincsbeverhetnék. Feltartózhatatlanul halad kitűzött célja felé azért, hogy megragadhasson minden legkisebb kínálkozó alkalmat arra, hogy mindazt, amit csak értékesíteni lehet, csengő ércce, aranyává változtathasson át.

Az erdőt, ezt az élő faraktárt, ezt az óriási nyitott kincses kamarát sem kimélte meg a kor „haladó szelleme“, mert a mai kultúra legmagasabb színvonalán álló erdőgazdasági üzemre is rányomta már a spekuláció bélyegét. Ez az örületes kavarodás lázas állapotba hozta már nemcsak az üzletvilágot, hanem a forgatag magával sodort olyanokat is, akik eddig távol állottak az ilyen üzletektől.

Ebben az aranybálványt imádó században azután vakon rohantak neki annak a másik s nemzetgazdaságilag *nem éppen megvetendő tőkét képviselő kincsnek: a vadállomálynak.* A vagyon, a pénz, ez átkos moloch utáni örült hajszában is találkozott még számtalan vadásztárs, akinek misztikus, vonzó bűvereje, költészetének szeretete nem ölte még ki

szívéből a vad iránti irgalmas szánalmat; ezt igazolja ama számtalan panaszos levél, mely a vad kiveszéséről, kevesbedéséről, annak eltűnéséről ad hírt.

A jelen században a tavak, nádasok világa tűnőfélben van, az már végnapjait éli. Kell a föld; éhes eszkimók lesik azt a kis darab elhódított földet, azt a világot, amelyből a szárnyas lakók konfoederációjának pusztulni kellett.

Sok állatfaj eltűnt, megsemmisült, kiveszett.

A jövő vadásznemzedék csak leírásokból fog halvány képet alkothatni magának az erdő, a nádas, a mocsár rejtélyes lakóiról.

Hogy tehát a még megmaradt, de máris degenerált vadunkat a végpusztulástól megmenthessük, bár súlyos és felelőség melletti terhes szolgálataim közepette is, minden alkalmat megragadtam arra, hogy szóval és tettel a vadállomány javára lehessen, ahogy és amint csak lehetséges volt a múltban és lesz a jövőben.

Dacára a magas nivóra emelt erdőgazdaság mellett, *sohasem tévesztettem szem elől a vadtenyésztést sem, hanem folyton azon gondolkoztam, hogy az erdő és vadtenyésztés, a két ellentétes fogalom között a kivezető utat, az összhangot megtalálhassam. Azt hiszem sikerült.*

Épp e célból kiindulva határoztam el magam arra a lépésre, hogy teljes 55 éves gyakorlati szolgálatom alatt szerzett és fényes eredménnyel bevált tapasztalataimat papírra vetve azokat vadásztársaim szives figyelmébe ajánljam s a köz érdekében nyilvánosságra hozzam.

SZLÁVIK NÁNDOR

mérnök, vezérerdőfelügyelő.

A vadászat.

A vadászatról merem állítani, hogy oly régi, mint maga az emberiség. Tekintsünk vissza a teremtés teóriájára, amely azt állítja, hogy az ember előbb teremtetett meg s csak mikor ez megvolt, teremtette Isten az állatok seregeit s bocsátotta azokat széjjel a földön. Megkezdődött tehát a földön az emberek és állatok között a harc; harc az emberiség részéről az egyedüli uralkodás eszméjéért és másrészt pedig azért, hogy a még akkor mindenféle fajban létező erősebb ragadozók ellen megvédelmezhesék az emberiség számára a hasznos állategyedeket az elpusztulástól, a megsemmisüléstől. Az életfentartási ösztön kényszere szoritotta főként az emberiséget már a legrégibb ősidőkben is arra, hogy vadásszon és végeredményében pedig az ősember a szükség és a testileg szenvedett nélkülözések hatása alatt lett vadásszá. Tehát már akkor is, évezredekkel ezelőtt a vadászat a legnemesebb ügyet szolgálta.

A legrégibb feljegyzést és megemlékezést a vadászatról és a vadászról a bibliában találjuk, ahol „Nimród“-ról áll feljegyezve, hogy „Ő nagy vadász volt az Ur előtt“.

Való igaz és tagadhatatlan, hogy a harc a vadállatokkal nagy művelődési befolyással volt az emberiségre. Veszedelemes ellenségek állottak az emberiséggel szemben, mint legnagyobb ellenfelek és dacára erejüknek, számbeli többségüknek s mindama nehézségeknek, amelyek az ember és állat közötti harcban előállottak, ügyesség és megfontolás után

legyőzettek. Ezt a harcot sok ezer év óta folytatja az ember s abból mint győző került ki mindig!

Első őseinknek kézfegyvere a kő volt, amelyet holmi gyökérfélékkel egy erős bot, karó vagy húsághoz erősítettek s így az mint bunkó vagy bárd tett szolgálatot. Ezen kezdetleges védelmi eszközzel, no meg a rettenthetetlen személyes bátorság és erővel lépett az ősrégi időben ellenségei, a vadállatok elé, hogy azokat legyőzze.

Már az őseimnek is reá kellett magát szánnia az állatvilág életszokásainak tanulmányozására, s ez erősítette és fokozta testi erejét is. Különösen a vadak rejtekhelyeinek felkutatása alkalmával átélt megerősítő fáradságok, vagy azok üldözése, vadászása által élesebbé, fogékonyabbá lett az ősvadász elméje, akit szellemi képességei intenzívebb dolgokra sarkaltak, melynek következménye lett, hogy az állatok ravaszágán, vagy cselfogásain kifoghatott és hogy mindig jobb és tökéletesebb vadászszerszámot, támadó- és védőeszközt találhatott ki.

Ha a történelemben utána lapozunk, úgy megtaláljuk, hogy kezdetén a történelmi időknek, a régi egyiptomiak is űzték a vadászat nemes sportját, mert hiszen arra vall a talált évezredes sírköve királyaiknak. Ezekben a sírköveken különféle variációban vannak vadászjelenetek bevéve.

A régi görögök és rómaiak ép így hódoltak a vadászat szenvedélyének, bár ezek gyakorlati oldaláról fogták fel a dolgot és elsősorban is a ragadozókat pusztították. A görög és római írók megénekelték és pompás versekben vázolták a vadászat sportját. Rengeteg ragadozót pusztítottak el a császárság korában cirkuszi játékokra.

A kárpátok vidékén úgy látszik és a történelem is azt bizonyítja, hogy a vadászat már ekkor megindult, — ha ugyan a római történészeknek hi-

telt adhatunk — az egykoruakat kivéve — és állításuk szerint fényének tetőpontját ezen időben érte el. A kárpátok legnagyobb része akkor még beláthatatlan nagy erdőrengetegekkel, mondhatni őserdőkkel megáldott terület volt, melyben a vadak töméntelen sokasága tartózkodott és habár őseink nagy igyekezet és szorgalommal űzték, kergették is a vadat, mégsem voltak képesek a vadállományt kipusztítani. Ezt pedig az akkori primitív fegyverzetnek és a vándor, nomád életet kedvelő őseinknek köszönhetjük, akik egy-egy területen csak rövid időre telepedtek le.

A leggyakrabban előforduló vad, mely benépesítette a régi kárpáti rengetegeket, a síkság nádasait, mocsarait: a bölény, jávorszarvas és a medve volt. Ha mi a vadász akkori fegyverzetét nézzük, úgy könnyen alkothatunk véleményt magunknak arról, hogy milyen kitartás, minő szorgalom és személyes bátorság kellett ahhoz, hogy ezekkel a vadakkal szembe szállva felvették a harcot, hogy azokat legyőzhessék és velök élet-halálra vívjanak.

A magyarok királya Mátyás, az igazságos király, nagy hódolója volt a vadászat minden nemének; szenvedéllyel űzte e sportot, miért is a vadászati viszonyok alatta szabályozva lettek, sőt vadászterületei el lettek bizonyos jelek által választva más területektől, ahol ő és udvari emberei, vagy tisztviselői vadászhattak. Másokra nézve ott a vadászat szigorúan tiltva volt.

Ez valószínűleg arra vezethető vissza, hogy a főnemesek és a főpapság, — mint a legnagyobb birtokosok — a vadászatot minden megszorítás nélkül gyakorolták. A klastromok barátai is passzionátus vadászok voltak, miért is felettes hatóságukat igen gyakran kényszerítették szigorú rendszabályokhoz nyúlni s őket a valódi hivatásukra figyelmeztetni.

Így azután példaadás okáért külön templomi gyűlést által szigoruan eltiltattak a vadászebek és vadászszólymok tartásától is.

Mátyás király halála után a nemesek vették át majdnem az egész országban a vadászatot s mivel jobbágyaik alárendelt szolgálai szerepre lettek kárhóztatva s jogaik elkoboztattak, a fegyverviseléstől is el lettek tiltva. A fő- és köznemesség és utódaik voltak csak jogosítva fegyvert viselni és így veszté el a közönséges nép a lehetőségét annak, hogy vadászatot űzhessen; vagyis joga elkoboztatott.

*

A XV-ik század mutatkozott a vadászat fénykorának. A főnemesek, nemesek, zárdák és klastromok ez időben roppant nagy kiterjedésű földterületek és erdőrengetegek felett rendelkeztek. Ezek rendezett vadászati aparátussal, felszereléssel, főleg sok cselédséggel és pompásnál pompásabb vadászparipákkal bírtak s így uraiknak passionátus vadászoknak kellett lenni. Az akkor dúlt belvillongások, az egyik-másik várur közötti csatározások, nem egyszer idéztek elő mozgalmasabb népvándorlásokat és legtöbbször a harci zaj elmúltával egészen más alakulások teremtődtek elő. A vadászat ügye is végtelen sokat szenvedett az áldatlan harcok alatt. Némely vidéken hatalmasan elszaporodott a hasznos vad, de rettenetesen elszaporodtak a ragadozók fajai is. Ezt be kellett ismerni. Farkas, medve és hiúz csapatostul barangolt egyik helyről a másikra, a lakosság által elhagyott falvakban és az ellenség által feldúlt, rommá döntött emberi lakásokban ütötték fel tanyáikat, vagy a nádrengetegekben, melyek óriási kiterjedésűek voltak.

A vadászatra nagyon keserves napok következtek. A nagyurak, akik legtöbbször nagy vadászterületek felett rendelkeztek, a vadak részére egy bizonyos védelmi időt állapítottak meg, mégis végtelen

sok megtámadtatásnak voltak kitéve a köznép részéről, akik jogtalanul és meg nem engedett, tiltott úton és módon, minden kitalálható eszközzel pusztították a vadat, hogy vetéseiket a vadak általi kártételtől ezáltal megvédelmezzék. A hasznos vad természetesen a jogos és jogtalan vadászat gyakorlása miatt nagyon megfogyott, míg ellenben a vadorzókra kevésbé veszedelmes ragadozók számottevően felszaporodtak és így valóságos országos csapássá váltak.

Idővel azután életbeléptettek sok mindenféle rendeletet és törvényt. Ezen törvényeket és rendeleteket, ha már a haladó kor igényeinek nem voltak megfelelőek, javították vagy egészen ujakkal pótolták. Természetesen igyekeztek az akkori kor igényeinek megfelelőt alkotni.

Az az idő, amelyik a régi korszak és a XX-ik évszázad között fekszik, sok tekintetben nagy átalakulását jelenti a vadászati ügynek.

Elsősorban is újabb vadászati törvényt kellett alkotni s azt ama század igényeihez mértén alkalmazni. Tekintetbe kellett venni a folytonosan hangoztatott vadkárokat s a törvényhozás alapos áttanulmányozás után ezek elkerülhetésére segédeszközt keresett.

Számtalan túlszaporodott vadállomány apasztott kisebbre, a területhez mértén redukált mennyiségben. *Nagyobb súly fektetett az óvás, gondozás, védelem és főleg a tenyésztésre.* (Ez még ugyan sok kívánni valót és kivitelre, megvalósításra váró dolgokat követel ma is)

Nagyon elterjedt egyidőben a lovas vadüzés — az úgynevezett parforce vadászat, lóhátról üzni a vadat s azt lándzsával, gerellyel, kopjával dárdával vagy nyíllal ejteni el, úgy szintén a sólymászat is.

Egy angol felhasználta az 1786. évben feltalált

durrano anyagot és ennek érzékeny gyulékonyságát egy érckupakba — (gyutacsba) a régi kapszli — rakta s ezzel fel volt találva s megállapítva a gyutacsos kapszlis — a percoussions — fegyver, melynek beláthatatlan nagy előnye volt, hogy az időjárásra való tekintet nélkül, a lövés leadható lett bármikor.

A vadászterületi tulajdonosok s az általuk meghívottak átvették ezen lőfegyvereket, és miután az új lőfegyverre való vadászat kevesebb veszéllyel és nem nagy kiadással járt, a vadak lelövését saját kezükbe vették és *amint a vadászfegyverek szaporodtak és nap-nap mellett tökéletesebb alakot vettek fel, azon mértékben fogyott, kevesbedett a vad.* Ezen időszakkal kezdett apadni és eltűnedezni a medve, a farkas, a jávorszarvas, a bölény a szabad területekről s ép így kevesbedet meg a sörtevad, a siketfajd és teljesen kipusztult a kőszálikecske, a hód.

Az 1848-iki év viszonyai a vadászatot nagyban és alapjában teljesen megrontották. — Nem különben a lezajlott világháború és az 1918 évi forradalmak hatása káros és pótolhatatlan veszteségeket okoztak, melyeket számokkal kifejezni sem lehet.

Ha meggondoljuk, hogy a vad és különösen a nemesvad táplálkozásul legtöbbszörre olyan növényféléseket fogyaszt el, ami az emberi és az azok által háziállatként tartott szelíd jószágok részére kevésbé vagy éppen nem használható, ezzel a növényevő hasznos vadjaink kártevéséről alig lehet szó s ez is csak bizonyos körülmények között fordulhat elő, pl. gondozatlanság stb. esetében, viszont ma láthatjuk, hogy a megfogyatkozott vadállomány következtében a vadhús produkció is erősen aláhanyatlott, ami gazdaságilag éppen nem nevezhető szerencsés esetnek.

Lehetséges volna azonban még ezen az állapoton is segíteni azzal, hogy az ország legtöbb helyén

a vadállományt megfelelő óvás és a tilalmi időnek kitolása és megszorításával rendes nivóra emeljük, felszaporítsuk anélkül, hogy ez által a mezei gazdálkodás kárt szenvedne.

A mi időnkben a vadászati jog kizárólag bizonyos nagyurak és azokból álló társaságok kezei között volt, akik között az igaz, hogy nem egy igazi nemes és képzett vadász is volt. Mig ma már üzleti, vásári cikké vedlett át és mindenki által gyakorolható, aki a törvényes taksát a vadász jegyért lefizeti.

Egyelőre ennyit a vadászatról, annak általános fogalmáról.

A vadászat különféle nemei és azoknak a jelen században érvényben levő kultiválásáról később lesz szó.

A vadász.

Meg akarom világítani, és megkísérlem megrajzolni azon egyént, akit mi igazi, vérbeli vadásznak ismerünk el.

Távol legyen tőlem még a gyanuja is annak a szándékosságnak, mintha én itt a mostani vadászokat összeségükben lekicsinyelni vagy éppen apostrofálni szándékoznék. Nem. —

Azonban meg fogják nekem engedni a szószeros értelmében vett igazi vadászok, hogy felemlithessem egy ember öltön tett és szerzett tapasztalataimat a vadászokról, akiket én két kategóriába osztályozok ;

Nem tartom vadásznak azt a sportruhás, vadászdreszbe, zerge szakállas kalapu, sárgalábszárvédővel, lőfegyverrel felszerelt alakot, akik mind mint vadászok óhajtanak szerepelni, mert igen sok közöttük a valóban lesajnálni való, nevetséges figura. A legelőbbjének imponál a vadászsportruha s először magának tetszeleg abban, s másodsor másoknak kívánna tetszeni tudván azt, hogy a vadászat nemes sportjának kultiválásához igazi „egészember“ kell ; így szeretne magáról tükörképet adni. Az ilyen egyén azután igen veszedelmes vadásztárs. Hazardiroz a a lövéssel, patronfogyasztó, lövész ki veszedelmes nemcsak vadásztársa testi épségére, de veszedelmes a vadállományra is, mert sok számtalan vadat lődöz döggé. — Ezeknek a legcsekélyebb fogalmuk sincsen az igazi, a vérbeli vadász gondolkozása, avagy tettei s viselkedéséről.

De tartsunk rendet.

Hej!, . . . hol van az az idő, amikor egy nagyvadászat megtartása igazi, valódi ünnepszámba ment előttünk; nem is óhajtok olyan vadállományt látni, amely a mező- és erdőgazdasági kulturára fenyegető és veszedelmes lenne, hanem azért bérces kárpátaink erdei, amelyek hasonlíthatatlanul szépek, ezek legyenek hát egy bizonyos kipusztítástól megóva, megvédve; ez az eszeveszett erdőpusztítás, habár lassan is, de biztosan halad a megsemmisülés, a teljes kipusztítás felé.

Ki hát az igazi, a valódi, a vérbeli vadász, kit tartunk mi valódi korrekt, igazi vérbeli vadásznak?

Ezzel a kifejezéssel „vérbeli vadász“ azt akarjuk és kívánjuk kifejezni, — hogy korrektül betartja mindazon megirt és meg nem irt vadászati szabályokat és szokásokat, amelyeket minden vadásznak be kell tartani, mert hiszen a valódi, az igazi vadászsregula betartása a sarkköve és valódi erénye minden vadásznak.

Mi a célja tulajdonképpen a valódi, vérbeli vadásznak? Az első megkívánt és elengedhetetlen főkellék az állatok, a vadak iránti szeretet. És nem a puffogatásban keresni a kedvet, vagy zsákmány ejtése, pecsenye szerzése, hanem a vadászat kimeríthetetlen és sokféleképpen izgató örömei, a testnek az izmokat fejlesztő fáradalmi és ébrentartása az agy szellemi munkájának a megfigyeléssel, különösen a várható remények sokszor bekövetkező csalódásaival. A nagyvadászat az, hogy a vérbeli vadász oly végtelenül szereti az elbűvölő természetet az ő folyton váltakozó szépségeivel és misztikus költészetével; megfigyelése a vadnak, a vad természetének, szokásainak; óvása, gondozása a vadnak; az öröm, a vad növekedése, fejlődése és szaporodása felett az erdőben, a mezőn. A vérbeli, igazi vadásznak annál nagyobb öröme telik abban, ha mennél nehezebben

és mentül szebben sikerült elejtenie egy kiválóan szép vadat.

Nagyon messze kiterjedő figyelemmel és körültekintő eljárással kell birni a vadásznak és még nagyobb gyakorlati képzettség, és képesség elsajátításával, ha számot kíván tartani arra, hogy igazi vadásznak ismertessék el és hogy a valódi vadászok által annak tartassék. *Ismerni kell a vadat, annak minden szokásait, ismerni kell a vadak különféle alkalmakkor különféleképen akár hó, akár nedves, sáros, akár száraztalajba benyomott, lerajzolódott nyomait. Felismerése a vadnak, biztos megállapítása a darabnak, gyakorlat a becserkészés és bekerítésben; ragadozók pusztítása, csapdák felállítása; továbbá igen gyakorolt s biztos lövőnek kell lenni. Gyors elhatározó képességgel kell birnia, a helyzetnek gyors és alapos áttekintésével, felismerésével s annak az esetleg nyújtható előnyeinek alapos és gyors kihasználásával; különös ügyességgel kell birni a sebzett vad után való keresésben. Különös szakértelemmel s nagy gyakorlati jártassággal kell birni az eb — különösen a vérebvezetésben s ismerni annak különféle alkalmakkor adott hangjelzéseit. Azonkívül ügyesnek és rettenthetetlen bábornak a vadorzókkal szemben.*

Ha a kezdő, fiatal vadász kívánja és óhajtja, hogy belőle idővel perfekt és igazi vadász legyen, úgy elsősorban is vadászszerencséjét esteli vagy hajnali lesállásokon kell keresnie. A lesállás tanítja meg elsősorban és legjobban a vadászt arra, hogy szemét nyitva tartsa, és hogy belső izgatottságát, indulatait féken tudja tartani. A lesállás ismerteti meg a vadással közelebbről a vadat és annak különös és különféle viselkedéseit, szokásait, hibáit és gondolatait; ugyancsak itt lesz büntetve is a leshelyen, ha látja, hogy a vad, amelyet már mint biztos zsák-

mányt számított, egyellenegy mozdulattal, hosszú, nagy ugrásokat téve, futtában örök „Isten veled”-et mondvá tűnik el szemeitől. A lesállásra soha sem szabad feltűnő színű ruhában megjelenni, hanem lehetőleg a környezet színéhez alkalmazottban.

A lesállás egy további elmulaszthatatlan kel-
léke a cserkésznek — (a cserkészlet módja külön fejezetben van megírva — Szerző). A cserkészeti séta tanítja meg a vadászt zajtalanul járni úgy az utakon, amelyek hullott, száraz ágtrömeléssel és avarral, fűvel, harasztal, gazzal be vannak szórva, (aminek ugyan rendes körülmények között abszolúte nem szabad előfordulni, mert a cserkészletnek hetenkint tisztítva, seperve, gereblyézve kell lenni), ami azután minden lépésnél recseg-ropog; itt tanulja meg szemét nyitva tartani és lépéseit azonnal óvatosan lassítani, mielőtt a vad észre vette volna. Ezek mind olyan dolgok, amelyek csak hosszú gyakorlattal sajátíthatók el és amelyeket a lesálláson szerezhetni meg. Minden érzékünk hatványozottan működik a legcsekélyebb változásra is, a fül számtalanszor el-
árul sok mindent a vadásznak, olyant is, amit még a szem észre sem vett. A legtökéletesebb nyugalmat és akaraterőt és önfegyelmet kell kifejteni. Mert igen sok esetben figyel a vad a vadászt anélkül, hogy az őt észrevette volna; a vad látja és hallja a vadászt s ezért igen nagy nyugtalanság vesz erőt rajta s egy helyben meredten állva figyel anélkül, hogy mozdulna; azonban nagyon elég egy véletlenül tett gyanús kéz vagy fejmozdulat a vadász részéről s ezzel elűzte maga elől az őt megfigyelő vadat s vi-
gyázatlanságát egy villámgyors meneküléssel nyug-
tázza.

Az igazi vadásznak el kell sajátítani azt, hogy a vadak csapáit, csülök és más vadak nyomát teljesen felismerje s megnevezni tudja. Ezt pedig egy

bizonyos felismeréssel, valódisággal tudja megállapítani; p. o. „itt egy erős bak váltott át egy sutával“; „itt egy hízidényben lévő szarvasbika egy tehénnel“ stb. stb. Hja! . . . a csapa biztos ismerete! ? . . . az tudomány, amelyet csak alapos figyelem és folytonos tanulmányozása a csapaméretei, a lenyomat szélessége, hossza milliméterekben, folytonos összehasonlítását által lehet elsajátítani. Sokszor egy emberöltőn át kell tanulmányozni. Ha p. o. látunk lesállításunkon egy vadat, ilyen vagy olyan erős, közepes vagy gyenge bika vagy tehén, elhaladni, megjegyezzük a haladás-távozás helyét és irányát és ha a lesállással felhagyunk, odamegyünk a csapa nyomához és méretet veszünk arról. Természetes, hogy a látott vad testalkatát bejegyezzük zsebkönyvünkbe s oda írjuk a csapaméreteit is.

A vén, a régi vadász mesterek a vadak csapáiról vett ismertető jelekből 72-öt különböztetnek meg a nemes vadnál, amelyet azután egy valódi szarvas vadásznak nemcsak felsorolni, de ismerni is kellett; igaz, hogy ebből a 72 jelből sokat, mint feleslegeset mellőztek később.

Nemcsak a csülkös vad csapalenyomata figyelemre méltó, hanem az agancstisztítás és agancsütődések is a fakérgén, az ürülék és a vizelet is.

Nem sokat mondok, ha azt állítom, hogy a mai vadászaink nem valami nagy súlyt helyeznek a ragadozók pusztítására, különösen a csapó vasakkal és a csapó ládákkal. Igen sok vadásznak kényelmesebb a mérgezési eljárás; előnyösebbnek tartják az egész vadállományra a strichnint; pedig nem úgy van, és még nem is igazi vadászhoz méltó ez, ellenben a csapó ládák alkalmazása igen. Hanem ezeknek a szükségelt helyeken való felállítása, az már művészet számba megy, amit némely vadász sohasem képes elsajátítani. A csapóvas alkalmazása egy

majdnem túlhajtott tisztaságot és nagymérvű óvatosságot igényel és annak eltakarása beágyazása roppant ügyességet kíván.

A vadásznak, hogy úgy fejezzem ki magamat, nagy és biztos lövő képességgel kell birnia, mert az a vadász szent kötelessége, hogy nemes vadra úgy lőjön, hogy lövedékének golyója rögtön halált okozzon és hogy a halállali vivódást és fájdalmat, amennyire csak lehetséges, megröviditse. Hogy biztos és jó lövő legyen, ezt gyakorlat által szerezheti meg. A biztos lövés művészet, amit könyvből megtanulni nem lehet. Ezt már a fiatal, kezdő vadásznak saját ügyességével gyakorlatilag kell elsajátítani, s feltétlenül nagy óvatossággal és előrelátó nagy vigyázattal járjon el, hogy az ilyen lögyakorlatoknál sem másban, sem magában kárt ne tegyen, sem pedig a közbiztonságot ne veszélyeztesse. A lövést művészetté csak az emelheti, viheti, akinek erre különös isteni adománya van. A céllövészeti gyakorlatok, rögzített céllapokra a vadász előtt teljesen értéktelen idő és löporpazarlás, sőt undorító dolog, mert a céllövészet bizonyos lassúságot kíván meg, holott a vadásznak, legtöbbször gyors kapásból és mindamellet a legnagyobb nyugodtság és lélekjelenléttel kell leadni a lövést. El lehetne ugyan hagyni az igazi vadászos lövésről elmélkedést, hanem egy kérdés torlódik elénk, emelyen nem igen lehet hosszasan vitatkozni. A sok felülbíralás és vadász kapacitásoktól felállított téziseket nem lehet mindjárt az első pillanatban, mint megdönthetetlent és leszögezetet elfogadni és pedig a következő okokból: A lőfegyverek és távcsövek stb. nemcsak évenként, hanem nagyon rövid időközökben is javítva, tökéletesbitve lesznek, azután meg sok függ a távcsőnek a szemhez való világitási viszonyától, a vadász kora, vérmérséklete temperamentumosságától; mert egyik 50—100 mtr. távol-

ságra leadott lövés lehet vadásziatlan, (nem igazi vadászhoz méltó), míg egy másik olyan 200 mtr. távolságra leadott lövés nem lesz kifogásolva. Itt már csak a vadászati tapasztalat és a technika, no meg a lövész önbizalma az irányadó.

Vagyis: a vadász legyen, mint már elmondtuk, ne csak vadász, ne csak lövész, hanem legyen *együttal igazi, valódi vadtenyésztő, vadóvó és gondozó is.*

A vadállomány a kárpátokban egy nagy népgazdasági tőkét képvisel. A vadászat községi vagyona a népnek, és a vadásznak kell és muszáj arra törekedni, hogy a vadállomány emeléséhez hozzájáruljon. A megkívántató óvás és ápolásához a vadnak hozzátartozik és kiegészítő részét képezi kipusztítása, redukálása a ragadozóknak. A vadnak óvása és gondozásához megkívántatik még a természetének biztos és alapos ismerete és pedig minden, a területén előjövő vadnak, valamint gondos, figyelmes és megszakíthatatlan ápolása és védelme.

Vadtenyésztés és vadászat.

Hasznos tanácsok az év minden hónapjára.

Január.

Általánosságban véve, a tél nagyon gyengén, enyhén indul meg, minden kemény hideg, tartós hó, vagy fagy nélkül, ez a körülmény nagyon megkönnyíti a vadóvással, gondozással megbízottak dolgát az egész vonalon.

Ott ahol erdei tisztásokon vadtakarmányozási célra gumós, krumplis növények vetésére a föld előkészítését tervezték, azt most fejezték be, ha ugyan a talaj a fagytól nem lett kőkeménynyé. Az irtásokból a gyökerek, tuskók és más oda nem tartozó dolgok simára eltávolítandók. Ha laza lenne a talaj, úgy szántás után, az idő lágyulás beálltával le is hengrelhetjük azt.

Mindaddig, míg az időjárás enyhe marad, takarékoskodjunk a takarmányozással, mégis a takarmánynak már jóval előbb kint a területen készen kellett lenni azért, hogy kéznél legyen, ha hamarosan zord havazás áll be, de meg azért is, hogy a vad hozzászokjék s együtt maradjon, ne távozzék messze az etetőktől. Különböznél pedig nem azt akarjuk mi mondani, hogy épen ne takarmányozzunk enyhe télen, hanem csak azt, hogy rendesen etessünk, de kevesebb mennyiségben. Ha tehát körültekintő óvatossággal járunk el, nem pocsékolunk, de ne is farkodjunk, mert az első esetben mélyebben kell a

zsebbe nyúlunk, másik esetben pedig a fukarságnak kárát vallhatjuk.

Nagyon természetes, hogy a vad is szívesebben tartózkodik ott, ahol szükség idején terített asztalra talál s a gondos és céltudatos takarmányozás oda csalja más területről is a vadat, ahol kevesebb ápolásban részesül. Ez különleges specialitása ama pagonynak, ahol őzek tartózkodnak s azért ajánlatos is, mert nincs rőt vad, amely oly érzékeny legyen télen, mint a mi dédelgetett őzikénk. Ha idejében nem szoktattuk az etetőkhöz az őzeket s ha hamarosan hó borítja el a vetéseket, ahová őzeink rendszeren kijárogattak, akkor már nem fognak azok az etetőkhöz járni, hanem a vetésekre s ott próbálják éhségükcsillapítani. Rendszeren itt hibázzák el a dolgot, különösen ha hamarjában kéreg képződik a havon a nappali olvadás és az éjjeli fagyoknál. Ha azután nincs kéznél a gyors segítség, hogy a hóval borított vetéstáblákról, akár hókével, vagy más eszközzel is a havat, hacsak pásztásan is, eltakarítsa s a vetést a vad számára hozzáférhetővé tegye a vadász, úgy a rőt vadak csülkei s különösen az őzeké a takarmány után való kaparásban és keresésben mindig kisebesednek. De még az a csapás érheti a gondatlan vadtenyésztő vadászt, hogy az őzek elhúzódnak valamelyes rejtett zúgába a pagonynak s ott pusztulnak el, különösen pedig, ha sok hó esnék s eltakarná nagyon a vetéseket.

A hosszantartó zord, zimankós idők alkalmával az idejekorán és elég jól történt takarmányozás és gondozott ápolás dacára a vadak között más bajok is léphetnek fel, pl: betegségek. Különösen pedig az őzet támadja meg a betegség. Az ilyen esetekben okvetlenül szükséges, hogy valamelyes keserűséget tartalmazó tápszert kínáljunk fel nekik és pedig: nyár és éger fagalyakat kérgestől, továbbá vadgesztenyét, makkot, tölgyet és nyúlszapukát.

Az éger és nyárgalyak között ne véneket adjunk, mert hiszen a vénfák kérgét nem szívesen rágják, hanem fiatalos galyakat keressünk ki. Különösen szeretik a fűzek kérgét, mert ennek kérgéből nyert keserű nedvesség igen jó hatással van a vadra, és elősegíti az emésztést. Ezt a kérget nemcsak a szarvas, dámvad, és mezei nyúl fogadja szívesen, hanem az üregi nyúl is.

Nagyon természetes, hogy itt ne azt értsék, hogy a galyakat mi kérgezzük le s a pusztá kérget adjuk a vad elé, hanem a kérges, gyenge ágakat és galyakat, amelyeket majd a vadak maguk kérgeznek le.

Nagy víztartalmu takarmányfélések s nedvdús gumós növényféléket, mint a krumpli, répaszeletek és a csicsóka, téli időben ott, ahol a vetések teljesen nincsenek hóval fedve s még hozzáférhetőek a vadnak, hacsak lehet mellőzzük, ellenben ha van repce vetés, ez már nagyon is felhasználható takarmányul. Erre a takarmányfélésegre már reagál a vad és édes örömet keresi fel, különösen az őzek. Az őzek sokszor annyit esznek belőle, hogy emésztési zavarok is állanak be náluk. Ebből a kivételtől látható, hogy a rőt vadat nem lehet egy és ugyanazon metódus szerint takarmányozni télen át. De nemcsak a szemünk és fülünk legyen nyitva, hanem személyes meggyőződést szerezzünk arról is, vajjon hogy és miként is van ott kint a pagonyban, a területen a vadállomány.

Az etető helyeken és színekben a fácánok és foglyok részére ezen időben valamivel jobb és több szemes terményféléket, mint másod-, harmadrendű kukoricát, búzát, árpát, bükkönyt, repcét, zabot, borsót, hajdinát stb. szórunk el. A már ősszel, illetve még a nyár utolján feltisztított gatzól és gyomtól felnyeselt, kitakarított etetőszínek — félszerek alja előbb tiszta homokkal feltöltendő, a száraz homokra idei

termésű búzapolyvát szórunk s a már összekevert szemesterményt nap-nap mellett az etetőkhöz visszük. Természetes, hogy a fácánok, foglyok oda szoknak. E célból a napi szemesterményt legcél szerűbb a délutáni órákban széthoradni az etetőszínekhez, mert ez idő tájban úgy a fácán, mint a fogoly szárnyasok szétszóródva bogarásznak és csak felgalyás és elülés előtt, mielőtt éjjeli pihenőre térnének, keresik fel az etetőket, kora reggelenként pedig leszálláskor egyenesen az illető színekhez vissz első-útjuk.

Szerintünk azért jó a délutáni szétosztás, mert ekkor nem zavarjuk meg őket, mivel távol vannak.

Természetes, hogy jó előre kiszámított és tudott darabszám szárnyas részére, egy-egy darabra egy jó evőkanálnyi adagot számítva, — elszórjuk a polyva tetejére, hogy azonban a hivatlan s ingyen kosztosok ne juthassanak hozzá, az etetőszín tetején már ősz óta ott levő gereblyével szépen belegereblyézzük a pelyvába, ahonnan a fácán és fogoly ki keresi magának.

Ezek az erdei szárnyasok ép úgy kapargálnak lábaikkal, mint a házi tyúkok és kakasok s így a pelyva közül egy kis fáradsággal keresik ki a szemes terményt és nem falják egyszerre tele a begyöket.

Nagy havak esetén, amikor a vadnak táplálkozása meg van nehezítve, úgy az ösztönétől hajtva az emberi lakások, falvak és városok alatt elterülő kertek alja felé vonul, különösen a félénk nyúl és foglyok csapata. Igen sokszor megtörténik, hogy az éhségtől hajtva, űzve bemennek a gazdák kertjeibe a szénaboglyák alá, hogy ott keresgélve, csillapithassák éhségüket valami hulladékkal vagy szénával. Hát aztán az ilyen nyomoruságos téli tengődés alkalmával nem kínálkozó alkalom-e a fehér havon baktató nyúlat, vagy csapatosan élelmet ke-

reső foglyokat valami ringy-rongy összedrótózott dióverőnek is rossz puskával nyomorékká lőni, hiszen az pompás céltábla és ha az éhségtől elcsigázott vadnak legtöbbször csak a bőre és a tolla van csak meg, az ilyen alkalmi pecsenye az ilyen vadásznál nem jön tekintelbe. Hallunk sokszor téli estéken, magas hó alkalmával — különösen olyan helyeken, ahol a községi terület bérbé van adva — hol itt, hol amott egy-egy lövést. Hát biztosra lehetvenni, hogy a szegény nyomorult éhez, az élelmet és védelmet kereső vadra történt. Igaz, hogy ezt csak lelketlen, szánalmat, irgalmat nem ismerő, sivárlelkű emberek követik el. De az ilyen magas hóállás s hozzá még holdvilágos hideg éjszakák nagyon kedveznek a vadorzóknak is a gyálázatos tettek elkövetésére. Az orvvadász még a kertje kerítésén levő résen csapdát, hurkot vet a szegény tapsifülesek részére, sőt még kerül köztük olyan huncut is, aki csalogató takarmányt szór el. Hiszen minden ilyen fráterben meg van a vele született raffinéria és találékonyság. Fel is használ minden kínálkozó alkalmat arra, hogy olcsó vadhúshoz jusson.

Igy azután rengeteg sok vad pusztul el. Ahelyett, hogy éhségét csillapítaná az ártatlan a kertben elhelyezett lóhere-széna boglyák morzsáiból, a lelketlen hurkoló, vagy orvvadász foglya lett s csakhamar a tűzhelyére kerül. Éppen ezért magas hóállásos télen nem szabad nekünk visszariadnunk sem a hidegtől, sem a fáradságtól, hogy különösen holdvilágos éjjelen a falu körül cirkáljunk a kertek alatt; ne keressünk, de nem is lehet járt-taposott útat, és ha elővigyázattal óvatosan végezzük ezt az ellenőrző útat, hej! ... be sok nem hitt, nem képzelt dolgot derítünk fel és tapasztalunk, de tanulunk is, ami nem kellemes ugyan, de nagyon hasznos.

Ilyen éjjeli őrjáratokat végeztünk mi a gróf Wenckheim Rudolf-féle dobozi uradalomban és ősztől, lomb-

hullatástól tavaszig, a lombfakadásig az egész erdőt és mezőt védtük az orvvadászoktól.

Keserves szolgálat volt, de meg volt a haszna. Sok vadorzó került hurokra és sok ártatlan vadnak mentettük meg életét.

A ragadozók úgy nyomozással friss havon, mint dög és más mérgezéssel, les és uhu kunyhókból szorgalmasan pusztítandók. A nagy hajtóvadászatok, ahol le nem vadászták a területeket, e hó folyamán még megtartandók.

Február.

E hónap vadászati szempontból az év legrosszabb hónapja.

Februárban pihen a fegyver és nyugta van a vadnak. Hiszen ha úgy vesszük, elég időn keresztül zaklatjuk azt mindenféle uton és módon, nagyon is ráfér tehát egy kis pihenés.

Azonban ama pagonyokban, ahol vadsertés tartózkodik, ha friss hóesés után az esetleg mutatózó nyomokon indulunk, azt bekeríthetjük. Különösen az erős agyarasokat lehet most legjobban puskavégre kapni. Mégis igen nagy elővigyázattal kell eljárunk, mert az ilyen vén legény már nagyon elővigyázatos. A kocákat azonban békében kell hagyni e hónapban, mert áprilisban azok már fiadzanak. Jóllehet a törvény ez iránt semmi intézkedést nem foglal magában, mi vadászok, akik jogot formálunk az igazi, a vérbeli vadász nevére, már emberi érzésünkből kifolyólag is tartsuk ezt be, mert hasas disznót csakugyan csak kocavadász lőhet.

Februárban minden figyelmünket a vadgondozásra kell fordítanunk. A szükség idején legyünk mi azoknak ne csak táplálói, hanem védelmezői is.

Elsősorban is igyekezzünk jó és elegendő élelemről gondoskodni, különösen, ha a zord idő nem akarna megváltozni s nem segítene nekünk a vadó-

vást megkönnyíteni. Nem igen szükséges a pénzérszényt túlságosan igénybe venni, ha csak az elmúlt évben nem volt nagy a takarmány hiány. A lány idő, a tartós langyos délnyugati szél nem tűnik el minden hatás nélkül, különösen a nyulaknál. Ez meghozta nekik a várva-várt terített asztalt és ezzel a könnyelmű házasodási gondolatot is! Láttam ugyan már karácsony táján is párosodó nyulakat, azonban a nóta vége az lett, hogy a korai lakodalomból származó ivadékok bizony csak elfagytak.

Ha nagyobb és hosszabb ideig tartó havazásunk volt, akkor elő kell venni a hóékeket, mert nemcsak a vetéseket, hanem a legelőt is legalább helyenként hozzáférhetővé kell tenni a vad számára. A fák között, értem az erdei fával benőtt legelőket, természetesen nehezen lehet hozzáférhetővé tenni, azonban mégis mindent el kell követni, hogy ezt lehetővé tegyünk. Ha másként nem, hát ellapátolással segítünk ott, ahol nagyon sűrűn volna a fa, mert ilyen helyeken jó fűtermés szokott lenni.

A nyár, éger és más fák döntésével, amelyeknek ágacskáit és kérgét a vad szükség esetében táplálékul használ, segítünk a szenvedő vadon, de vágatni kell nemcsak e fákat a takarmányozási helyeken, hanem az erdő más védett helyein is. A hajtásokat, a bimbókat és a kérget ezeknél a fanemeknél, mint előbb említettem, szívesen csipkedik a vadak. Ha már tavasszal gondoltunk a vadra és lombos ágacskákat vágtunk, úgy ezen kévékbe kötött csomókat most kedves vadjainknak fogyasztásra rakjuk ki. Ez igen jó takarmányt ad, s a vad szívesen veszi. Ha makkal, csicsókával (*Helianthus tuberosus*) vagy vadgesztenyével, vagy az általunk vadtakarmányul behozott *Helianthus salsafis* szárított lombos leveleivel, avagy gumójával takarmányozunk, úgy a legjobban tesszük, ha ezen terményeket ott, ahol etetőrácsal

nem rendelkezünk, mint pl. a bérelt területeken, a ledöntött fák mellé, vagy a nagyobb fák gyökerei által képezett mélyedésbe rakjuk le, amelyek mellett a vadak szeretnek elrejtőzni, s így némi részben mégis könnyítünk sorsukon. Ezen élelmet több helyen kell így elhelyezni, hogy a gyengébb vadak is hozzájuthassanak a jobb élelemhez. Konyhai és a pincéből kikerülő hulladék, nevezetesen krumplihéj, répa, káposzta és kelkáposzta levelek, amit a nyulak nagyon szívesen fogadnak, szintén kihordhatók az ilyen helyekre.

Az erdőben, ott is, ahol már van rendes etetőhely rácsos jászollal elkészítve, állítsunk fel ideiglenes szükségeltető helyeket és pedig olyan formában, hogy abba lóhere és zabkévék legyenek helyezhetők, ha másként nem, hát fához kötve. Ehhez keressünk ki egymás mellett álló fákat, amelyek a további havazás folyamán a havat felfogják. Itt is arra kell ügyelni és törekedni, hogy e helyeken az élelmet többfelé osszuk, hogy ha egész csapat vad keresné fel egyszerre éhség csillapítás céljából, hogy a gyengébbek is kapjanak valamit, amelyeket az erősebbek elszoktak űzni. Ha a nyulaknak is juttatni akarunk valamit, úgy elegendő ha zab, vagy széna csomagokat rakunk valamelyes védett helyre. A csillagfürt megteszi az ő kötelességét, különösen, ha ősszel állni hagytuk, mert így igen jó védelmet és menedéket nyújt minden tekintetben úgy a foglyoknak, mint a fácánoknak.

Mindenek előtt rendben kell tartani a szózókat és azokat a hótól megtisztítani. De ne feledkezzünk meg arról sem, hogy a jászlakba, vagy a rácsokba kő, vagy darab só tegyünk. Most már lehet kapni téglává préselt marha só t is. Igen jó az úgynevezett rézsónyalató, amelyben már benne van a foszforsavas mész is (mész bichlorát).

A három téli hónap, amely sokszor négyre is szaporodik, nagyon nagy tényező a mi vadjaink fejlődésében, befolyással van ez különösen az agancs és szarv képződésre a szarvas és az őzvadnál. Az tehát, aki folytonosan szép és különösen erős vadász emléket óhajt fali díszül szerezni, ne fősvénykedjék a téli időszakban a pénzzel, ha vennie is kell a takarmányt.

Ha van a területen nyílt folyó kiöntésekkel s így lágy mocsaras helyekkel, amelyeket fagyok alkalmával a vadkacsák keresnek fel, úgy ezeket a félénk szárnyasokat, amelyek sajnos, területeinken mindegyre fogynak, igyekezzünk állandó vadul lekötni pl. azzal, hogy többször szórjunk a vízre, vagy a jégre egy-egy marék tengerit, vagy búzát, árpát, zabot, vagy tatárkát, szóval olyan élelmet, amelyet a kacsák szívesen szedegetnek fel. Igen hamar észreveszik az ilyen könnyűéletű adományt. Ha ezt a télen át folytatjuk, akkor a kacsák tavasszal is itt maradnak és ha ezenfelül megfelelő helyet hagyunk nekik a fészkelésre, úgy ivadékaikat is itt költik ki. Épp így ne feledkezzünk meg a fácánok és a foglyok etetéséről sem és juttassunk azoknak is valami szemes terményt.

Az etetéssel azonban még nem tettünk épen eleget vadóvási kötelezettségünknek, most gondoskodnunk kell a ragadozók pusztításáról is, vagyis: minden a nemes vadra kártékony állatot tartunk távol az etető helyektől. Csapda, lőpor, ólom és ha másként nem megy, úgy mint végső pusztítószerszeggel — méreggel is — munkához kell látnunk. Hanem a nagyobb ragadozókat, az embert, a két lábu kártékony vadorzót, a hurkot rakó vadtolvajt, sőt még az olyant sem szabad kimélnünk, aki bármi más módon akarna olcsó pecsenyéhez jutni. Ezeknek könyörtelenül kell a körmükre ütni, de alaposan!

Különösen az etető helyek vonzák erősen az ilyen káros és veszedelmes elemeket, ahol ezek lőfegyver nélkül is tudnak jó zsákmányra szert tenni. Ez a mindennel megkent banda felkeresi a felgalyazot fácánokat, amelyeket azután kénvirágba áztatott szallag meggyújtásából eredő — fojtó gázzal leszédít a fáról, vagy pedig alkoholba áztatott szemes terményt dob nekik s ha a szárnyasok felszedtek abból néhány szemet, úgy teljesen megrészegülnek és minden nagyobb fáradság nélkül kerülnek az ilyen kénnel dolgozó gazemberek körmei közé. Nemrég olvastam egy szaklapban, hogy egy ilyen kénnel dolgozó gazbanda egy őzekkel jól benépesített erdőben alkohollal itatott lóhere köteget dobott el, amelyet az őzek elfogyasztottak és teljesen lerészegedtek s így könnyen kerültek a vadtolvajok hátzsákjába.

Mindazok a tulajdonosok tehát, akik pagonyaikat a vadorzóktól és vadtolvajoktól mentesíteni akarják, igen jól teszik, ha figyelemmel kísérik az ilyen emberek lépteit. Én csak azt a vadat szeretném látni egy rakáson, amelyet télen át az ablakon, vagy az erre a célra készített lyukon a csürkapukon a városokba hordanak. Nemcsak nyulat és foglyot, hanem őzet és szarvast is kell ez alatt gondolni. Biztos ismertető jel, hogy az így vadorzóskodó parasztgazdák földjén vagy udvari kertjében, téli káposzta, répa vagy más növény áll, vagy legalább a torzsája annak. Ezek mind nem egyebek, mint csalétek a télen át éhező szegény vadra. Az ilyen „túlbecsületes“ embereket azután szigoruan szemmel kell tartani.

Ez pedig igen könnyű dolog, ha a vadász, a vadőr nem sajnálja az időt és esténként, de különösen holdvilágos estéken meghúzza magát a kertek alatt, hallhatja nem egyszer a fegyver durrogását, sokszor nagyon gyenge töltéssel, már amint a csalétekre járó yad távolabb, vagy közelebb van az ipse bűvő

helyéhez. Számtalan ilyen vadorzót és pecsenyetolvajt fogtam el ily módon, természetesen a vidék parasztruháiba öltözve s nem erdész egyenruhában. Tessék csak megpróbálni! A négy lábu ragadozók között a róka a legveszedelmesebb. Ezen ravasz rablóval csak úgy lehet eredménnyel elbánni, ha előbb kinyomoztuk, vagy ki tudtuk odujának vagy kotorékának helyét, vagy a csapáját. Ha a les unalmas volna, vagy messze esne, úgy ajánlok egy más, de biztos metódust.

Egy darab jó bűdös húst erős és hosszú rúdra szúrunk s azt egy fa mellé támasztjuk, természetesen olyan magasan, hogy a róka el ne érhesse. Azután közelében vasat helyezünk el. A döghúst időről-időre heringlével öntsük le, amelynek illata a vörös huncutra kiállhatatlanná vált. Holdvilágos estén azután vegyük elő a csalsipot s azon a nyúl jajgatást utánozzuk. Az ilyen les legtöbbször eredménnyel jár. De ha a róka lőtávolon kívül van, úgy a nyúl haláljajgatását kell utánózni. Ha remélhetjük, hogy a rókát elejthetjük, úgy a söréttöltényt beleeresztjük a csuhájába.

Nekem a rókának a fehér havon így történt elejtése ép oly vadászörömöt okozott, mint az erdei réten legelgető vörös bak lelövése.

Akinek szalmakazla vagy szénaboglyája van a pagonyban, úgy ezt vizsgálja át, különösen február havában. A róka igen szeret a fajabeli asszonyssággal egy-egy kis éjjeli nászutazásra és kirándulásra menni és ha elszámítják magukat s a pásztor óra talán bele nyúlna a napkeltébe, úgy egy kis alkalmi menhelyről gondoskodnak s nem igen távoznak messze, ha csak félig-meddig is van a közelben erre kínálkozó alkalom, úgy meghúzódnak a szénában vagy szalmában is. A rókák szívesen keresik fel az ilyen helyeket már azért is, hogy a légyotton átfázott

téli kabátot kissé felmelegítsék, különben pedig nemcsak a róka, hanem a menyét, a görény és még a nyest is kedvvel keres ott menedéket. Különösen a friss hóesés után, korán reggel járjuk körül foxinkkal vagy daxlinkkal az ilyen helyeket. Azután meg alaposan kutassuk fel a hidak alját, az átereszeket és a kifagyott árkok fenekét, amelyekben — jóllehet, hogy jég borítja, — még sincs víz s igyszívesen húzódik meg a ragadozó. Az árok jege alatt biztosan megtaláljuk pl. a görényt, ez ott békák utáncutat, ami neki szűkös időben pompás falat s a jég alatt jó menhelye is van.

Februárban a szőrmes ragadozók bundái igen jók, miért is kifizetődik azok szorgalmas pusztítása.

Március.

A tavasz első hónapjában legnagyobbbrészt szünetel a vadászat. Azonban ne legyünk kényelemszeretők és ne mulasszuk el fegyverünket magunkkal vinni, ha a pagonyba megyünk. Mert bizonyosan megtörtént már minden vadással, hogyha kényelemből, vagy azt gondolva, hogy úgylis vadászati szünet van, fegyverét nem vitte magával, hanem csak tölgyfából készült kampós sétabotját, épen ilyen alkalomkor került valami ritka vad az útjába. De tanácsos a fegyverviselés a haszontalan fatolvajok és a bitang vadorzók miatt is, kikkel a vadászterületen gyakran kell találkozunk; milyen kellemetlen az ilyen találkozás fegyver nélkül. Fegyverrel a vállán mégis csak tekintélyesebb az ember s az ilyen sehonnaiak előtt más alakban mutatkozhatik be akkor, ha a tisztelet parancsoló hű társa: a fegyvere is vele van s azzal állhat eléjük.

Ami az e havi időjárás szeszélyes voltát illeti, erre egy régi paraszti közmondás azt tartja: „Ha későn kezdődik a tél s enyhe az, úgy a vége kemény és tartós.“ Ez a feltevés igen gyakran beigazósódik. Sokszor karácsony, újév előtt és után is az idő locs-pocs és csak januárban kapunk igazi telet, valamelyes hóval. Mégis február kezdetével áll be legtöbbször az úgynevezet farkasordittató kemény hideg, amelyet igen sokszor nem alaptalanul neveznek el szibériainak. A Kárpátokban ez a szeszélyes időjárás nem rendszeren, vagyis nem rendszeresen áll be vagy ha beáll, akkor is az ország egyik részén

hidegebb, másik részén tűrhetőbb. Az ellenben igaz, hogy a keményebb hideg az északi és az északkeleti vidékek helyiségeiben következik be, amíg egyik helyen 10—20, addig a másik helyen már 30. Celsius fokra a fagypont alá száll a hőmérő. Különös e tekintetben a Kárpátok nyugati hegyvidéke, ahol a nagy hideg gyakoribb. Hasonló időjárásu Erdély is. Ilyen rettenetesen hideg a pagonyainkat teljesen felfogatja és a rendes, megszokott formájából egészen kivetkőzteti. Amely vad a borzasztó hideget nem bírja kiállani, az elhull. Ez a sorsa különösen a sok szarvas és őzborjunak, amelyek kissé gyengék s fejlődésükben valami okból visszamaradnak, vagy amelyek talán anyjukat korán elhagyják, vagy elvesztik. Hiába van ott a legízletesebb, a legzamatosabb legelő, az édes anyatejet nem pótolja, de nem is pótolhatja semmi sem. Így azután nem is fejlődhetik ki a borju s a szokásos zsirréteg is elmarad, ami testének egyes részein képződni szokott, hogy a vadat *télállóvá* tegye. Mert hiszen még a legjobb állapotban levő vadat is nagyon magsanyargatja az abnormisan komisz, kemény tél s különösen akkor, ha az felette hosszantartó és a talajon sok a hó.

Amint több helyről értesültem, igen sok gyenge állapotban levő vad pusztul el, különösen az úrbéres és községi erdőkben, ahol a takarmányozással spórolnak, vagy sehogysem takarmányozzák a vadakat. A magántulajdont képező erdőkben már sokkal jobbak az állapotok. Különösen pedig nagyuradalmakban, ahol a rendszeres takarmányozás mellett a vad, ha szenved is a hidegtől, de legalább nem lát szükségét az élelemben. A vadtakarmányozás eredménye mutatkozik a vadbőségben, de legjobban kitűnik az a kiállításokon kitüntetett és díjazott agancsokban. Sok olvasóm azt fogja kérdezni, hogy mi köze az óvásnak, a védelemnek, a gondozásnak március hó-

naphoz, amikor már itt a tavasz? . . . Sok . . . igen sok! Mert március a legkritikusabb, a legveszedel-
mesebb hónap. Márciusban kezd olvadásnak indulni
a télen át lehullott s összehalmozódott hó s az el-
csigázott vad ráveti magát egész mohósággal a hó
alól felszabadult vetésre. Ne gondoljuk azt, hogy ez
a legelő a vadnak hasznára van és hogy teljesen
elegendő. Épen nem! A téli szálás, száraz takarmány
után legtöbbször emésztési zavarok mutatkoznak.
Ezért tehát még most is ki kell a vadakat az etető-
helyeken segíteni és pedig jó hereszénával, zabbal
és borsóval. Ezt pedig nemcsak azért kell tennünk,
hogy élelemben ne szűkölködjenek, hanem legfőké-
pen azért is, hogy a márciusban növésnek induló
vetések és füvek rendszeren hasmenést idéznek elő a
vadaknál s ha a télen sokat nélkülözött vad mohón
falja a friss, zöld takarmányt, úgy hamar belepusz-
tulhat. Épen úgy, mint a háziállatoknál, a vadakat
is lassan vigyük át a száraz takarmányról a zöldre.
Ezt pedig úgy csináljuk, hogy az etetőrácsokba olyan
mennyiségű száraztakarmányt helyezünk el, amennyi
a növe fűvel arányban van: amint a fű nő és erő-
södik, a rácsba nap-nap után kevesebb adagokban
kerül száraztakarmány. — Egyszerre a száraztakar-
mányt elvonni nem szabad, hanem csak fokozato-
san. Úgy a szó helyeket is rendben kell tartani,
esetleg egészen fel kell frissíteni, fel kell ujitani.

Ha van még a téli takarmányféléből féltetett
tölgymakk vagy vadgesztenye, úgy adjuk azt most
vadjaink elé. Sajnos, hogy a vadgesztenye tápértéke
még mindig oly kevés figyelemre talál, dacára annak,
hogy tápértékben nagyon közel van a szemes ter-
ményhez. Ép így vagyunk a tölgymakkal is, mely-
nek tápértéke hasonló arányban áll a gesztenyével.

A mélyedésekben, a lapályosabb helyeken,
ahol vízáradások, elöntések fordulnak elő, ott kü-

lönösen kell figyelemmel lenni. Ha egyszer már megtörtént és a területet elborította a víz, úgy a vad eszeveszetten menekül onnan a magasabb helyekre, amelyek szárazon maradtak. Ha a víz nem emelkedik ott, úgy elegendő, ha a szegény megszorult vadakat élelemmel látjuk el. Ha pedig attól lehet tartani, hogy ezen magasabb helyek is víz alá kerülnek, úgy legokosabb, ha a vadakat befogjuk, biztos helyre áttelepítjük s a víz eltünésével újból széteresztjük.

Ha az időjárás olyan, hogy még márciusban havat várhatunk, vagy mint ezen évszakban már szokásos száraz fagyok állanak be, úgy semmi körülmények között nem szabad az etetőrácsnak üresen maradnia, még ha egyébbel nem segíthetnénk is már, ha e célra eltett szálas-takarmányunk elfogyott volna is, úgy elővesszük az ősszel a legnagyobb szükség esetére előkészített lombtakarmányt. A takarmányozásnál sok nedvességet tartalmazó táplálékot márciusban ne adjuk a vadaknak, mint például burgonyát, répát. Különös gondot fordítunk e hónapban az erdei rétekre, melyekre vadjaink szeretnek szép időben kijárni. Trágyázzuk azokat az elrothadt falevelekből porhanyóvá vált komposz trágyával, a vágásokban visszamaradt hamuval, vagy pedig e célra kiválasztott mesterséges műtrágyával, például superphosfáttal, Thomassalakkal, csontlisztel, vagy ezekhez hasonló anyagokkal. Ha a trágyaféleségek szét vannak teregetve a réteken, úgy akár fogas, akár lánchoronával szaggattassuk, tépessük azt fel keresztül-kasul, esetleg 6—8 cm. mélyen, hogy a rétet a vízi mohától megszabadítsuk. Természetesen az itt szűkreszabott keretben teljes lehetetlenség, hogy minden erdei rétről külön-külön, avagy általános, egyöntetű utasítást adhassak. Én már sokféle eljárást láttam, de különösen a vízi mohával ellepett

erdei rétekre azt ajánlhatom, hogy azok gyökereit boronával feltépjék s azután Thomassalakkal trágyázzák s különféle fűmagkeverékkel vessék be. Néhány szép verőfényes tavaszi nap s az ilyen réteken nemes, értékes, zamatos a fűtermés, ami felette ízlik a vadaknak.

Ha télire szaradellát készítettünk el vadtakarmányul s azt nem takartuk le, hanem egyrészt menedékhelynek hagytuk meg, mint csenderest, úgy ezt szántassuk azonnal alá, amint csak a talaj nedvessége megengedi. Amíg a szaradella zöld, mindenféle vad felkeresi, de ha már egyszer megfagyott s ha még hozzá a hó is lenyomta, úgy azt a mi vadunk már nem eszi. Ha az idő engedi s ha már márciusban az időjárás kedvező, úgy az erdei szántókat jelöljük ki és készítsük elő, hanem arra ügyeljünk, hogy a talaj túlnedves ne legyen. Túlságosan nedves, vagy vizenyős talajba vetett szemes termény nem igen szokott sikerülni s ezzel elrontjuk az egészet, kár a fáradság, a munka, a mag és az idő pazarlásáért s oda lesz az egész évi termés.

Ahol a területtulajdonosoknak az az óhajtása hogy apró vadjainál vérfelfrissítést vigyen keresztül s ezzel emelje vadjai értékét, úgy ennek keresztülvitelére ez a hónap a legalkalmasabb.

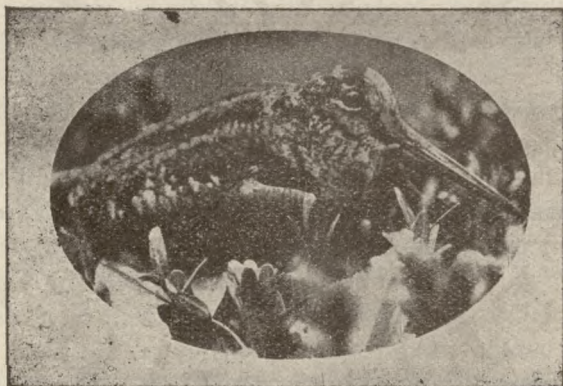
A nyúlállomány emelése céljából ott, ahol a nemi különbség kan és nőstény között nagyon eltérő, kívánatos, hogy az arányt egyenlegbe hozzuk. Mégis nem minden pagony alkalmas arra, hogy ott nyulakat telepítsünk, vagy hogy csak meg is kíséreljük azt. Ha már nyulat akarunk erdőkbe telepíteni, fő feltétele ennek, hogy az erdő vagy cserjés ne legyen túl keskeny, vagyis hosszában nyújtott. Az olyan területen, amely nincs legalább is 1500–2000 hold, különösen pedig gazdasági művelés alatt álló terület mellett, nyúltenyésztésre ne vállalkozzunk,

hacsak közepes eredményt akarunk is elérni, mert a nyúlnak, amelyet tenyészanyagként kibocsájtunk, első dolga lesz, hogy legalább is az első sétáját 2—3 kilométer távolságra végezhesse. Ha pedig elég drágán vásárolt nyulakat eresztünk széjjel területünkön, úgy azokat legalább jegyezzük meg füleiken s lássuk el a szokásos védjegyekkel. Ha pedig fácánokat szándékozunk telepíteni, úgy ezt is csak márciusban tegyük. Nagyon természetes, hogy első sorban a területnek kell alkalmasnak lennie a fácán-tenyésztésre. Víz, nád, káka, gyékény, cserje, bokros helyek és sarj, valamint szálerdő is legyen közelben, de főleg száraz kaszáló. A cserjésben fagyal, kökény, galagonya, kányahangita stb. legyen. A bogyót termő cserjéket ezek a nemes szárnyasok ugyanis nem nélkülözhetik. A fácánok kieresztésénél — már mint tenyésztő is — mindig jelen voltam. Az esti barnulás, az esti szürkületi idő erre a célra legalkalmasabb. Széteresztés előtt a fácánok szárnyait a jó öregre higított agyaggal kell alaposan bekenni. Ezt a műveletet azért szoktam alkalmazni, hogy a széteresztett fácánok ne kelhessenek, ne kaphassanak szárnyra, hanem a legközelebbi sűrűbe gyalogolva ott keressenek maguknak menedéket. A legközelebbi estig a szárnyukra kent agyag már megszáradt s a fácán tollát azoktól alaposan megtisztogatja. Ha most ezután a fácán röpképes is, azért az az idő, amelyet gyalog sétáival eltöltött, egészen elegendő neki arra, hogy új környezetével és a körülményekkel megismerkedjen, megbarátkozzék. Figyelemmel kell lenni azonban a fácánok tollas, szárnyas kedvelőire is, amelyek csakhamar jelentkeznek is a környéken; szaporán szívélyes fogadtatásban kell részesíteni egy kis göbecses üdvözléssel.

Tanácsos ez különösen ott, ahol szárnyas vadat óhajtunk megtelepíteni, foglyokat bocsjítani széjjel,

Természetes, hogy ezeket is csak az esti órákban legcélszerűbb szétereszteni. Mihelyt a foglyok a kósárból szétmennek s csapattá, vagy párossá verődtek össze, úgy aztán nem igen nagy távolságban ismét leszállanak. Rendszeren már a szélbocsátás utáni estén a hívó csalsípra jelentkeznek is. Ha a szétbocsátás nem történhetik este, úgy kora reggeli órákban kell azt végezni. A csapatszeretet, a társulás, ami a foglyoknak különös szokása, gondoskodik már arról, hogy a kakas a maga tyúkját s minden tyúk a maga kakasát csakhamar megtalálja.

Vadászatra jelentkeznek már e hónap közepétől esti húzáson a szalonkák is.

A sózók-nyalatók készítése.

Midőn a hó a tavaszi enyhe szellő lágy fuvallata következtében olvadásnak indul s az úgynevezett bőjti szelek a nedvességet az anyafölddel úgyszólván felszívják, kezd a tavasz előhírnöke a kökörccsin lila virága és a fehér kikekeleti hóvirág az erdőn nyilni, jelezvén ezzel a tavasz elérkeztét és a tél elmúltát.

Új életre keltve lethargikus álmából a természet, de egyuttal figyelmeztetvén a vadászt az ő fontos, elmulaszthatatlan teendőire, amelyek reá várnak, amit okvetlenül meg kell tennie, hacsak nem akarja, hogy jól-rosszul áttelelt vadjai szeme előtt pusztuljanak el.

Mindent el kell követni és minden kínálkozó alkalmat fel kell használni ennek elhárítására.

Ennek egyszerű módja az, hogy a téli etetést folytatjuk, nem épen olyan mértékben ugyan, mint azt a nagy hó és hideg alkalmával tettük, azonban ezzel nem szabad és nem is tanácsos felhagyni egészen, mert szüksége van a vemhes anyaállatoknak, a rőt vad teheneknek, sőt a gyengébb és rossz kondícióban lévő fiatal agancsároknak, de a nyári satnya borjúknak is, valamint nagy szüksége van a jó és tápdús takarmányra a szarvas, dámbikák és őzbakoknak is, melyek ezidőtájt vetették le aggancaikat vagy már kezdenek ujat felrakni; mert még ezidőtájt nem igen kaphatnak elegendő s nekik megfelelő élelmet a szabadban.

Szokás sok helyen és talán nem eredménytele-

nül még a fővadaknak vadtápport is adni, ami perésze, mint más hízó és lesoványodott igavonó vagy istállózáson tartott állatállományunknál *erőtakarmány* néven ismeretes.

Ezen eljárás, vagyis az *erőtakarmány* adagolása, nagyon elősegíti az állat jó erőben való tartását és annak arra igen nagy szüksége is van, különösen az agancs ledobás-, elvetés- és újra felrakás időszakában és nagy befolyást gyakorol még az agancsképződésre is.

Továbbá igen fontos feladat a vadtenyésztésre tavasszal, hogy a kellő és valóban szükségelt helyen alkalmazzuk a *nyalatókat*, és nemkülönben fontos a nyalatóknak megfelelő helyen való felállítása is.

Szakszerű és tudományos vizsgálódások az elmúlt évtizedeken beigazolták, hogy a só élvezete és használata, valamint a *foszforsavas mész*, minden kérődző állatnál a testalkat kifejlődéséhez nagyon is hasznos és felette hatásos volt.

Mindkét ásványi anyag különösen a nemesvadnál, egyrészt a könnyebb emésztést segíti elő, keveredve a fogyasztott másféle tápanyaggal, másrészt nagyon is jótékonyan hat az új szőrme képződésénél az állatra, mert gyorsabban veti le régi ruháját s hamarabb kapja meg a könnyebb nyári mundért és ezáltal a netalán rajta élősködő parazitáktól is gyorsabban megszabadul és mint fentebb előadtam, a fiatal nyári borjuknál az agancs képződésre is nagy és jótékony hatással van.

Az említett kétféle ásványi anyag u. m. a só és *foszforsavas mész* kisebb és nagyobb adagokban előjön az erdő talajában helyenként már magától a természetből is.

Azonban mennél szegényebb a vidék és erdőtalaj ezen ásványi vegyi alkotórészekben, annál inkább kötelességünk mesterségesen előteremteni. Ahol pedig

nagyon is lúlságos nagymértékben található, ott a nyalatókkal célt nem érünk, mert a vad nem fogja azt felkeresni.

Hogy mily nagy és óriási különbség van a takarmány tápértéke és ereje között a különféle takarmányokban, az kimutatható a biztos alapon eszközölt vegyi vizsgálattal, mely igazolja, hogy például: a jó hegyi széna tartalmaz 100%^o hamut más anyagokon kívül, mert van benne fehérje, zsir, proteín, és van benne 40%^o mész és 4%^o foszforsav is, míg a réti széna sokkal kevesebb vagyis: 16%^o meszet, ellenben 7%^o foszforsavat mutat ki.

A sovány és vizes talajon termelt széna adja a legsilányabb takarmányt, mely hibát a mész és foszforsav teljes elvonása okoz, amint azt gazdasági szaktudósaink is beigazoltak. Tehát a foszforsavas mész a takarmányozáshoz, egészséghez és munkateljesítőképességéhez házi igavonó állataink takarmányozásánál feltétlenül szükséges, míg a só megvonása igen nagy következményekkel szokott járni, étvágytalanság, hasmenés, lesoványodás, nyálási vágy, továbbá csontlágyulást és a csont törékenységét paráztságát idézi elő.

Mindamellet, hogy a vadak legnagyobb része az ősananyagtermesztől örökölt szívósabb, erősebb, kitaróbb testszervezettel bír, mint más házi állat, mégis tapasztalhattuk — ámbár sajnosan, — hogy bizony-bizony sokszor üt ki azok között is olyan betegség, amit a mai XX.-ik század vadtenyésztőjének már — ha idején utána néz és ha már egészen el nem hárihatja is, de redukálhatja, védekezhetik ellene kellőképen.

Első kérdésünk az, hogy milyen mennyiségben, hogyan és miként állítsuk fel a nyalatókat?

A vadállomány gondozója, a tenyésztés vezetője, a jó vadász hamar tisztában van ezen dolog-

gal és a nyalatók felállításának helyét, szükségét hamar belátja, tudja — vagyis ki pagonyát ismeri, tudnia kell, hogy a nyalatóknak ozondus helyen kell felállítva lenni ott, hol a fővad az élelmet, legelőhelyét felkeresni szokta: forráshoz, patakhoz közel eső helyen; — ha vízszegény lenne az erdő, úgy gondoskodni kell kövekből készült mesterséges víztartókról, melybe az esővíz magától is összegyűlhet, vagy pedig hordóval szállítjuk bele a vizet.

Jegyezzük meg jól azt is, hogy a fuvarozási, faszállítási utak és határok mentén soha se állítsuk be a nyalatókat, sem zajos és gyakran használt gyalogösvények mentén, hanem mindig a legcsendesebb erdőrészekben.

Legajánlatosabb hely a nyalatók felállítására a vadváltók, de a környéknek vízben hiányt szenvedni sohasem szabad, továbbá kisebb erdei tisztások, ahol jó fűtermő kaszálók, vagy erdei rétek vannak. Vigyázzunk arra is, hogy a vad az időjárás viszontagságai ellen lehetőleg védve legyen. Legjobb, ha csendes, szálas erdő részben van tehát a nyalató.

A nyalatók mennyiségét, a vadállományhoz mérten állítjuk fel, lehet mozgó, hordozható nyalatót is készíttetni. sőt elég bő vadállományu vadászterületen lehet minden 50—60 holdra egy-egy nyalatót beállítani.

A nyalatók rámája jó keményfából készült egy m², mely 30—40 cm. magasságu feneketlen ládát alkot, és ezeket be szoktuk a földbe eresztetni, hogy a rá mából alig egy-két ujjnyira látszik ki.

Miután ezen nyalatók rámája az idő viszontagságainak van kitéve, mint esőnek, szélnek, napsütésnek stb., lehet — aki reszkirozni akar — ezeket cementből is készíttetni, természetesen ezek azután tartósabbak is.

Ahol a nyalató van, legalább is annak kör-

nyéke lombtól, fűtől dudvától, ágaktól, gyökerektől és kövektől teljesen és mindenkor tisztán tartandó a területet, köröskörül 2—3 öl távolságban.

Másik fontos kérdés most már, hogy a nyalató-agyagot hogy és miként állítjuk elő? Ennek módja a következő: Sárga agyagot, vagy barna-vöröses agyagot előbb homoktól és minden vasalkatrészétől melyek görcs, vagy félközvet alakjában találhatók az agyag között — megtisztítjuk és otthon akár teknőben, akár kádban elkészíthetjük úgy, mint a fazekas, vagy a szobrász keze alá készített agyagot. Adunk az agyaghoz — tiszta konyha- (főző), vagy marhasót, (denaturált só ezen célra épen nem ajánlható) és foszforsavas mészet. Az elhasználandó mennyiséget, természetesen ahoz alkalmazzuk: hány nyalatót akarunk felállítani.

Ezek az ásványi alkatrészek, só, foszforsavas mész stb. ép úgy lesznek egyenletesen az agyagba beledagasztva, mint a kenyértésztába való dolgok.

Egy közepszerű nyalatóhoz-sózóhoz szükséges: 40—50 kgr. agyag, 6—8 kgr. konyhasó, (pótolva marhasóval) és 3—5 kgr. foszforsavas mész. Lehet azonban ezen adagokat kisebb mennyiségben is venni, persze kevesebb agyaghoz és kisebb nyalatókba.

Szokták a nyalatókat különféleképen készíteni és pedig:

0.25 kgr. tisztított agyaghoz, 0.75 kgr. konyhasó, 0.50 kgr. foszforsavas mész és 1 kgr. marhasó, ezeket keverik jól össze, s végül egy marék ánizsmagot is kevernek hozzá, vagy szórnak rá.

Ismét más módszer szerint:

1 ürméter homok és vastartalommentes agyag, 15 kgr. finom nyalató por, 30 kgr. konyhasó.

Ajánlatos, hogy ne egyszerre tegyük a sót az agyaghoz, hanem mint a kenyértésztánál, lassanként

adjuk hozzá gyúrás, gyömöszölés közben vagy sós vízzel apránként, s ha készen van az, akár talicskán, akár szekeren kivehetjük a kijelölt és elkészített helyre, s ott a rámában egy tompa kúp, vagy halom formára igazítjuk el, sőt megtehetjük még azt is, hogy a közepébe a kúpnak egy darab marhasót teszünk, és nem árt az egésztest ávizsmaggal beszórni; ez a fűszerillat nagy vonzóerőt gyakorol a rőtvadra, de különösen az őzre.

Ha a nyalató már kikopott volna a használat alatt (ingeschlagen), akkor azt a széleitől kaparva kúpozzuk újra, esetleg kipótoljuk hazulról.

Természetes, hogy úgy a nyalató maga, mint annak környéke, mindig tisztán tartandó, azért ott egy ágseprűnek kell a fán függeni, hogy az mindig kéznel legyen.

Nagyon természetes, hogy a nyalatók környékén sohasem szabad vadat elejteni vagy löni ott, vagy bármi célból is lövést leadni. (Itt hibázott többek között a jó Brehm, mikor azt írta könyvében, hogy a nyalatóknál legkönnyebben ejthető el a vad? ...!...?)

Itt említem fel, hogy a nyalatók környékén, a magas szál erdőben okvetlen *fel kell állítani egy magas leshelyet* (hochstand), ahonnan a vadakat gyönyörűen meg lehet figyelni, sőt nyom után menve, el is ejthetjük azt, de a nyalatótól távol, 400—500—600 öl távolságban. Innen azután számon tarthatjuk vadjaink mineműségét is, ha megfigyelésünket pontosan végezzük és minden látottat feljegyezzük.

Megjegyzem még, hogy vályukban is szoktak nyalatót, sózót készíteni, sőt megtettem azt is, hogy pagonyomban az etetőrácsokba helyeztem el kősót. Lehet préselt só is elhelyezni, igaz, hogy ehhez nagytilalmi erdő kell.

De hát tilalmasnak kell lenni minden vadászterületnek egyaránt.

Április.

Ti kedves, felejthetetlen gyönyörű vadásznapok, amelyeken számtalanszor hallottam az erdők koronás királyának szivetrezegető, mély bűgásu orgona hangját a magas szálerdőkben, mily messze... messze tüntetek el. Az előrehaladó kultúra még a sörtevad létszámát is a lehető legalacsonyabbra redukálta s nagyon kis helyre szorította. Nagyon sok vadász van ma az országban, aki csak a kép után, vagy az állatkertekből ismeri a hajdan minden erdő és nádas fertőjében nagyszámmal tartózkodott vadat. Az őzvaddal is — a gombamódra szaporodó vadászok miatt — szintén csak úgy vagyunk. A bölény, a jávorszarvas, a hód, a kőszáli kecske hol vannak, hová lettek ezek?... Kipusztultak innen végképen s hol volt pedig akkor még az erdőgazdaság fellendülése! Ama kevés jobbmóduaknak, akik józanul gondolkoznak s valamire való vadászterületet bérelnek, ma úgyszólván már csak az apróvad vadászataival kell beérniök s csupán azokra vadászniok. Erre akarom én április havi cikkemben a fősúlyt helyezni. Mert a pompás nagykakast puskavégre kaphatni ma már csak nagyon kevés haladónak kivételes szerencséje. Emellett még itt van április havában annak rokona a nyirfajdkakas: ez még vadászható, ezt a kiváltságos, nagy uraink még nem foglalták le a maguk

számára, mert eddig csak a fácántyúkok lelövését kellett szabályozni.

Ha áprilisban a vadászat nagyrészen szünetel is, azért nem szabad nekünk ölbe-karba tett kezekkel ülnünk, mert ez csak kárunkra volna. Van a pagonyban és a területen sok végezni valónk, ha ősze jó aratást akarunk és vadászati örömökben óhajtunk részesülni. Elsősorban is felhívom ama tulajdonosok figyelmet, akik fővadállomány felett rendelkeznek, az erdejüket sétaképen bebarangolókra.

Ezek a lelketlen emberek legtöbbje kiválasztott kutató, akik ledobott agancsokat és lapátokat keresnek. Ezek tudják azt nagyon jól, hogy szarvasaink ledobott fejdíszé gazdátlan jószág, amiért őket bepanaszolni nem lehet. De úgy az agancs, mint a lapát nemcsak bizonyos értéket képvisel, hanem a tulajdonos részére a szarvasaitól és dámvadjaitól származó érdekes lelet.

Ami az időjárást illeti, ha kitavaszkodáskor, azaz február és március hónapokban igen sok esőzés van, hozzá zord viharral, ez különösen az első alombeli fióknyúl állományra nem valami előnyös. Inkább csekélyebb fagyok, mint sok esőzés! Ennek ellenében a talajnedvesség hatása nem múlik minden befolyás nélkül a hosszúcsőrűekre. Azért található nálunk több szalonka, ami itt maradt és költött is. Ha a vadásztörvény a vonuló-húzó madarakat is nagyobb védelemben részesítené, még akkor is javaslatba hoznám, hogy a szalonkákat különösen korán beálló tavasz alkalmával, vagy az elkésett évszak után, mint hozánk érkező vándorokat, kimélni kell. A költőkeltető- tojó szalonkákat nagyon is kimélni kell! És utóvégre is, mi jószág lehet a megkésett, tavaszon elejtett szalonkákon. A kiállott téli szenvedések után és a hosszú út fáradalmaitól teljesen elcsigázott és kimerült madár lesoványodott pecsenyéje bármiként

elkészítve sohasem lehet izletes, vagy legalább is nem annyira, mint az ősszel elejtetteké.

Ajánlatos a körültekintés azoknak a tulajdonosoknak és vadászterületbérlőknek, akiknek területén vizivadászat is gyakorolható. Mert idejárnak elsősorban a tojáskeresők, a tojástartóvajok, akik át és átkutatják a területeket és ott rendszeres naponkénti látogatásaikat el is végzik. Tojástartó után szednek össze s különösen a bibic (libuc) tojásoknál nagy a kereslet a csemege kereskedésekben, mert a kereskedők magas árt fizetnek érte. (Teához használják fel a gourmandok, mint lágy tojástart, lévén az a különös természete, hogy bármily hosszú ideig főzzék is, soha sem lesz kemény, mint a tyúk vagy más szárnyas tojása.) Ez a magas ár nemcsak a csavargókat ösztökéli a tojásszedésre, hanem másokat is izgat.

A tojáskeresők legnagyobb része lusta dologkerülő, akik semminemű munkára nem alkalmasak. Ezek azután nemcsak tojástartóvajok, hanem egyuttal halakat s apró fiókvadakat is eltulajdonítanak, amit házalva a városban értékesítenek. A vadkacsa fészkek is ezen gazok zsákmányául esnek s így ezer meg ezer tojás tűnik el egy-egy vadászterületről. Ezek a gazemberek magukkal visznek mindent, ami csak elvihető és található. Ezeket a vadászok azon fajához lehet sorolni s velük összehasonlítani, akikről ismeretes dolog, hogy a pagonyból, a vadászterületről mindig tele hátzissákkal, táskával távoznak. Azt nem állítom, hogy csak a dologkerülők, a naplopók üzik ezt a gyalázatos és ránk nézve káros mesterséget. Nem, kedves vadásztársak, mert nagyon sokszor még a vagyonosabb gazdák is kinyújtják kezüket ilyen gyalázatos és piszkos kereset után, mert hisz szerintük a pénznek nincsen szaga, s ők különben is ellenségei voltak mindig a vadállatoknak, —

Ezek között a manipulánsok között legveszedelmesebbek a pásztorok, a pusztai és tanyai lakók, azok szolgálói, cselédei és gyermekei, amire a januári cikkemben is rámutattam. Az az egyén, aki a pagonyban született, vagy ott nőtt fel, már ebből kifolyólag az egész terület viszonyait, az egész állatvilágot, annak szokásait, fészkelési módját és helyét teljesen ismeri. Ha azután az ilyen egyén kalauzolja a városi urakat, akik mint vadászati bérlők jelennek meg ott, tudja biztosan, hogy hol található fészkeljra s így könnyen kirabolja azokat, elszedve a tojásokat. Ezen rabló művelete után marad még ideje a pihenésre. Nem érez tette felett egy csepp lelki furdarlást sem s eszébe sem jut az, hogy ezzel a szegény szárnyasokon kívül a terület tulajdonosának, vagy a vadászat bérlőjének pótolhatatlan kárt okozott s hogy lopásával, fészekrablásával a területet vadszegényé és teljesen tönkretette. Sőt arra sem gondol, hogy a tojás elszedésével elvadítja, elűzi e szárnyasokat s más nyugodtabb tájak keresésére kényszeríti azokat. Ő csak a tojásokra s az azokért fizetendő összegre gondol, vagy hogy mily izletes rántottát fog ő abból készíteni s már előre csiklandozza maga a gondolat is a száját.

A tocsogós, lápos vadászterületen még egy veszedelmes fészekrablónk van s ez a gólya. Nekem ugyan nincs beleavatkozásom, ha ezt a félgyászt viselő szimbolikus madarat egészen nem szorítjuk ki a területről; mégis ha valamely vidéken nagyobb számban mutatkozik, ott bizony nem lesz hasznára, hanem kárára a területnek, mert más híján nemcsak a tojásokat és apró szárnyas fiókákat szedi össze s pusztítja el, hanem táplálékul használja az apró nyulakat is.

Olyan vadászterületekre, amelyeken erdőtalpító faállomány is van, e hónap folyamán sokkal

nagyobb figyelem fordítandó, mint más évszakban. A szárnyas rablók ugyanis most üzik szerelmi játékaikat, esetleg kezdik fészkeiket rendbehozni, tatarozni a múlt évit. Ezeket ellenőriznünk kell, megakadályozva fészekrakásukat és arra törekedni, hogy ártalmatlanná tehessük. A reggeli és esti lesállások önként kínálják a legjobb alkalmat erre. Különösen a héja veendő irgalmatlanul fegyvercső elé s ne nyugodjunk előbb, míg el nem pusztítottuk. Ez a rabló a szárnyas ragadozók között ép oly kártékony, mint a vörös csuhás gazfajzat, a róka a szőrmeések fajából. Hasonlóan a vándorsólyom is igen ügyes és szemfüles ragadozó. Ez azonban állandóan csak némely vidékén található az országnak, legtöbb helyen csak mint vándormadár s csak a tavaszi és őszi vonuláskor látható; tehát kevésbé jöhet számításba. Hogy nálunk is költene mindenütt, ahol erdő van, az nem áll: csak egyes vidékeken s ott is ritkán fordul elő.

A legveszedelmesebb szárnyas ragadozó a mi apró vadjainkra a tarka varju és a szarka. Aki még nem ismeri eléggé a levegő e vándor cigánytáborát, úgy keresse fel azok fészkelési helyét, ahol szoros családi és társas csapatban élnek. Ezek most rakják a fészkeiket óriási lárma között a fák koronáin, vagy pedig a régieket foglalják el, tatarozzák ki; 8—15 drb. fészek is van egy fán és szorgalmasan hozzálátanak a fajszaporításhoz.

Legokosabb ama fa alá húzódni, amelyen a fészkek vannak s csakhamar sikerülni fog meleg üdvözléssel fogadni e gyászos köntösű haramiákat. Még egyszerűbb dolog a varjuk keltetési helyét cserkészve kikutatni, mert ekkor szorgalmasan ülnek tojásaikon. Ne mellőzzük el s ne hangoljon le bennünket az, ha csak egyetlen egy varju párral lenne is dolgunk területünkön. Egy varjupár, ha a terüle-

en a fiókákat felnevelte, mindenesetre tönkretelheli az egész terület fogoly fészkeit tojásrablásával különösen akkor, ha a vegetáció megindulása késett, hátramaradt s így a fogoly keltetési helyét a szabad kopár térségen, minden bűvó, fedőhely nélkül készítette el. Ha azután a varjuk ilyen területen cirkálnak s a fészket (akár fácán, kacsá vagy fogoly,) kottló nélkül és csak tojásokkal találják, amelyek a tolvaj varjunak szinte már messziről elébevilágítanak, csakhamar vége az egész fészkek tartalmának. Egyre-másra pusztítják el e cigánysereg rablói az apró nyulakat is. Nem szabad tehát az ilyen alkalommal sajnálni sem a szarkáktól, sem varjuktól a lőport és a sörétet. Ha elég idővel rendelkezünk és hozzá még türelemmel is, úgy igen ajánlatos ezeknek a pusztítására a „bagoly kunyhó“ vagy az u. n. „leskunyhó nagy suholy“-lyal. Aki sajnál 200—300 kč.-t egy nagy élő uhuért, az vegyen kitömött s mechanikailag működő baglyot, ez is megfelel ugyan a célnak, de nem oly mértékben. Bár erre is jön csapatostul az apró ragadozó, hanem elesik az ilyennel vadászó sportember ama gyönyörüségtől, amit élő bagoly a feléje húzó, vonuló vadnál jelez. Élő bagolynál pompás mulatság a leskunyhóval való vadászat, mert megtudjuk, hogy a repülő ellenség merről közelít és azt is, hogy nagyobb vagy kisebb fajta-e az, mert ezt a kikötött élő bagoly mind jelzi, mindig más és más módon, de minden ragadozószárnyas fajnál egyöntetűen. Ezzel az eljárással kettős célt értünk el, mert egyrészt elpusztítottunk egy csapat kártékony szárnyast, s másrészt igazi vadászmódra ki is mulattuk magunkat.

Itt vannak még a rókaoduk is, jó lesz szorgosan átkutatni a régieket, az elhagyatottakat, tudottat, hogy került-e lakója s amellet utánajárni hogy nem került-e be új lakás valamelyes rejtett zúgában a terület-

nek. Mivel februárban volt a párzás ideje, úgy április vége felé a kilenc hétig tartó pocakosság vagy el is múlt, vagy pedig múltfélben van és a szuka róka ilyenkor már régen kikereste, megválasztotta, sokszor pedig huncut ravaszsággal készítette el azt a helyet, ahol kölykeit világra hozza, s ahol fel is nevelheti.

Már előzőleg is rámutattam az erdei rétek és szántók szükséges voltára, úgy annál inkább felhívom a vadászterületek bérlőit és területtulajdonosokat arra, hogy szántóföldjeiken is ültessenek alkalmi csendereseket, u. n. remizeket. Az ilyen vadterületek létesítése nem jár valami nehézséggel és szászorosan kifizetődik. A vadászterület szomszédságában béreljünk néhány hold földet. Ezt most trágyázzuk meg istálló vagy műtrágyával s jól készítsük el a vetés alá. Május végével vagy június hó kezdetével a felszántott földbe azután pergezzünk kukoricát — tengerit — málét. Ha attól lehet tartani, hogy a csirázó kukoricát a varjuk kihúzgálják, úgy lövünk egy-kettőt ezekből a zsványokból s a földbe vert hosszú karóra akasztjuk fel. Ezt a figyelmeztető jelt a gyászos sereg respektálni fogja.

A tengeri velemény őszig embermagasságnyira fejlődik ki és nagyon jó menedékhelyet képez, sőt szükség esetén még élelmül is szolgál, különösen késő ősszel, amikor a földek learatva puszták lesznek és a szél a tengeri, a kukoricaszárákat — kórokat össze-vissza hajtogatta, olyan csenderest alkot, mint valami őserdő kicsinyben.

Különösen a tengerinél az u. n. remize — csenderesnek sokkal jobban ajánlítható az általam többször ismertetett és forgalomba hozott *Helianthus salsifis* nevű új takarmánynövény. Ez a növény roppant nagy tápláló értékkel bír, felülmulja a fehér és vörös lóherét, a legjobb réti szénát, krumplit

répát stb., mert 17% fehérjét tartalmaz s az az előnye is megvan, hogy csak egyszer kell elültetni s úgy művelni, mint a krumplit; 6—10 esztendeig is kitart a földben minden további vetés nélkül. Emellett a gumói ujjnyi vastagságnál nagyobbak és 10—14 cm. hosszúságra nőnek s egy fészekben 50—80—120 drb. számottevő gumót is találunk őszel, ami felszedhető november hóban anélkül, hogy ezzel a jövő évi termésre káros lenne, mert ha egy gyökérszál marad is a földben, úgy az a jövő tavasszal gumót nevel és szárát hajt. Azonfelül a lombos, leveles szár szárítva, kékébe kötve kitűnő állattakarmányt is nyújt. Fő előnye e növénynek abban van, hogy sem forróság, sem hideg, sem tartós szárazság, sem a tartós csapadék nem árt neki s árnyékos vagy napsütötte helyeken egyaránt díszlik. Fagyálló s így télen minden következmény nélkül a földben hagyható: gumójából pedig többféle ízletes eledel készíthető.

Nem is drága, mert egyszer kell csak beszerezni, azután szaporodik magától. A gumó ültethető ősszel és tavasszal, április hó végéig. A lombos szár 2 m. magasságra is megnő. Első évben kétszer, a többi években 3—4-szer aratható le szára takarmánynak.

A remize legnagyobb haszna a téli zimankós, havas időkben mutatkozik leginkább, mert a vad menedéket keresve odámenekül. Így azután a csenderes valóságos menedékhelyévé válik az üldözött vadnak, úgy a fogoly, a fácán, mint a nyúl részére, sőt még esetleg az őz is felkeresi azt s megszokva, rendes tanyát üt benne.

Csakhogy ilyen csendereseket a szörmés és szárnyas ragadozók hamar megtalálják, a rókától a kicsiny, de annál veszedelmesebb menyéig. Ez utóbbi pusztítása céljából csapdát állítunk fel, mihelyt a tengeri vagy csicsóka elég magasra, 1.20 m. nőtt a

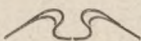
földből. Ezekbe a csapdába gyakran a területünkön csatangoló házi macska is belekerül.

Tél folyamán figyeljünk azonban arra is, hogy az ilyen szükségcsenderesekben a községbeli vadászók, hurokrakók ne tegyenek ki hurkokat drótból.

Olcsó csenderes készíthető még a nyúlszapuka fűmag vetése által is. Ez a növény könnyű, laza talajt szeret és kellő védelmet nyújt a fogoly és a nyúl részére s amellett jó legelő is.

Ha elmúlt a tél, az ilyen szükség csenderesek megfeleltek céljuknak. Mégis ne engedjük át azonnal a bérelt földet a tulajdonosának, hanem várjunk addig, míg a vegetáció jobban megindult. Épen ez időtáiban nyújtja az ilyen össze-vissza hajtott kuszált szükségcsenderes a legszükségesebb védelmet a fiadzásban levő s betegyágyas nyúlmamáknak, míg a szántáson az eke a henger s a borona által való agyongázoltatásnak van az apróság, az ujszülött csemete kitéve, sőt nem egy fészek tojás is, ami biztos megsemmisülést jelent.

Természetes, hogy utána kell látnunk most is újabb és újabb csenderesek létesítésének. Már hiába, itt akarva nem akarva, bele kell harapni a savanyu almába, mert bár nem akarunk túlvérmes és fényes eredményekről ábrándozni a vadóvás terén s magunkat túlszárnyalhatatlannak jelenteni ki, e téren mégis el kell ismernünk a régi közmondást: „nincs vadóvás... nincs vadászat” parancsoló szavát.

A csenderes — vadmenhely — remize.

Síkvidéki mezei vadászat szempontjából igen fontos szerepe van a csendereseknek. Nem más ez, mint a vadak pihenő- és menhelye, mely hogy céljának megfelelően, felállítására nagyon jól kell a helyet megválasztani. Mert hiszen ezzel azt a célt akarjuk elérni, hogy a vadak ott védelmet és menedéket találjanak a rossz, zimankós, zivataros időjárás alkalmával úgy télen, mint az év bármely szakában, és a szeles vagy forró nyári napsugarak elől is védve legyenek.

A csenderes területe különböző terjedelmű lehet, nagyobb területtulajdonosok készíthetnek nagyobb terjedelműt, kisebb területtel rendelkezők kisebbet, de ez se legyen sohasem kisebb egy hold kiterjedésűnél.

Nagyobb sík területen persze több csenderes állítandó fel különböző helyeken, miáltal a vadak tartózkodási helye meg lesz osztva a területen és így mindenütt lesz vad.

A csendereseket körülárkoltatjuk s ha azokat saját birtokunkon állítjuk fel, úgy az árokból kihányt föld — árokpart — tetején kerítést alkalmazunk galagonya, kökény, esetleg maklura vagy gledicsiából, hogy a legelő házi állatok betörései ellen védve legyen a belső terület békéje. E kerítést kezelhetjük élősövényként is, ami még sűrűn ültetett fenyőkből, coniferákból is állhat, amelyek azután csak minden második-harmadik évben legyenek fent megnyesve. Erre igen ajánlatos a thuja, de a sűrűn vetett vagy ültetett akáccsemete is jónak bizonyult. A fenyőkből

készült kerítés, azaz élő sövény, mentül jobban szétterjeszti ki- és befelé oldalágait, annál jobb. Ismeretes és tudott dolog az, hogy a fenyők alatt az ágak és galyak elállanak a földtől jó messze úgy, hogy a vad esős, nedves időjárás alkalmával ott egy-egy száraz helyecskét hamarább talál. Legnagyobb jelentőséggel bír ez a szárnyas vadra, mert így a szárazföldön készíthet magának helyet, ahol tetszése szerint vehet magának porfürdőt, hogy az őket kinzó élősdiektől megszabaduljon, vagy legalább védekezhet ellenük.

Mint szállófáknak a fácánok részére ötös hálozatban ültessünk jól szétálló ágakkal bíró fenyőket, amelyek egyenlően nyúlnak minden oldalra szét. Az ilyen szálló-hálófákon nem igen könnyen vehetők észre a fácánok felgalyazásuk után (aufbaumen) sem, mert a fenyők zöld tűlevelű lombjai eltakarják ősszel, télen és tavasszal őket és ez valódi menedék és védelem a vadorzók ellen akkor, amikor a lomblevelű fák még teljesen csupaszok, akik nagy előszeretettel keresik fel éjjelenként a csenderesekben a felgalyazott fácánokat.

Egyebekben pedig a csenderes belsejét akár el is hagyhatjuk vadulni a szabadon nőtt vadrozsbokrok, galagonya, kökény vadszeder, málna, fagyal, stbbikkal, sőt ahol fácánok vannak, ott e bogyót termő cserjékre okvetlen szükség is van, különösen, ha állandó csenderest állíthatunk fel. Ezek a vadcsenderes alakításához a legjobb és legháládatosabb anyagok. Ahol cserjéket nem ültethetünk, ott ültessük a már említett „*Helianthus salsifis*“, vagy „*Helianthus tuberosus*“-t, csicsókát vegyesen Confray növényel.

Lomblevelű fákat még a saját tulajdonunkat képező birtoktesten se ültessünk csenderes céljára, mert a fácánok ezt azonnal felhasználnák éjjeli pihenőjükre s azokra galyaznának fel s így kész zsák-

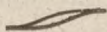
mányul hullanának a vadorzók tarisznyáiba. Ugy-szintén az éjjeli rabló szárnyasoknak is hamarabb esnének zsákmányul.

Természetes, hogy a csenderest hosszban és keresztmetszetben szelje át egy nyesett és csapdaláddal felszerelt út, s közepe táján úgy a szörmés, minf a szárnyas vad részére legyen felállítva etető rács és etető szín és nyáron pedig még friss ivóvízről is gondoskodni kell. Nagy szárazság idején különösen fontos ez!

Ha pedig őzvad is kerülne a területre s igénybe venné a menhelyet, úgy annak nyalatót csakis a csenderesben állíthatunk fel. Az is igaz, hogy sík területen egy ilyen vadmenhely nagyon hamar odavonzza a környék szörmés és szárnyas ragadozóit is és nagy kedvvel ütnek ott tanyát! — Hát az ilyen kellemetlen idegent hamar ki lehet tessékelni — ott nincs lakáshivatal, — mert ha a csenderes külső kerületét körülnyesetjük és felgereblyéztetjük, a látogatók névjegyei mihamar olvashatókká lesznek előttünk s ott aztán őket szíves fogadtatásban részesíthetjük érdemük szerint.

Még egyet, az ilyen vadmenhelyeket soha sem szabad vadászterületünk széle felé, hanem a lehetőséghez képest a területünk középpontja táján állítsuk fel.

Feleslegesnek tartom felemlíteni azt, ami úgyis tudott dolog, hogy bizony itt is át kell nap-nap mellett az ilyen vadmenhelyeket vizsgálni s nemcsak a külső felnyesett út vizsgálatával szabad megelégednünk, hanem a hossz- és keresztmetszetben — bár kigyózdó alakban vezetett, azaz kész utat is és az azon felállított 1—2 drb. csapdaládat is át kell vizsgálnunk, sőt esetleg a héja kosarat is, ha ugyan ilyet is állítottunk ott fel.

Május.

A kalászos termények, vagy más növények magvai, mint pl. a répafélék, ha még el nem vetetük, e hónap első napjaiban okvetlenül elvetendők. Úgyszintén a csendereseknek szánt helyeken is be kell fejezni a munkát, amelyről április havi cikkemben irtam. Most még lehetséges a maradandó csenderesekben, vagy utak mentén és az erdei tisztásokon vadgesztenyét, bogyós magú cserjét és vadgyümölcsfákat ültetni. Lehet még málnát átültetni, sőt szedret és csicsókát is velni. Mindezeket a növényeket a gyomtól, gáztól tisztán kell tartani és ha nem lenne eső, úgy öntözni is, mert az egész ültetés elpusztulhat. Itt már a kertész szerepét kell átvennünk. Különösen most nem mellőzhető ez, amikor a csemeték növésnek indultak. Ha a csemeték hajtani kezdenek, akkor már segítenek magukon. Ha pedig a csemetekertekben még apró csemeték, vagy magoncok vannak, úgy azokat akár mohával, akár gyékényből, kákából készített takaróval fedjük be éjjelenként, mert még e hónapban késői fagyok vannak s nem lehetetlen, hogy egy éjjelen egész eddigi fáradságunk és kiadásunk kárbaveszhet.

Május vége felé a kalászos és pillangós virágu növényeknek, így a hajdinának, borsónak, zabnak és bükkönynek stb., — még ha az időjárás késleltet is — már az arra elkészített földben kell lennie, mert így kései vetéssel kései lesz a beérés ideje s az aratás is. Ha a réteken és más veteményföldeken a növényfélék, amelyeket a vad szeret és szívesen keres fel,

kezdenek száraikban s leveleikben fásulni, szívósodni, úgy a mi vadjainknak friss, gyengé levélzetű vetésről kell gondoskodnunk s erre legalkalmasabban felhasználhatók az erdei tisztások, amelyeket ha csak lehet, időközönként vetünk el pásztásan 5–6 napos időközökben s ezzel elérjük azt, hogy vadjainknak mindig friss, zamatos és zsenge takarmány áll rendelkezésre.

A melegebb napokkal és éjjelekkel a növényzet vegetációja is növekedik és szemmel láthatóan erősödik minden, hanem ugyancsak növekedik ezzel az ellenségek, a kártékony férgesek száma is. Így pl. a cserebogár, amelyet oly szépen énekel meg a dal: „Cserebogár sárga cserebogár...” De bizony ez csak a nótában szép, ellenben sem erdész, sem vadász embernek, de még a kertésznek, gazdának és gyümölcs termelőnek sem valami kedves rovarja, mert épen e hónapban hagyja el földi lakását s nagy mennyiségben lepi el a zsenge levélzetű fákat s azokat kopaszra tarolja. Hogy e nagy károsodást megelőzzük, igyekezzünk e rovar bármilyen módon is pusztítani. Legjobbnak bizonyult az az eljárás, ha kora reggel, míg a harmat nedvessége lepi a cserebogarakat a fán, a fát megrázzuk s a lehullott bogarakat összeszedjük, mert míg nedvesek, repülni képtelenek. Ezt azonban napfeljött előtt kell végeznünk, míg a hideg, hűvös harmat kissé dermedtette őket, mert ha már napsütés érte ezeket a rovarokat, szétrepülnek. Az összeszedett cserebogarakat azután zsákba tesszük és egy halom égő kén felett forgatjuk, vagy még jobb azokat kénsavval leönteni s azután a trágyadombon elásni, így legalább jó trágyát nyerünk belőlük. Ha pedig nem sajnáljuk a fáradságot, úgy az előre befűtött sütőkemencébe tesszük zsákostól s így szárítjuk meg. Ez különösen ott végezhető könnyen, ahol szeszfőző van. A kemencé-

ben szárított, de el nem égetett cserebogár azután igen jó eledele a sertésnek, a vaddisznónak, sőt bűgási ösztönüket is elősegítjük vele. Szárítás után tehát a cserebogarakat kádba, dézsába, vagy hordóba rakjuk s az edényt száraz, szellős helyen tesszük el télire. Különösen a tó és halgazdaságoknak, a pisztráng tenyésztőknek figyelmébe ajánlom a cserebogarakat. A kora hajnalon összegyűjtött bogarakat szórjuk a vízbe s nappal is hasznot teszünk, ha a tóba s a pisztrángos vízbe hajló fák lombjait meg-rázzuk, hogy a lombozaton lévő cserebogarak a vízbe hulljanak. A vízből kirepülni képtelenek, ha csak horgos lábaikkal valami tárgyban még nem kapaszkodnak, így azután a megénekelte sárga cserebogarakat csakhamar felfalják a folyton éhes pisztrángok és más fajta halak.

Ezen időszakban legjobban ötlük szemünkbe a vakondok földalatti munkája, turkálása. A földkupacok sértik a szemünket, és kellemetlenül érintenek benünket, legyen az akár kertben, akár mezőn avagy kaszálón. Mindamellett ne sokat bosszankodjunk rajta, szórjuk szét a túrásokat s ne kutassunk e bársonykabátos lovag után. Az ő hasznossága abban rejlik, hogy a föld alatt sok millió kukacot, álcát és lárvát pusztít el, temérdek tücsköt és tetüt. Sokkal hasznosabb segítő társunk ő nekünk a kártékony férgek pusztításában, mint mi azt csak gondolnók is; kárt pedig éppen nem tesz, mert nem igaz az a mesébe illő állítás, hogy a vakondok a növényzet gyökereit elrágja s hogy azzal táplálkozik. Egyedüli kellemetlenség az, amit csinál, hogy ott, ahol jelen van, feltúrja a földet, kár tehát üldözni, mert hasznos állat máskülönben.

A seregélyek, a cinkék és a többi szárnyasok számára, amelyek a vén fák odvas, lyukas helyein költenek, a vén fa odvához hasonló fészkeket rendbe

kell hoznunk s úgy kell velök eljárunk, hogy a röp-lyuk napkelte felé legyen fordítva. Fő-feltétel, hogy híven utánozzuk a természetes keltetőhelyet, a fészket; pl. magas hárs, nyár és szilfáknál ne nagyon bővítsük a nyílást, mert az ilyen odvas fák üregei igen kedvelt helyei a görénynek, a nyestnek, a menyétnek s nem ritkán a vad — vagy az elvadult házi macskáknak is fiók szárnyasok és tojások után való kutatásban.

Szép meleg napos időben fegyverünkön kívül lássuk el magunkat jó s erős tölgyfabottal is, melynek alsó vége vasalt legyen s keressük fel az erdei tisztásokat, az erdők széleit, különösen ott, ahol az mohával lepelt, vagy kötörmelékes, kőgörgeteges. A keresztes vipera és rokona, a gyűrűs vipera a téli álom után igen kellemesen élvezni kívánják a jó meleg napfürdőt, ezek pedig nemcsak a vadászokra, az emberekre veszélyesek marásaik miatt, hanem pusztítják erdeink, berkeink dalos csapatait és tojásait; miért is pusztítandók. Ezek nemcsak a talajon levő fészkeket rabolják ki, hanem azon fészkeket is, amelyek cserjéken vannak rakva. Ez az állításom talán egyik vagy-másik olvasómnak hihetetlenül fog hangzani s fejét csóválja rá, nem tartván lehetségesnek, hogy egy hüllő, egy csúszó-mászó állat fészket lopjon és madarakat pusztítson.

De itt a bizonyíték.

Szolgálati időm alatt előfordult az alábbi érdekes eset:

Egy alkalommal, ahogy délnek fekvő hegyoldalon őzbakra cserkésztem, kerestem a vöröskabátos erdei szeladont. Sétám közben egy borókafenyőbokorból fekete rigót láttam lépteim zajára kirepülni. Kíváncsi lettem, vajjon mit kereshetett ott a rigó; szétvettem az ágakat s jó másfél méternyire a talaj színétől egy fészket találtam ott öt tojással. Szerettem

volna már régebben egy ilyen énekest lakásomban is látni, hogy egyhangu életembe vig éneklésével kis derüt varázsoljon, miért is többször megfordultam e bokornál s figyeltem a fészket. Egy ilyen ellenőrző körutam alkalmával újból megnéztem a rigó fészket. Feltűnő volt nekem mindjárt, hogy az öreg rigópártól nem hallottam a már megszokott tecs-tecs hangokat. Mikor a tűleveles boróka ágakat nagy óvatossággal szétválasztottam, a fészekben egy kes feketés-szürke csomót pillantottam meg. Azon hiszemben, hogy az a kikelt apró rigó fiókák csomója, már épen oda akartam kezemmel nyúlni hogy egy ráhajló lombot elhajlítsak, de a másik pillanatban már nagyon is gyorsan kaptam vissza ki nyujtott karomat.

A fészekben, amely előbbi lakóitól teljesen elhagyottan állott, egy gyűrűs vipera feküdt szépen, gombolyogba fonódva s az ágak mozgására felemelte fejét a kurta nyakán és sziszegve nyujtogatta ki nyelvét. Pár lépést hátráltam s ezt a gyalázatos férget egy csomó söréttel köszöntöttem. Ütőbotommal azután kipiszkáltam a fészekből a már döglött kigyót, amikor is feltűnt előttem annak közepetáján egy tyúktojás nagyságu dudorodás. Nem sokat tétováztam, hanem mig bal lábommal a kigyó farkára léptem, hogy azt jól leszorítsam, addig a jobb lábamon lévő cipőtalpával gyengén nyomva a kigyó testét, a dudorodástól a szájnylás felé kezdtem szorítani. Végre is száján keresztül kiszorítottam belőle a csomót. Ekkor láttam, hogy ez a csomó nem egyéb, mint a pár nappal előbb kikelt apró, pihés rigófiókák, amelyeket lenyelt s így pusztított el. Azután is sokszor találtam az elpusztított kigyó gyomrában madárfiók testrészeket pihéstollal, tojánhéjakkal is vegyesen. Tehát pusztítani kell, ahol csak ráakadunk.

Oly területtulajdonosoknak, akiknek nincsen alkalmuk arra, hogy erdei réteket, kaszálókat, vagy

erdei szántóföldeket telepítsenek, ajánlatos, hogy az erdőszéleket, utakat, ha azok nem túlsűrűn benőttek fával, ami árnyékot vetne, erdei legelők céljára használják fel a vadak részére. Legelsőbbben is, amennyire lehet kártétel nélkül, megtisztítjuk a fákat a felesleges ágaktól, az erdő talaját pedig a haszontalan, értéktelen cserjéktől és a hulladékfától, s a területet bevetjük fűmaggal, valamint az árkot, a part oldalait is és vagy beleboronáljuk, vagy belegereblyézzük a földbe a fűmagvakat. Ennek előkészítése nem sok időt vesz igénybe, sok pénzbe sem kerül és mégis igen sokat tettünk vadjaink érdekében, mert élelmet adtunk nekik. Őzbakra a vadászat, igaz vadászsiassággal csak e hó közepétől kezdődik és gyakorolható vagy lesből, vagy cserkészve, úgy este, mint korán reggel, ahol a lelövésre szánt bakok vannak.

Sajnos, hogy az őzbakra a tilalmi idő már április elsején megszűnik. Hiszen, ha még oly jól telett is át a vad s ha a tél nem is volt zord, kemény, mégis az ősszel magára szedett hús- és zsirréteget a téli hónapokban felemésztette saját teste. Tehát még az enyhébb tél után sem lehet az őzvad jó kondícióban, hiszen száraz takarmányon telett kint a szabad ég alatt, mert ha még oly pompás is az időjárás márciusban, hogy kívánni sem lehetne jobbat (ami nagy ritkán 20—30 évben egyszer fordul elő), még akkor is, ha már zsenge zöldlegelőre járhat a vad s bőven ehetik belőle, akkor is előbb hasmenéssel vegyest 14—20 nap kell ahhoz, hogy gyomra hozzászokják a száraz takarmány után a gyenge, zöld fűhöz. Sok gyengén telett vagy beteges vad a gyorsátmenetelt a szárazról a zöldtakarmányra nem bírja ki és belepusztul. (Azért hangoztattam már sokszor, hogy nemcsak hogy nem szabad teljesen beszüntetni a tavasz beáltával a rácsos etetőkben a takarmányozást, hanem igen is folytatni kell

azt, még pedig úgy, hogy lassan fokozatosan nap-nap mellett kevesebb száraz és több zöldtakarmányt keverünk össze s azt úgy rakjuk az etetőkbe, a rácsokba, mint a házi állatainknál. Így azután a gyomor lassan hozzászokik az átmenethez. Azonban figyelemmel kell lennünk arra is, hogy zöldtakarmányul, hacsak lehetséges, a kevés gázt fejlesztő növényféléseget használjuk.)

Nos hát a téli időszakban lefogyott vad 10-12 nap alatt magához jöhet-e, felhízhat-e, vagy csak megjavulhat-e április elsejéig? Azután az időjárás viszontagságai miatt hány még nem vedlett, hányak még éretlen, mohás, cafatos az agancsa?

Azért itt is hangoztatom azt, hogy őzakra a tilalmi időt ki kellene tolni legalább május végéig. Ekkorára úgy a ruhacseréléssel, mint az agancsával is rendbe jön s ami a fő, egy kis húst is szedhet magára. Izléstelen, csúnya dolog az, amikor vadkereskedőknél még régi bundájú bakot látunk kikapasztva.

Sok helyen a hivatásos vadászok uruk parancsára az ellenőrző útjukon, vagy cserkészlet alkalmával talált fiatal gidák füleit, különféle jegyekkel látják el, mint pl. a juhot, sertést, vagy szarvasmarhát szokták, tetoválják, vagy más érmekeket raknak azokra. Ez bizony csúnya szokás! Hiába állítják, hogy a vadnak évszámos érc táblával való jelzése megfigyelés szempontjából szükséges, hogy az állat életkora test- és agancs képződése és fejlődése jobban ellenőrizhető legyen s így a zoológusnak és természetbúvárnak biztos támpontot nyújtson. Igaz, van valami a dologban, de bizony ez mégis csak furcsa s nálunk idegenszerű.

Ha hullott, elpusztult vadat találunk területünkön, ne ásassuk azt el felboncolás és tüzetes átvizsgálás nélkül, hanem igenis kutassuk ki s állapítsuk

meg az elhullás okát. Ha pedig a terület kezelője nem képes megállapítani az okot, úgy legokosabb, ha a hüllött vad belső részét beviszi vagy beküldi a legközelebbi állatorvosnak, hogy az vizsgálja meg s mondja meg mi a baj, mert lehet, hogy ragályos — epidemikus — betegséggel állunk szemben s itt már alaposan védekezni kell a tovább terjedés ellen. Különösen ott alkalmazandó ez az eljárás, oly vidékeken, ahol gyakori és nagy az elhullások száma, mert az elővigyázatos, gátló intézkedések elmulasztásával, az egész rőt vadállomány inficiálódhatik és teljesen kivész.

Igen sokszor olvashatjuk, hogy néhol a vadakat kemény teleken át rosszul gondozzák, kevésbé takarmányozzák. Hát sok mindent el lehet képzelni, de azt már mégsem hihetem el. A mai erdész-vadász személyzet sokkal gondosabb, lelkiismeretesebb, semhogy ilyesmit eltérne. Lehetséges, hogy a kisebb béreleteken megtörténik, ahol semmi ápolás, semmi gondozás és védelem nincsen s ahol csak a természet teleli át a vadat nagy nyomoruságosan a tavaszig. De hát azután olyan az eredmény is. Ilyen lelkellen embereknek nem lenne szabad bérelni vadászterületet.

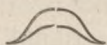
Az elhullás okát azonban nem lehet mindig a rossz vagy hiányos takarmányozás terhére róni, mert bár igaz, hogy a nélkülözés, az éhség sok bajt okoz, mert hiszen az éhségtől űzött vad lerág fakérget, hajtást, bimbót stbbit és mert igaz, hogy elég szívós, kitartó ami rőt vadunk, mégis sokszor találunk feltörés alkalmával mell-gödrében vizenyős folyadékot, továbbá máj- és lépaját, igen gyakran bögöly álcák légióit, száj és körömfájást is, ami a szarvas, dám és őzvadak között is grasszál. Sok bajt okoz a tüdőfonal féreg, ez a házi cérna vastagságú élősdigilisza, mely átfúrja az állat tüdejét s belét is, pedig ez ragadós betegség, mert köhögéssel jár s a legelővad

kiköhögi tüdejéből az élősdie petéit, esetleg apró bacillusait a legelőre s jön a másik táplálékot kereső vad s a már inficiált takarmányt megeszi s így terjed tovább a baj.

Ha pedig megállapítottuk az elhullás okát, úgy a hasonló körülmények között elhullottak hulláit az előre megásott gödörbe tesszük s elhantolás előtt alaposan leöntjük friss, oltott, hígított mésszel vagy kénsavval. Természetes, hogy lehető legmélyebb gödröt kell ásatni s jól mélyen eltemetni.

Mint április hóban, úgy most is szorgalmasan utána kell nézni a ragadozók fészkeinek, a szarkának, varjunak, de épen így a szajkónak — mátyás madárnak — is, mert ezek mind fészektolvajok és nemcsak a tojást, hanem a dalos madárkák tehetetlen fiókáit is elhurcolják. Különösen ama zúgokat, ahol görény, nyest vagy menyétet sejthetünk, vizsgáljuk át szorgalmasan és pusztítsuk el minél előbb kölykeikkel együtt, mert ha egyszer már kiszoktak a kalásztengerbe, úgy akkor késő, mert azokat ottan megtalálni ilyenkor sokkal nehezebb dolog már.

A cserkészutak gyomtól, gáztól, hulladékfától megtisztítandók. A cserkészutakon, kivált a sűrűben, a csalítokban, cserjésekben felállított ládacsapdákat nap-nap mellett át kell vizsgálnunk, hogy van-e ragadozó benne, másrészt pedig azért, hogy ha netalán apró vad került volna bele: nyúl, fácán, fogoly, siket- vagy nyirfajd-csibék, úgy azokat rabságukból megszabadítsuk.

Junius.

Elhallgattak a dalosok az erdőben. Csak a kakucszó hangzik még. Kedves kis énekeseink csapata visszavonult a sűrűbe, oda, ahol fészkeiket rakta, hogy utódjait felnevelhesse és az élelemkeresésre kioktathassa. Még az erdő groteszk lakója, komikus és makk elhurcolója a mókus is bevégezte tavaszi mulatságát. A fajok ülnek fészkeiken és még a királyi madár, a nagy kakas is elhallgatott köszöreléseivel . . .

Csemeték és magoncok gyökereznek az anyaföld ölén és mi meggyőződhetünk arról, hogy az az alap, amelyre építettünk és vetettünk, valójában jó-e és megfelel-e célunknak. Most jön el a vizsgálata az elvégzett munkának és tudásunknak, tisztelt vadászársak és vadtenyésztők!

Aki ősszel nem gondolt arra, hogy földjét kellő mélyen szántsa és hogy kellőképpen trágyázza, az most szomorodott szívvel és könnyes szemmel láthatja, hogy bizony az ő aratása silányan néz ki. Mert már láthatjuk előre a fiatal csemetéről, ha az pár napon át napfényre kerül, hogy tulajdonképpen mi történt vele. Sokat ígérő csemeték gyorsan fejlődnek, erősödnek és fényes leveleket eresztenek, míg amazok, amelyektől nem sokat várunk, satnyák, átlátszóak és visszamaradottak a növésben. Az ilyen növény és vetés éhezik és szomjuhozza az éltető elemet s hozzá még a földi bolhák és más rovarok is megtámadják.

Kívételt képező növény a nyúlszapuka és kü-

lönös, hogy száraz, esőt nélkülöző években is kitűnően díszlik. Igen sokszor hetekig nagy erőfeszítést kísérel meg, míg sikerül neki a magasba törni, de azután rohamosan fejlődik. Ez a sajátossága abban rejlik, hogy a növény gyökere akkor éri el azt a földréteget, amelyre neki szüksége van. Ép így van ez több más növényféléknél és csemetéknél is.

Azért nem kell mindjárt az ilyen vetéseket vagy vetésfoltokat rögtön felszántani, hanem időt kell hagyni neki, hogy magát összeszedje.

Junius hava az az idő, amikor a vadtenyésztő az ő kapás növényeit különösen figyelemre kell, hogy méltassa. Ezeket minden gyomtól tisztán kell tartania, ha a talaj nagyon laza. Takarmány és tarlórépa, amely magról természetű, ne legyenek túl sűrűen ültetve egymáshoz, hogy ne akadályozzák egymást a növésben, ép azért ritkítsuk meg. Ha a leveles növényen valamely élőski mutatkozik, ami különösen a tikkasztó, meleg időben fordul elő, akkor azokat igen ajánlatos egyszer-kétszer beszórni gipsz, vagy mészporral eső után, vagy kora reggel, míg haramatos a növényzet levele. Végezzük ezt a munkánkat ekkor azért is, mert így a ráhintett por odatapad a levelekre. Júniusban a csontmagu és vadgyümölcs csemetéket öntözhetjük hígított trágyalével is és pedig minél gyakrabban.

Harmadrészében e hónapnak egész július hó közepéig, az erre alkalmas fákról levelet szedhetünk. A levelek, s azok nyelei bizonyos szívósságot vesznek magukba s nem törnek le a galyakról. Különben pedig erre a dologra még rátérünk s azt tüzetesebben ismertetjük.

Vége felé a hónapnak már javában megindul a kaszálás, a téli takarmány előkészítése a réteken és erdei tisztásokon, a lóherésekben, lucernásokban. Mielőtt azonban ezt a munkát megkezdhetnők, ma-

gunkkal visszük hűséges vadásztársunkat, ebünket és a kaszálás alá kerülő takarmányféle növényeket szorgosan átkutatjuk, hogy nem tartózkodik-e ott hasznos szárnyas vadjaink közül csibéivel az anya.

Ha talán lenne ott apró fácán, fogoly vagy más csibe-csapat anyavezetővel, úgy vizslánk biztosan ráfog vezetni bennünket, mégha csak fészek lenne is ott tojásokkal. Az ilyen helyeket megjelöljük négy sarkán — körülbelül 1 négyszögöl területet véve — egy-egy kimagasló lombos ággal, amelyet a földbe szúrunk és a kaszásokat, vagy kaszást előre figyelmeztetjük arra, még az esetben is, ha a kaszálás fűkaszáló géppel történék, hogy azt a kijelölt helyet kerüljék el s hogy ott hagyja meg a növényt lábán akár körben, akár négyszögben.

Sok esetben azonban az ilyen háborgatásnál az ülő szárnyas — legyen az nyirfajd, császármadár, fácán vagy fogoly — ott hagyják fészkeiket a tojásokkal s azt többé nem is keresik fel. Ha azonban ez a keltetés utolsó napjaiban történik, a miről alapos meggyőződés szereshető a tojások átvizsgálása által; legtöbbször azonban, ha csak egy-két nap választja el a kikeléstől, úgy nem hagyja magát elzavartatni s rajta marad tojásain, hogy kikeltse azokat. Ha ez valóban így van, úgy a hivatásos vadászok, valamint mindazok, akiknek egy kis fogalmuk van erről, gyakorlati tapasztalatukat igazolhatják.

Ha azonban az eszközölt és végrehajtott gondos elővigyázat dacára is megtörténnék az a baleset, hogy a fészket bármi okból is kikaszálták volna, amelyhez már az ülő szárnyas vissza nem térne, úgy a tojásokat nagy elővigyázattal összeszedjük s igyekezzünk a lehető leggyorsabban haza szállítani és vagy kottló alá rakni, vagyha ez nincs kéznél, úgy a keltető gépet e célra felhasználni.

Az ilyen mesterségesen kikeltett csibéket anya

nélkül bajos felnevelni, mert legtöbbször 20—25 százaléka apró korában elhull. Azonban a szükség és gyakori tapasztalat legtöbbször találékonyá teszi az embert, még ha az vadász is. Sokszor és sok helyen megírtam már azt, hogy az erdész-vadászembernek olyan jól kell ösmernie a pagonyát, annak állatállományát, mint a saját lakását vagy a zsebét. Így tehát határozottan tudnia kell azt is, hogy a kezelése, gondozása alatt álló erdő mely részében, minő állatfajta tartózkodik állandóan; ha ezt tudja, úgy tudnia kell azt is, hogy egy-egy vezető anyaszárnyasnak csibéi milyen koruak lehetnek, mert hiszen teljes lehetetlen, hogy kora reggel vagy este az élelem keresésnél, de még a verőfényes napokon is a tisztásokon vett porfürdőknél ne találkoznánk velük. Nos, most már megállapíthatja a csibék korát s azokat összehasonlíthatja az otthon lévő árvák kelési idejével és így másnapi útja alkalmával egy kisebb kézi kosárba rakva az árván maradt s házi tyúk által vagy mesterségesen keltetett csibéket, kiviszi az erdőbe s ott, ha hasonló koru szülöttekkel találkozott, 3—4 darabot szépen letesz a földre, tovább halad pár lépést s figyelemmel kíséri az árvák sorsát, hogy a fajbéli mostoha milyen fogadtásban részesíti azokat.

Ami a korkülönbséget illeti, vigyázattal kell eljárni, 1—2 napos különbség nem határoz ugyan, mert ezt sem az anya, sem az új mostoha testvérek nem veszik észre és szeretettel fogadják a kis jövevényt, míg ellenkező esetben több, mint bizonyos, hogy agyonvagdadják. Ügyes és céltudatos eljárás mellett szépen eloszthatjuk így az akár mesterségesen, akár házi tyúkkal keltetett csibéket és még az a hasznunk is lesz a figyelmes szétosztásból, hogy a pagony egyenletesebben telik meg szárnyas vaddal. A ragadozókért is áldozatot kell hoznunk június hó-

napban és figyelemmel kísérjük őket. A levegő szárnyas rablói ellen e hónapban még teljes menedéket nyújt a fű és kalásztenger a mi kedves vadjainknak, hanem annál jobban ki vannak téve a szőr-més ragadozók pusztításainak. Jól védett és fedett búvóhelyekről ravasz sompolygással szél alól lopóznak áldozatukhoz és egy biztos ugrással végeznek számtalan őzgidával, fiatal nyúllal vagy a fészken ülő, köllő szárnyasvaddal. Különösen azon a tájon ahol a menyét és hermelin nagyreményű familiájával tanyát ütött, ott igazán rettenetes a pusztítás. Itt azután ez a ronda kis vörös gazfajzat éjjel-nappal gyilkol, és a fiók-huncutokat is bevezetik szüleik mindenféle ravaszságba és fogásba. Át kell vizsgálni minden kalászossal bevetett parcella határvonalat, különösen a késő délutáni időben vagy reggelenként s ritkán esik meg, hogy csapáson, úton, mesgyén vagy határbarázdákban, amelyen e gonosz fajzat előszeretettel jár zsákmány után, ne találkoznánk velők, ép így a rókákkal is. Vagy a vetés táblákban előforduló vizenyős helyeken egerésznek, vagy homokbuckákon, ahol homok- és napfürdőt vesznek, tartózkodnak igen szívesen és azért ezeken a helyeken kutassunk minél gyakrabban utánok és ne sajnáljuk a fáradságot, mert búsásan megtérül annak ellenértéke.

A cserjés és csalitos helyeken, különösen a csenderesekben, ökvetlenül állítsuk fel a csapóládákat, leginkább a nyesett cserkészutakon, mert ott szívesen tartózkodik a menyét, a macska s más apróbb ragadozó. Különös gondot fordítsunk a szabadon csatangoló kutyákra, hogy azok vadállományunkat ne zavarják. Az ilyen és ezekhez hasonló társas vagy egyedüli kirándulók teljesen tönkretethetik egész őzállományunkat. Még az esetben is, ha az anyaőz előlük veszett futással menekülhet is,

de zsákmányul esik a gyenge és magával is tehetetlen őzgida, sőt a szarvasborju is.

Június hava az őzbakokra való cserkészzet ideje. E hónapban az őz — úgy a bak, mint a suta — már teljesen felcserélte a téli szürkés-barnás köntösét, a virítósbab és könnyebb kelméjű nyári vörös köntössel. Csakhogy ez nem áll mindenikre. Mert még június elején igen gyakran találhatunk szürkés-barna télikabátban járó őzet és bakot. Az én gyakorlati tapasztalatom az, hogy ilyen későn vedlő bak legtöbb esetben gyenge, vagy beteges. Nem egyszer tapasztaltam, hogy a június vége felé elejtett őzbak, bár téli csuháján egy pár vörös foltot is viselt már a nyakán, egyebütt még szürkés barna volt. Máskor meg késő június végén is láttam téli bundájú őzbakot, mely az egymásközött való viadalban szenvedett sérülés következtében betegeskedett. Ugyanezen jelenségek mutatkoznak azon őzeknél is, amelyeknek bőre alá nagymérvben rakta le petéit a bögöly s azoknak élősdű álcái agyoncsigázták. Ezek azután, ha húzzák is egy darabig, zord tél folyamán okvetlenül elpusztulnak. Az ilyen egyedeket legjobb kinlódó nyomoruságuktól egy-egy kegyelem lövéssel megszabadítani.

Habár a legtöbb vadásznál szokássá vált is, hogy csak golyóval lövi a bakot, azonban én azokat a vadászokat nem sajnálom le mindig, akik a bakot söréttel terítik le. Mégis a sörét lövésnél nem szabad a távolságot szem elől téveszteni s a lövéssel hazardirozni. Mert ha egy bakra söréttel lőttünk, annak már tűzben kell összeesnie feltétlenül! Ha a bak megkapja a sörét lövést lapockán 35—40 lépés távolságról, úgy annak okvetlenül tűzben összeesve ki is kell mulnia, míg ellenben a golyó-lövésnél a bak dacára annak, hogy a golyó a tüdőt, beleit, gyomrát, avagy a máját furta át, még mindig tesz

egy pár lépés távolságra futást, sőt sokszor a terület határmezsgyéjén túl más területre is átcsap.

Minden érdekeltnek szívére kötném, hogy az őzbakot, ha még nem mult ki, tarkózza le, vagy adja meg annak a kegyelemlövést, hogy kinjától s fájdalomtól gyors kimulás által megszabaduljon. Ha az őzet le akarjuk tarkózni, úgy azt a következőképen végezzük: megragadjuk a fejét, fülénél fogva a bal kézzel marokra s azt felülről lefelé nyomjuk, szájával a föld felé, vagyis a mell-szügy irányában. Ez által bekövetkezik az, hogy a koponya és az első nyakcsigolya között egy kis mélyedés támad s tarkókésünk hegyes pengéjét jobb kezünkkel belenyomjuk abba jó erősen és mélyen. A tarkókés pengéje érinteni fogja, esetleg el is metszi teljesen a gerincagyat s rögtöni halál — gutaütés forma — áll be, mert, a gerincagyban összpontosul minden idegszál s ha ez szétroncsolódik, rögtöni kimulást okoz. Természetesen, hogy gyenge idegzetű s lágy szívü egyének, a kiknek természete nem engedi meg, hogy a meztelen pengét az élő állat tarkójába döfjék s úgy végezzék ki azt, azoknak ott marad a kegyelemlövés, ezt kell alkalmazniok és pedig a lövést a nyakra irányítva adják le, hogy a kinálkozó vadpecsenyét szét ne roncsolják.

Feltört, kizsigerelt bakot nem szokás mindjárt belegyömöszölni a hátizsákba, hanem hagyjuk abból a vért kifolyni. A zsigerek kivétele után a vadat nyers zöld fűvel jól kitörüljük s a vértől is hagyjuk kihűlni. Hogy ezen célt elérjük, felakasztjuk nyakánál fogva a kizsigerelt vadat egy fára és pedig úgy, hogy a hátulsó lábai a földfelé csüngjenek. Hogy pedig a döglegyek és a bögölyök, amelyek a vérzsagra csakhamar ott teremnek, petéiket a friss vadhúsba le ne rakhassák, a zsigerek helyét vagy leveles zöld lombbal vagy frissen tépelt zöld fűvel tömjük ki.

Az elmondottakon kívül még azt kell emlékeztetni, hogy a cserkészeten leadott lövések hatását és a vad által adott jelzést minden körülmények között meg kell figyelni. Ha a vad a leadott lövés után ki —, hátrarúg, akkor minden bizonnyal comblövést kapott. Ha meggörbült háttal megy a lövés után, az esetben a golyó a beleken ment át. Ilyen sebesülés után többnyire nem megy messze s hamar megfekszik. Az ilyen jelzésnél hagyjuk a vadat pihenni, hogy erejét veszítse, mielőtt nyomán keresésére indulnánk. Jó félóra megkezdhetjük azután a keresést. Sokszor a leadott lövés után nem is jelez a bak, hanem szinleg, mint teljesen egészséges fut el. Hanem azért az ilyen esetekben is keressük fel a helyet, ahol a vad állott és szerezzünk meggyőződést arról, vajjon nem találunk-e ott vágott szőrt, amelyet a golyó becsapódása vágott el, vagy valamelyes vércseppet. Még az esetben is, ha e két ismertetőjel hiányoznék, akkor se késlekedjünk egy kis idő múltán keresésére indulni abban az irányban, amerre a vad távozott. Mert az utánkeresést az igazi vadásznak soha sem szabad mellőznie.

Utána keresésnél nélkülözhetetlen társa a vadásznak a biztos, vérnyomon dolgozó eb, mint a hannoveri-, bajor hegyi-vérebek, a tacsókópó és tacsókó.

Július.

Az erdő és mező a legteljesebb vegetációját éli, miért is gondozásra nem szorul. Mint a múlt hó végén, úgy július havában is a lóheréseket és a réteket kaszálattjuk; elsősorban is az erdei réteket tartom szem előtt, amelyeket mint legelőket, a vad fel szokott keresni. Ezeket a széna összegyűjtése után könnyedén keresztül-kasul boronáltassuk. Ez a csekély fáradság nagyon is kifizetődik, mert a borona nyomán a gyökérzet új hajtásokat ereszt. A vetéstáblákon már kereszttek vannak. Ha ősszel takarmányul szaradellát akarunk használni, úgy azt most kell vetni. Nagyon előnyös az eső utáni napon való vetés. Az első időben ez a takarmányféle is visszamarad növésben. A fiatal vetés stagnál meglehetősen ideig és gyakran megtörténik, hogy kaszálásakor a takarmány füve alig magasabb mint a tarlója. Sokszor még a kaszálás után sem akar előremozogni. Két, három hétig alig nő, míg végre kezd a magasba törni. Ép úgy vagyunk ezzel a növénnel is, mint a csillagfürttel. A gyökérzetének el kell érnie a neki megfelelő talajt, hogy abból a táplálkozásához szükséges anyagot felszívhassa. Ott, ahol a talaj csak némi részben is alkalmas, ne késlekedjünk szaradellát vetni. Ezt sok jó tulajdonsága miatt nemcsak a vadnál használhatjuk, hanem a mélyebben fekvő altalajt is igen jól javítja.

Mikor már a rozsot learattuk, a tarlót lazítsuk fel ekével. Az így porhanyóssá vált földbe egészen ritkán vessünk répát, rozsot, bükkönyt vagy csillag-

fürtöt. Különösen az utóbbi növény fejlődik ki őszig egészen jól s mikor már egyebütt a mező egészen le van tarolva, ez akkor nagyszerű búvóhelyet nyújt különösen a foglyoknak és fácánoknak, mert ilyenkor már rendesen a krumpli indája is száraz. Így azután rendesen a nyúl, de különösen az üregi nyúl is oda fog húzódni, még pedig nemcsak a saját területünkről, hanem még a szomszédéről is.

E hó közepetájáig lehet lombot gyűjteni, hogy télen azután szükség esetén mint takarmányt használhassuk fel. A friss hajtásokat éles késsel egész hosszában messük le, azután összekötözzük kévékbe s úgy raktározzuk el azokat, mint a szálas terményt szoktuk egymásra fektetve, vagy pedig valamelyes fához támasztjuk oda. Mégis figyelni kell arra, hogy a lombkévék ne legyenek kitéve a perzselő nap hevének. A lombozatnak árnyékban kell megszáradni, hogy zöld maradjon száraz állapotában is. Ha a lomb és a hajtások megszáradtak, úgy azokat felvisszük a padlásra, vagy a csürbe helyezzük el. Arra pedig vigyázni kell, hogy nedvesség ne érje, sem esőt ne kapjon, mert így hamar megpenészedik. Még arra is figyelmet fordítsunk, hogy a lomb ne legyen homokos, poros, mert akkor sem a vad, sem más jószág nem eszi meg.

Ebben a hónapban veszi kezdetét a kacsá és más vízi szárnyas vadászata. Sajnos, különösen a kacsavadászatokban nagy hanyatlás mutatkozik a mai időben. A mocsarakat, a lápokot, sok helyen a tavakat is lecsapolják, a mezőgazdaság céljaira használják fel, miáltal különösen a kacsák léte, keltetési helyük elrontásával nagyon megnehezül. Vannak ugyan még vidékek a Kárpátok alján, de nem valami nagy számban, ahol még a kacsá otthon van, de ez is napról-napra fogy.

A július hó elején tartott kacsavadászatot nem

tudom eléggé hibáztatni. Korainak tartom mert számtalanszor volt alkalmam megfigyelni, hogy július első felében még igen sok apró kacsza van, amelyeknek tollazata között a szokott „fehér tol“ hiányzik és amelyeknek még szárnyaik sem nőttek ki oly mértékben, hogy azokat jól használhassák. Ilyen kacsát igazi vadász nem lő le; nem emberhez, de különösen nem vadászhoz méltó dolog az, hogy egy csapat még nem röpképes apró kacsáktól a felrebbent anyakacsát lelőjük, mert azután az anya nélkül maradt fészek csakhamar elpusztult, vagy áldozatul esik ragadozóknak.

A kacsavadászatok rendezésénél nagy elővigyázattal kell eljárni. A gondatlan, hirtelenkedő, szeles vadászt, jobban mondva lövészt, hagyjuk inkább otthon, mivel az átláthatatlan nád, káka és gyékény között igen hamar megtörténhetik a szerencsétlenség. A számtalan eset közül felhozok egy példát. Egy ilyen kacsavadászaton az egyik vadásztársnak értékes vizslája utána úszott egy szárnyazott kacsának, a másik vadász csak a fejét látta az ebnek, amint a kákatengerből kilátszott; úszó kacsának nézte s oda duplázott. Természetesen nagy baj támadt erre. Igaz, hogy megfizette az eb árát — ha ugyan egy kedves ebet meg lehet bármi összeggel is fizetni, — azonban az ilyen eset nagyon kellemetlen s mindjárt vége a jó hangulatnak s legtöbbször az az napi vadászatnak is.

Mielőtt kacsára vadásznánk olyan helyeken, ahol nád, gyékény és káka van, úgy ezen a területen előzőleg 5—6 nappal, vágassunk jó széles, 1—2 öles egyenes aléekat. Az ilyen vízi nyílutaknak elsősorban is az a rendeltetésük, hogy a vadászok ezen szabaddá tett utakra legyenek felállíthatók és ezen lövonalról legjobban lehetséges lövéshez jutni; másodsor pedig azért is jók, mert a kacsák itt sokkal

könnyebben kaphatnak szárnyra, ami nekik sokszor nem sikerül. Ha sok kacsát lövünk, úgy ne dobáljuk a netaláni csónakba rakásra, hanem hagyjuk előbb kihűlni, mert másként hamar elromlanak a nagy melegben. Ha vége van a vadászatnak, akkor a lelőtt kacsákat ki kell zsigerelni, mert így tovább állanak ellen a romlásnak.

E hónap vége felé megkezdí az őzvad is az üzekedést, ami rendes körülmények között eltart augusztus közepéig. Az őzbak ilyenkor ritkán található egyedül, leginkább kísérettel, amely legtöbbszörre a fiatal, érett ünőből áll. A természet valóban érdekesen rendezkedett be, az őzbak is szívesebben keresi fel a még érintetlen sutákat, mint az öregebbeket. Hiába, az állatvilágban is úgy van, hogy a fiatalág a vonzóbb!

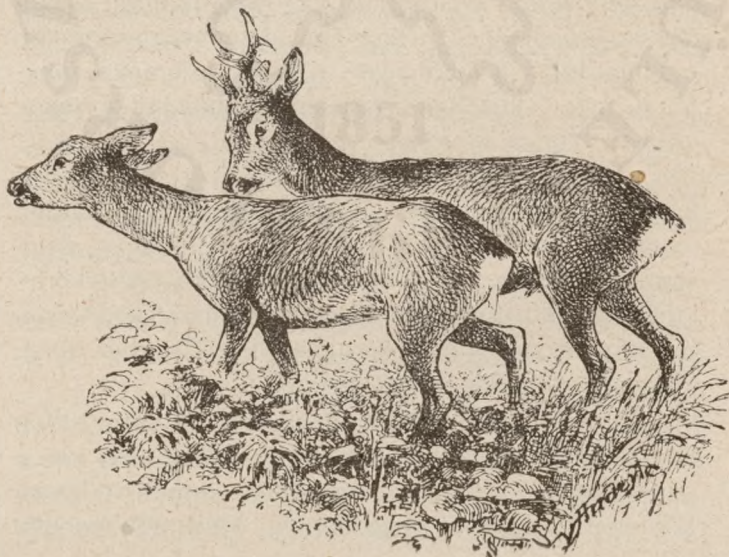
Az őzbak már az üzekedési idő előtt felkeresi ajánlkozásával az ünőt, de az még tudni sem akar róla és szinte menekül a tolakodó baktól. Sokszor körbe megy a hajsza s az úgynevezett ördöggyűrűben mindketten kifáradnak. Ezt leggyakrabban a sűrű szálerdőkben lehet megfigyelni, de néha a szántókon is előfordul. Ha tehát ilyen körséta nyomaira akadunk, úgy a közelben biztosan megtaláljuk a bakot, csak a nyomát kövessük.

•Az üzekedési idő alatt, a golyót a tavaszi cserkészeteinken óvatosan kikerült bakot egy módon mégis magunkhoz lehet csalni. Ez a mód: a csalásra hívás. Aki ezt a művészetet bükk vagy körtefalevéllal nem tudja, az kísérelje meg mesterségesen beállítható csalápon, mint a Butullo, Uhlenhut, Storz, Faulhaber-féle stb. készülékeken.

A csalással való hívásnál az a fő, hogy a bak ne szélelles irányból közeledjen felénk. Ha van a pagonyban úgynevezett *magasállás*, onnan a hívást könnyen és sikerrel végezhetjük. Máskülönben úgy

kell felállanunk, hogy jól legyünk takarva, de azért szabad kilátással és mozgással rendelkezessünk, hogy a kellő pillanatban a lövést leadhassuk. Ha elfoglaltuk helyünket, ahol a csalsíppal való hívást akarjuk végezni, úgy az első félórában nincs más teendőnk, mint a csendes, mozdulatlan magatartás. Csak azután kezdhető el a koncert. Természetes, hogy a csalsípon a üdő hangját kell utánoznunk és pedig a következőleg: Először kétszer: „fiée“ (közben 3 másodpercnyi szünet.) Azután tíz másodpercnyi szünet után háromszor „fiée“ (közben 3—3 másodpercnyi szünet) és így tovább, míg csak be nem ugrik az őzbak.

Megjegyzendő azonban, hogy a csalsípra való hívást, vagyis a síp kezelését ne az erdőben és ne olyan alkalommal próbáljuk ki, amikor azzal már eredményt is akarunk elérni, hanem otthon, a lakásunkon, mert ha a sípot rosszul kezeljük, úgy elrontjuk az egész dolgot és többet ártunk vele, mint használunk.

A bak — mint egy veszett állat, sokszor már első hang hallatára is — rohanva ugrik be. Ime egy példa a tapasztalataimból: Olyan erdőt kezeltem, ahol kedvem szerint gazdálkodhattam, mert a tulajdonosa — magasrangu katonatiszt lévén — állandóan Bécsben tartózkodott. Egy forró júliusi nap délutánján kint jártam az erdőben. Úgy három óra tájban elővettem — a kis dobozban magammal hordott — bükkfalevelet s megkezdtem vele a hívást. A közelben — máskor mocsaras, de akkor kiszáradt — magas gyékénnyel, kákával benőtt terület volt. Mindjárt az első hívásra kiugrott abból egy gyönyörű őzbak és figyelt. Alig sípoltam másodszor, a bak gyors galopban egyenesen felém vágatott. Oly gyorsan ment a dolog, hogy alig volt időm a fegyvert arcomhoz kapni. Golyóm épen a homlokán érte . . .

Csakhogy nem mindig megy a dolog ily programszerűen. A legtöbb bak óvatos lassúsággal közeledik, sőt körül is kerülgeti a vadászt, csakhogy szelet foghasson s igen gyakran felfedezi a csalást s akkor: Isten veled vadász!

Ha a síphívásra a bak hamarosan nem jelentkezik, az ne rontsa el a kedvünket s ne gondoljuk mindjárt azt, hogy a közelben bak nincsen. A legtöbb őzbak inkább fiatal ünőt keres és élvezet-vágya csakhamar kielégítést nyer, azért gyakran nem reagál a hívásra. De az őznek van még egy hangja, amely kihozza sodrából a kielégített bakot is, s ez a riadozó hang. Az őzsuta leginkább akkor hallatja, amikor az üzekedni vágyó bak reáugrik. Ez a félelmi hang is jól utánozható. (A gyáros a csalsípokhoz kimerítő utasítást mellékel, amely szakszempontból kifogástalan.) Ez a hang a legravaszabb bakot is izgalomba hozza, még abban az esetben is, ha véletlenül szerelmi légyotton volna: beugrik, mert féltékenységű ösztöne hajtja. Az ilyen beugró bak rendszeren erős, jó példány, amely erejének tudatában van,

Mert az őzbak jól tudja, hogy a félelmesen hívó hang követésének mik a következményei s így arra is kész, hogy a tolakodót elűzze a sutától, vagyis : megküzdjön vele. Azért a félelmet jelző hangra csak erős bakok ugranak be; fiatal gyenge bakoknak nincs is kedvük hozzá, mert félnek az erősebb vetélytárustól.

Megjegyzendő azonban, hogy a csalsíp félelmet ijedséget jelző hangjára az őzbakon kívül más állatok is jelentkeznek : a ragadozók. A még anyjához ragaszkodó őzgida, síró-rívó hangjára jelentkezik a vörös frakkos szeladon is. Számtalanszor tapasztaltam, hogy a róka is szívesen pusztítja a fiatal őzgidákat. A csalsíprahívásnál gyakran ejthető el a vadmacska is. A nyúlhívásra, még több ragadozó jelentkezik, s ez könnyen utánozható. Ily módon sikerrel lehet megtisztítani a pagonyt minden szőr- és szárnyas rablótól: a legkisebb menyéttől a hiuzig^{na} a szarkától a sasig.

Augusztus.

A vegetáció elérte legmagasabb fokát és készülően van az elhalásra. A szem nem siklik át többé összefüggő, üdítően zöld hullámzó kalásztengeren hanem különböző színekben váltakoznak a földcsíkok. A szemes termés egymás után aratásra került.

Ha a kévékkel megrakott szekér elhagyta a tarlókat, az erdei vadak számára szánt takarmányföldeken megjelennek az ekék. Ahol a szalmás termés nem mint védőnövény szerepelt (pl. lóhere, csillagfürt, stbinél), ott a tarlót felszántatjuk és beboronáltatjuk. A repce, borsó, lencse tarlókat jó mélyen kell felszántani, hogy az állati és növényi kártevőket megsemmisítsük. A hónóp első napjaiban vetendő a repce, amelynek levelei kitűnő táplálékot nyújtanak vadjainknak. Ha az aratásnál pl. jégverés, tartós esőzés következtében sok szem hullott el a tarlón, úgy azt szántjuk alá. Az így földbe jutott szemek a meleg nyári napok alatt kicsiráznak s így jó legelőt szolgáltatnak a vadaknak. Az ilyen alászántásokat legcélszerűbb erdők mellett s ott eszközölni, ahol a vad szeret kijárogatni. Később tanácsos az ily helyeken tarló-répagot elszórni, mert ez a növény kitart késő őszig és még felszedése után is szolgálhat téli takarmányul. A tarlórépát kiszedéskor ne húzigáljuk ki mind, de hagyjunk belőle a földben is, a vadak azt fel-felkeresik s így aodszoztatjuk őket.

A csülkös vad nagyon szereti a földben gyökerező gyümölcsöt kikaparni. Sokszor órákig elnéztem a rőt vadnak ezt az élelemszerzési módját; mily fá-

radhatatlanul dolgozik azért a kis nyalánkságért a keményre fagyott földön, amíg azt meg bírja szerezni. De nem csak a csülkös vad szeret a földben keresgélni, hanem a tapsifüles is.

Ahol a korai krumplit már felszedték, ott lehet téli rozstot vetni. Hanem itt már sietni kell, mert a felszántott földnek 10—14 napig pihenie kell a bevetés előtt, hogy a talaj sűrűb legyen, mert ha a rozs hajszálgyökerei áttörnek a földön és üregrre, levegővel telített helyre kerülnek, a csira elszárad. Ott, ahol sörte-vad van, nem tanácsos a krumpli tarlót rozssal bevetni, különösen mélyebben fekvő helyeken, ahol sok nem egészséges, vagy rovartól, kukactól rágott krumpli visszamaradt, mert ide a vaddisznók bizony eljárogatnak csemegézni. De nemcsak ezt, hanem a zabvetést is megdézsmálják. A zab kalászáat leeszik, s nem hagynak mást csupasz szalmánál. Itt mindenféle fortélyt (ijesztők stb.) igénybe kell venni, ha valamit meg akarunk menteni a termésből. Világos éjjeleken célszerű magas állást elfoglalva meglesni és elriasztani a vadat. De kimélettel kell lenni a malacokat vezető kocára. Ezeknek még szükségük van anyai védelemre. De mi hasznunk is lenne belőle, ha ily kocát elejtünk? Egy csapat sivító malactól körülvevett, összeaszott állat, de nem lelövésre érdemes vad.

A szarvasok most tisztítják beérett agancsaikat. Azért figyelemmel kell lenni arra, van-e pocsolyás hely a területen, különösen száraz időben. Ha nincsen, úgy mesterségesen is elő kell állítani és fenntartani, még pedig a pagony több helyén, mert különben a szarvasok csakhamar búcsut mondanak a területnek. A szarvasok most nagy előszeretettel keresik fel az árnyéket adó szálerdőket, ahonnan már korán indulnak legelőre. Felkeresik a zabvetéseket is. Ha jóllaktak, visszatérnek pihenőre, a fel-

szedett takarmány megemésztésére; hajnali órákban újra felkeresik az esti jó legelőt. Sokszor elcsatangol a szarvas ezeken a földeken a késő reggeli órákig. Ilyenkor, ha elálljuk a váltóját s ha jó szelünk van, visszatérésekor találkozhatunk vele. Ha az agancsár még a zabvetésben, vagy más terményben állana, tanácsos a lövési helyet előbb jól kimérni szemmel, mert ilyen helyzetben sokszor még a tapasztalt, öreg vadászok is túllőnek a szarvason. Ha az esték sötétek és a szarvasok csak úgy 10 óra tájban járnak ki, igyekezzünk őket ezen órában elriasztani, hogy este ne vonuljanak vissza az erdőbe. Ilyenkor a reggeli órákban biztosan lehet velök találkozni a földeken.

Ahol a rőt vad csak mint váltó vad jön elő, ott a csapából, a csülök nyomából lehet megállapítani, vajjon hízidényben, avagy jó húspan levő darab van-e közte. Jó húspan levő szarvasok csülöknyomai sokkal jobban benyomódnak a talajba — testüknek nehéz súlya miatt. Karakterisztikus jel az ürülék is, amely a hízidényben levő rőt vadnál szőlőfürt alakú és nyálkával bevont.

Az őzek most vannak a legteljesebb üzekedésben; irigykednek vetélytársaikra, nyughatatlanok és kíváncsiak. Sokat szenvednek tőlük ilyenkor a kis fácskák, cserjék. Ezeket kenjük be hernyófogó enyvel, vagy valami erős szagu keverékkel, amit nem szeret az őzbék s csakhamar fel is hagy rontási szándékával.

Most van a gomba, a málna, az afonya, a mogyoró szedés ideje. Ilyenkor tanácsos figyelemmel kísérni az erdő látogatóit. Gyakran találunk köztük olyanokat, akik szedés-keresés ürügye alatt más célból járnak ott.

E hó közepén kezdetét veszi az általános vadászat. Ennek nemcsak a vadászok, hanem a nem

vadászok is örülnek, A vadászok örülnek, hogy végre járhatnak-kelhetnek a területükön és kipróbálhatják lövési ügyességüket; a nem vadászok pedig a friss fogoly és nyúlpecsenyének örülnek. Alighanem nagy csalódás lesz még ma is mindkét részen, mert a multban fogolyban gazdag területeken úgy mennyiség, mint minőség tekintetében még mindig szomorúak az állapotok. Ahol a területen keresztülvonuló zivatarok, jégverések, felhőszakadások, árvizek voltak, sok fészek pusztul el s a már kikelt, apró fogolycsibékben is nagy pusztítást vitt véghez, különösen a szabad területeken, a cserje bokor nélküli, sík puszta helyeken. Az esős, hideg és szeles időjárás általában nagy pusztítója a csibéknek. Az apró kis jószágok lábán sárgolyó képződik, amely a táplálék után való járást, vagy ellenség elől való menekülését nehezíti meg. A szülők legnagyobb gondozása mellett is sok pusztul el belőlük ilyenkor. Pedig ma nagyobb részben még mindenütt tenyésztésre, fokozott védelemre szorul e hasznos madár.

Az anyai gondoskodás tekintetében a fogolyhoz egy madár sem hasonlítható. Erre nézve álljon itt bizonyosságul személyes tapasztalataimból a következő eset :

Egyik gazdaismerősöm réjtjének kaszálásakor fogolyfészekre bukkant. Csak akkor vette észre, amikor az anyafogoly menekülni akart s belerepült a kasza élébe, amely az egyik szárnyát majdnem teljesen lemetszette. A szegény anyafogoly a közeli búzakereszt felé menekült és folytonosan panaszhangot hallatott. Az épen kikelőben levő, már felpattant tojásokra a gazda — sajnálatból — fűvett rakott, hogy a fészket felismerje, s pár lombos gallyal is körül tűzdelte. Másnap a kíváncsiság kivitt a helyre s legnagyobb csodálkozásunkra a fészket teljesen üresen találtuk. Utánakeresgélünk s mint-

egy 50 lépésnyire a fészektől a csalitban találtuk kimul-
tan az előző nap megsebzett anyafoglyot, amint a
sértetlen szárnyával élettelenül is betakarva tartotta
hat csibéjét. A halálosan megsebzett anyafogoly
utolsó erejét összeszedve kiterelte a veszélyeztetett
fészekből apró csibéit és a közeli csalitba hívta s
ott mult ki, amikor már biztonságban tudta fiókáit.

Az apróvad vadászatánál, de különösen a fog-
lyászásnál a következőt ajánlom a vadászok figyel-
mébe: a ruházat, a fegyver, a töltény, a kutya meg-
felelő legyen, az italtól tartózkodjék mindenki s a
vadban ne pusztítson.

Legalkalmasabb a könnyü daróc öltözet, mert
ez sokkal jobban óvja az izzadó testet a meghülés-
től, mint pl. a vászonruha. Lábbelinek megfelelő a
könnyü cipő, könnyő lábszárvédővel; rétes, árkos
területen ajánlatosabb a hosszúsáru csizma. A kalap
legyen széles karimájú, amely megvédje szemünket a
lövés leadásakor a fegyvercsövön vibráló napsugártól.

Apróvad vadászatra ne vigyünk hármás csövü
(drilling) fegyvert, hanem könnyü puskát, amely jól
fekszik a vállhoz s agya karunknak megfelelő hosz-
szúságu, hogy könnyen kezelhessük s biztosan lő-
hessünk. A tölténybe füstnélküli lőport használjunk,
hogy a második lövésnél a füst ne legyen akadályo-
zónk. A töltényhüvelynél ne nézzünk az ár olcsósá-
gára, hanem a minőségre. A finom tölténynél sohasem
fordul elő repedés a patronon vagy az, hogy csütörtö-
köt mondana, ami sokszor nagy bosszúságot okoz.

Foglyászásnál rendesen kínoz a szomjúság.
Ajánlatos azonban, hogy ilyenkor ne igyunk szeszes
italt, még ha hűtött is. Nem vizet prédikálok ezzel. A
A tapasztalat megtanított arra, hogy pl. a hűtött bor
vagy boros víz az első pillanatban jól esik, de ké-
sőbb bizony jelentkezik a visszahatás. Okosabb is
tisztá fejjel, józanan kezelni a fegyvert. A folytonos

szomjúságra sokszor ürítgetvén az italból, tüzeesebbé és vakmerőbbé lesz a vadász, ami azután bajt is okoz. Ilyenkor legjobb fekete kávé-t inni, vagy jó nedvdús gyümölcsöt enni.

Nem szabad megfélekedni azonban a vadász négylábu cimborájáról, odaadó, hűséges segítő-társáról: az ebről sem, amelynek most nagyon is terhes szolgálatot kell teljesítenie, s egész erejét, tudását kifejtjenie. A vadásznak kell róla gondoskodni s nemcsak eledellel, de vízzel is ellátnia. Ha a területen víz nem volna — különösen száraz időben — ki kell vitetni vizet az eb számára. Hogy az eb egész napon végezhesse kötelességét, adjunk neki vizet, hogy szomját eloltsa s orrát is megmártogassa, miáltal felfrissül szaglási képessége is.

Ki nem nőtt tollú fogolycsapatra sohase lőjünk és különösen az öregeket kiméljük ilyen csapatban. A szétrebbent csapatot sohase üldözzük a végletekig; a felét hagyjuk meg. Az elejtett foglyot belezük ki; úgy jobban eltartható (kis horgos fával belesnyúlunk a végbélnyíláson s a beleket így óvatosan kihúzzogatjuk, vigyázva, hogy a belet össze ne szaggassuk).

A fogoly vadászatban a lövéseknél nagy elővigyázattal és óvatossággal kell a fegyvert kezelni, mert sehol sem történik annyi szerencsétlenség, mint ilyen alkalomkor, különösen ha kukoricáson is áthalad a vonal. Nem szabad ide-oda bolondjában lövöldözni s a lépésre is ügyelni kell, hogy le ne bukják a vadász, mert ez a legtöbb szerencsétlenség okozója. Azért: óvatosság — és különösen a kezdő vadászoknál — vigyázat!

Szeptember.

Az ősz közeledik. Fehér szálak úsznak a levegőben s bejelentik a vénasszonyok nyarát; a legelőn felüti fejét az őszi kikirics. A vándor szárnyasok búcsut vesznek tőlünk. A fecskék mennek el először is le kvártélycsinálónak. Ezeket követi a legkellemesebb hangu énekese az erdő, a park és a csalitoknak, a fülemüle, utána indul azután a madárvilág sok faja és bezárja a vonulást a légykapó sármány.

E hó kezdetével a vetéseknek, a vadlegelőkül készített földeken már készen kell lenniök. Szeptember hóban betakarították a hüvelyes veteményt is és ezek tarlóját jó mélyen feltöretjük. A krumpli is kikerül a földből, ezek már e hó végéig megnőnek és be is érnek. A koraiakat már úgyis felszedték.

A réteken, a kaszálókon a lóhere és lucernásokon a vakondtúrásokat el kell egyengetni és kesztül boronálni. Tartós esőzések alkalmával az esőről származott vizeket árkokkal kell levezetni.

A könnyü összetételü talajon vetett csillagfürt beérett s így learatható, mert a hüvelyek a napon felpattannak. Ha pedig kilátás van arra, hogy azt vadtakarmányul használjuk fel, úgy ha nem túlérett, boglyákban is kint hagyható, mert a vadak úgyis szívesen fogyasztják s egyuttal némi menedéket is nyujt nekik szél és eső ellen.

A hó végével lehet a saradella-féle takarmányt is használni. Mégis vigyázni kell arra, hogy ez a renden jól kiszáradjon. A saradella bőséges víztar-

talma miatt nehezen szárad, ezért a rendek inkább többször megforgatandók. Azután ha kiszáradt is, ezt a kitünő takarmányt nem kell igen nagy boglyákba rakni, ha még oly sok lenne is, hanem inkább több apró vontatóba s akkor is lazán összerakva, de jól lekötve, hogy a szél átjárhassa.

Mindig üresebb és kopaszabb lesz a föld. Ezért húzódik a vad is a neki elkészített mesterséges legelőkre. Répa, káposzta és krumpli bizony jól őrizendő tőlük. Hullott gyümölcs, vadgesztenye, stb. gyűjthető és szárítható a bekövetkezendő szigorúbb időkre. A szárítás után is száraz, szellős helyen raktározandók el azok, hogy meg ne penészedjenek.

Ha a szeptember hónap szép, napfényes meleg idővel köszönt be és az éjjelek meglehetősen hűvösek, úgy ezen időben kezdetét veszi a hízott, jól táplálkozott szarvasok kóborlása. Önkéntelen nyughatatlanság vesz erőt rajtuk, amely űzi-hajtja s vándorlásra ösztökéli őket. Izgatottságuk mindig fokozódik. Amint közeledik a rigyetési időszak, majdnem önkívületi extázisba esnek. A szerelmi vágy kielégítésének ösztöne nagymértékű izgatottságban tartja az agancsárokat. A teljes erejében álló szarvasbika a hűvös, mondhatni hideg éjjeleken, ha tehénre, vagy ennek friss, meleg csapájára talál, csülök nyomát szaglászva, agancsával díszített fejét mélyen lehajtva a földre, erdön, mezőn keresztülhúzódik, követve a szarvastehén nyomát, míg csak reá nem talál; azután azzal együtt, mintegy magával vonva azt, a fő rigyetési helyre vonul. Sokszor igen nagy utakat tesznek meg ezek a háremhősök és hatalmas kiterjedésű területeket kóborolnak be, hogy a kiszemelt területre érhessenek, ahol egy évvel azelőtt eredményesen áldozhattak szerelmüknek.

Ilyen ide vándorolt agancsárok azonban sokszor nagyon elővigyázatosak, hanem azért cserkészve

megközelíthetők. Fáradtságunk gyümölcseként nem szabad az ilyen kínálkozó alkalmat elszalasztani, hogy pompás vállap-lövésrel üdvözölhessük kitünően hordó golyós fegyverünkéből. Mert alig szakad vége a rigyetésnek, az ilyen kóborlási ösztön is megszűnik és a vándor szarvas eltűnik. Igen sokszor barangolása közben az ilyen kóborló szarvast olyan egyén ejti el, aki különben sem illetékes arra. Mindenek fölött a mocsaras helyeket tartsuk szemmel, mivel a szarvasok, ha a legelőről visszatérnek, azokat okvetlenül felkeresik, hogy izzásban lévő forró vérüket némileg lehűtsék.

A cserkészést vagy a lesbe állást reggelenként vagy este végezzük. A reggeli cserkészet vagy les biztosabb az estinél, mert a jóllakot szarvas reggel kevésbé óvatos. A mocsaras helyeken csak száraz, meleg időben számíthatunk vadászszerencsére, mert esős időjárás beálltával a szarvasok nagyon gyorsan a szálerdőbe vonulnak.

Ahol sörtevad van, ott a krumpliföldekre jó lesz vigyázni. Különösen esős időjáráskor, ha még hozzá sötét éjjelek is vannak, a sertések zajos mulatságot csapnak a krumpli földeken, a tulajdonos nem kis bosszúságára. Kora reggelenként szokta a sörtevad a mocsarakat felkeresni, hogy az iszapban henteregve, az emésztést elősegítse. A pocsolya, a mocsaras hely a sörtevadnak nélkülözhetetlen, épúgy, mint a szarvasnak és őznek a sózó.

E hónap folyamán a vadászat — kevés kivétellel — teljes erővel folyik. Síkságon, amely bak a golyót eddig szerencsésen elkerülte s tartózkodási helyét a krumpli vagy a magas csillagfürtben tartotta, az a foglyászat alkalmával bizony legtöbbször söréttől múlik ki. A sörétlövés ellen ilyen különös és kivételes alkalmakkor kifogást nem lehet tenni, ha még határozott számu söréttel töltött patron van

a hármascsovü fegyverünkben és arra lehet számítani, hogy a meglőtt őzbak okvetlenül tűzben esik el. Mégis tanácsolom mindenkinek, aki fogolyra vadászik, hogyha véletlenül őzbak ugrana fel előtte, csakis akkor lőjön rá, ha biztos a lövés. Mert a fegyvercsőben levő gyöngé apró sörét épen csak a foglyászásra alkalmas és nem az őzvadra. Ritkán marad az őzbak, hacsak nem épen közvetlen közélről nyakára kapta a lövést, tűzben összerogyva; gyakrabban csak megsebesül és így azután csak később múlik ki valahol, roppant nagy kínok között. Az ilyen eljárás bizony nagyon is kifogásolható, mert nem egyéb a kocavadászatnál és csak sintérség az a vadak ellen.

A kacsázó területeken is javában folyik a vadászat. A vendég, az ideiglenes tartózkodásra jelentkezett egyedek már átvedlettek, úgy a későn keltők is magukhoz tértek és a csapathoz csatlakoztak. A teljesen kifejlettek napközben nagyobb, vagyis mélyebb vizeken tartózkodnak vagy gyékénykáká és nádsűrükben, mihelyt azonban a nap a láthatárról eltűnik, azonnal megkezdik a húzást, vándorlást. Felkeresik a sekélyebb tocsogókat, tavakat és vizes árkokat, ahol valamelyes ételmet találnak. De felkeresik a tarlókat is, különösen ahol zab vagy hajdina volt, vagy van vetve, ezekben azután meglehetősen mulatságot csapnak, no meg a kölesben is. A lesállítás a terményföldeknél, vagy ama helyeken, ameről odahúzódni szoktak, ezen időszakban hálásan kifizetődik. Ha a tájék nem kínál fel önként semmi természetes fedett helyet, úgy vagy leveles ágakból, vagy egyéb valami másból készítsük azt magunknak. Nem szükséges, hogy ott valóságos kunyhót készítsünk, csupán arról az oldalról legyen takarva a vadász, amely felől a kacsák húznak; ott verjen vagy dugjon be a vadász a földbe leveles ágat.

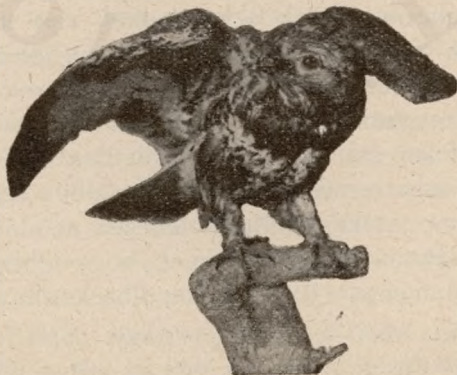
A leshelyen szabad helyet biztosítson a maga részére a vadász, hogy a lövésben semmi ne gátolja, s arra is ügyeljen, hogy a lombos fa ága kifele lehet terjedelmesebb is, de befelé ne hatoljon. A nyílsebesen átvonuló — húzó — kacsákhoz mindenesetre jó szem és kitűnő lövő kell, aki potyára nem pocsékolja a löport, mert csakis ilyen részesülhet vadászszerencséiben és vadászörömben. A kacsahúzásra ne használjunk apró, finom szemű sörétet, mert ez esetben sok kacsát csak megsebesítünk, de az nem kerül aggatékra. Legjobb a 8-as számú sörét, de a 10-es számú sörétnél feljebb már ne menjünk. Tanácsos, hogy a földeken levő tocsogós mélyedéseket, ahol a kacsák éjjeli szállást tartottak, korán reggel felkeressük. Természetesen, ezt oly korán kell végrehajtani, amikor még a táj csendes, vagyis emberek, állatok még nem jártak arra és így a pihenő kacsát fel nem zavarták.

Oly vadászterület-tulajdonosok, akiknek a területén csak fácán van, idejekorán tájékozódjanak az egész állomány felől. Ha ez megtörtént, csakis akkor állapítsák meg a lelövésre kerülő százalékot. Ekkor a legjobb esetben is csak a kakasokat szabad megiritkítani, mert mint ahogy a legtöbb pénzes erszény is kiürül, úgy fog elfogyni a fácánok száma is. Sok helyen teljesen kilövik a kakasokat, mert azt tartják, hogy ahol fácántyúk van, oda úgyis jönnek a kakasok. Igen van ebben valami. Én ismerek fácánost, ahol folytonosan csak a kakasokat lötték ki. Egyszer az utolsó mohikánt mégis életben kellett hagyni és két évig a területet teljesen kimélni a szaporodás miatt s így a fácánvadászat teljesen szünetelt. Azután is hozatni kellett fácánkakast, hogy jobban szaporodjanak, amíg újra türhető állapotba került a pagony.

Üregi nyúl területeken nagy gond fordítandó arra, hogy lúlszaporodásuk úgy az erdei, mint mezei

gazdaságok kárára ne válják, különösen olyan erdőgazdaságokban, ahol erdősítések vannak, mert ott azután vége annak. Lerádják a csemeték kérgét s aknamunkájukkal szabaddá teszik a gyökereket. Ismerek erdőgazdaságot, ahol erdei- és mezei nyulak nagyon leapadtak, megfogytak, hozattak tehát üregi nyulakat, hogy népessé tegyék a területüket és hogy legyen mire vadászni. Azonban nem számítottak az üregi nyulak felette gyors szaporodására, amely nem állott arányban az évi lelövással, hanem százszorosan túlszárnyalta a növekedés a fogyasztást. Ma azután már kézzel lábbal irtanak, pusztítanak még a magvát is, ámde nem lehet.

Most, amikor a mezők le vannak tarolva, a termények behordva, igen sok csendes pusztítót lehet fülön fogni, különösen macskát, kóbor ebet. Ezeket épen nem szabad sem sajnálni, sem kimélni, hiszen apró nyulak mindig vannak egész késő novemberig. Ahol még a maglóhere, köles, hajdina esetleg a csillagfürt, tengeri vagy más őszi növény, mint a répa, késői krumpli kint van, ott még mindig találkozhatunk egy-egy vörös-frakkos urfival, ezek még kissé ostobák s így könnyű fegyvercső elé kapni. — Különösen ellenőrizendők a notórius orvvadászok, akiket ha most elcsipünk, úgy területünk hosszab ideig nyugodt marad.

Október.

A kapásnövények kiszedésének ideje van. Ezeket az erdész vagy a majori lakások, vagy az erdők mellett lehetőleg a déli oldalra és ott rakja el, ahol az északi szélről óva lesznek. Ott, ahol a vad kijárni szokott, vagy más helyeken, ahol váltói vannak, de nem az idegen területre vezető csapásokon, ott mindig hagyjunk tarló vagy takarmányrépát a földben. Ezeken a helyeken a vad maga kotorjakaparja ki magának a földből az ingyenc falatokat.

Ezeket a helyeket a lehetőséghez képest a nagyobb hófúvásoktól meg kell védeni az által, hogy sövényt állítunk fel gyékényből, kákából; vesszőből vagy fenyőgalyakból fonva. Ha az ilyen veteményes helyeket kellőképpen megvédjük, úgy a vadnak nemcsak legelőt, hanem foglalkozást is adunk. Nem kell azonban arra törekedni, hogy a vadnak folytonosan gazdagon terített asztala legyen, mert a folytonos jóllakás igen gyakran különféle betegségeket is idézhet elő, különösen a bőséges víztartalmu tápláléknál. Ha azonban a vad maga kaparja ki magának a répát, krumplit, csicsókát, helianthus gumót, úgy van valamelyes foglalkozása s így nem oly könnyen jut olyan nagy mennyiséghez egyszerre, hogy gyomrát túlterhelje. Azonkívül a vad foglalkoztatása még azért is jó, hogy helyhez köti a netalán csatangolni vágyó egyedeket s így mégsem kerülnek oly könnyen a reájuk leső szomszédainknak az útjába.

A tengeri is beérik. A csöveket letörik és kóroit kúpokba rakják össze a tengeri tarlón. Ez alkalom-

mal felemlítem, hogy ott, ahol lehetséges, egy-egy tábla tengerit a vadászterület közelében télen át a lábán kell hagyni, hogy a vadnak némi menhelyet, remizet biztosítsunk. Fogoly, fácán, nyúl odavonul tanyát ütni. Megtörténik az is nem egyszer, hogy még őz is található az ilyen lábán hagyott tengeriben, különösen a sík, lapályos területeken, ahol kevés cserjés-bokros vagy erdős hely található. De a vörösfrakkos szeladon is felkeresi az ilyen helyeket, hogy a terített raktárból könnyű szerrel szerezzon pecsenyét. Az ilyen remizek — csenderesek — közelében azután a jól megbokrosodott vetések barázdájában szokott sétálni, itt lehet vassal fogni ökelmét, minden csalétek nélkül.

Október végén már kifizeti magát, hogy a bundát levegyük róla. A vas elé tegyünk egy meglehetősen nagyságu terméskövet, vagy ha az nincsen, egy tuskót a barázdába — természetesen az erdő felőli részen — amelyről a róka a remizet fel szokta keresni. Mikor aztán a róka a kövön vagy a tuskón átugrott, úgy gyönyörűen benne van lábaival a csapótányérvasban. És ha már a rókáknál tartok írásomban, úgy felhívom vadásztársaim figyelmét a döggunyhók kijavítására és arra, hogy a lövőlyukat az északi oldalra készítsék. Az elromlott heringek kirakásával, a trágya és kompost rakásokra, amely helyeket a rókák nagyon is felszokták keresni az egerek kedvéért, holdvilágos éjjeleken igen szép eredményt lehet elérni e téren.

A berkenye bogyói már érettek s így szedhetők. Száraz és szellős helyen raktározandók el, mert másként hamar megpenészednek. A locs-pocsos őszi időjárás mellett figyelemmel kell lenni arra, hogy a víz az erdei réteken kaszálókon és erdei szántóföldeken ne maradjon, hanem a levezető árkokon lefolyjon. Ugyanis nemcsak a felső, hanem az alsó

talajvíz is kilugozza, elrontja a talajt s így az azon lévő növényzet gyökereit kiöli, mert elvonja a növény gyökérzetétől a táplálékot.

Ebben a hónapban arra is kell gondolnunk, hogy az erdei szántók, takarmányföldek szabaddá tétessenek a vad számára, mert különösen a rigyetésnél lesóványodott agancsároknek van kellő leelőre szükségük. Különben az őzeknek most már tudniok kell, hol találhatóak leghamarább és legkönnyebben terített asztalra fáradság nélkül.

Mert igen sokszor már novemberben beáll a fagy és magas havazással a hófuvás, a finom idegzettű őzvad pedig nincsen abban a helyzetben, hogy a havat kaparhassa és hogy ételmet kereshessen akkor, mikor már arra az éhség hajtja.

Az igaz vadásznak mostanában új vadászörömek kínálkoznak, vannak akik tudnak pl. holdvilágos tiszta időben golyóval is löni. Ilyen alkalommal a távcső nem épen megvetendő előnyt biztosít. Hanem meg kell figyelni a lesállásra való vonuláskor a szél irányát, mert másként vége a mulatságnak, ha a lesállás a földön, vagy a földszint van, akár tuskón, akár vadászszéken. Igen jó segítség ilyenkor az, ha lópokrócba göngyöljük magunkat.

A lószagot a szél összekavarja az emberével s ez az állati szag erősebb lévén, az emberi testből eredő kigőzölgést megsemmisíti. Különben azal is segíthetünk magunkon, hogy zárható és lőrés-sel ellátott bódét állítunk fel. Mégis az ilyen lesállítás nem méltó az igazi vérbeli vadászhoz. Dacára annak, hogy én már régi vadász vagyok, csupán egyetlen egyszer ültem le ilyen bódében. Már ennél különb a magasállás, a prédikációs szék.

A vadásznak szabad levegőre van szüksége, ha kint jár a szabad természetben; látni akarja a holdas-csillagos eget s gyönyörködni akar a csodás

természet néma éjjeli varázsában még akkor is, ha a lábak fáznak s a fogak vacognak s fülünk mellett nem valami bájos esthárfa hangjaként füttyöl is el az északi szél.

Nemcsak a dám és a sörtevad, hanem némely agancsát még le nem vetett őzbak is kerülhet e hónapban puskánk elé. A nedves október havában őszi időjárás esetén az őznek az életviszonyai mintha megváltoznának. Száraz, normális időben siksági foglyaszás közben őzet is láthatunk a krumpli indák, a csillagfürt (amely magasra is megnő), a magas fű, a gyékény, vagy a káka között. Ez a kedvenc tartózkodási helyük esőzésekor nagyon nedves, s így egészségtelen a lakás és ezért visszahúzódnak a sarj és szálerdőkbe s így szerencsénk ott lehet hozzájuk akár lesen, akár cserkészeten.

Október hava valójában a vadászati aratás hava az igaz vadász számára, mert most a nőnemű őzeken kívül, az összes vad nemekre szabad a vadászat. Mégis a legtöbb vadászterület-tulajdonosnál a nyúl marad csupán fővadnak. Hej! de másként lenne az is, ha a szegény nyulakra ép úgy, mint más vadnemre is, kitolnák a tilalmi időt pl. nov. 15-ig. Vagy 30—40 évvel ezelőtt még egészen másként állott a tapsifülekkel. Akkor még a területtulajdonosok nem igen törődtek sem a területtel, sem a vaddal, mert nem nagy értéket tulajdonítottak annak. Vadászott ki-ki az ő módja szerint s aki legtöbbet hozott terítékre, az volt ismerősei, barátai előtt a legkitünőbb vadász. Mivel akkor is csak ép oly nehezen ment a dúvadirtás, és nehezebben, mint pl. a nyúl után való járás, természetes, hogy a ragadozók is elszaporodtak.

Csak amikor a vadászati szaklapok írói a messze jövőbe látva, igyekeztek a figyelmet felhívni a már akkor is tarthatatlan állapotokra, kezdek a

viszonyok javulni. Megteremtették alapját a vadászatnak és felnyitották sokaknak a szemét, akik még a tudatlanság homályában tapogatództak s ama balvéleményekben éltek, hogy korrektül cselekedtek, holott akaraton kívül épen az ellenkezőjét tették annak, amit valójában kellett volna. Mert pl. a keresésnél legtöbbször a teljes nyugalommal vackában pihenő, hasas, vagy épen szoptatós anya nyulat lötték le. Ugyanez az eset történt a lesálláson is és a bagzáskor hajtott nyullal is, mert hiszen mindig a nőtény nyúl fut a kan nyúl előtt. Így azután a hátul kullogó szerelmes kan megmenekült a göbecs elől. Végeredményként azután sokkal kevesebb lett a nőtény nyúl és sok kan maradt meg a területen. Csak a vadászati szaklapok megjelenése óta változott a helyzet. Sajnos, szaklapot ma is nagyon, de nagyon kevesen olvasnak, különösen azok a vadászok, akik a sikkos és feltűnő vadászruhát hordják, no meg azok, akik nullifikálják azt az organumot, amely a vadászat szakszerű és nemes mesterség üzését tárja oktatólag a vadász elé s így sokan nem akarják, vagy nem képesek felfogni annak a lapnak megfizethetetlen és áldásos voltát. Talán büszkeségből, talán túl bölcsességből, vagy nemtörődömségből teszik. Nem tudom.

Csupán azt tudom és tapasztalom, hogy bizony ez nagy szégyen az illető vadászokra, akik mindenütt elég szép számmal vannak, de szégyen a területtulajdonos és bérlő urakra is.

A legtöbbje türehető vadászatot akar. A fődolog az, hogy a területek mindig nagyobb és nagyobb békességben legyenek. A pásztorok ebei a nyakukon koloncot viselnek, hogy ez hátráltassa a vad üzésében. De hogy vannak azok felkoncolva, jó magasra kötött pipaszár vastagságu pálcikával, amely egy cseppet sem hátráltatja a futásban, ezt

meg kell nézni. No de szerintük a törvénynek eleget tettek.

Hát azután segít ez valamit? Semmit. Így volt ez régente, így van ez ma is.

Számos testvér Szt. Hubertusban emlékezni fog még a jó „előltöltő” időkre, elmondhatják: igaz, úgy volt. Tehát e téren nem haladtunk előre a huszadik században sem.

Napfényes időkben és ott, ahol valamelyes menhely található, ott még lelhetünk foglyokat. Foglyot ma a legtöbb helyen még erős védelem és óvás alatt kellene tartani. Ha vadászat közben nem tartanak ki a foglyok és még nem értük el a lelendő számot ott, ahol az megengedett, úgy a legrosszabb esetben tessék megpróbálni a „sárkány-madarat”. Ezt azonban csakis ott lehet alkalmazni, ahol biztosan lehet számítani még kellő számú tenyészanyagra, mert ha meggondolás nélkül lövöldözünk, úgy könnyen teljesen kilisztilhatjuk a területet a foglyoktól, amit azután nagyon megbánnánk. Tehát inkább óvjuk, mint lőjük.

A fácánvadászattal tanácsos várni novemberig. Ekkorra már a kakasok teljesen kifejlődhetnek és még az is hozzájárul, hogy hidegebb az idő s így tovább eláll s ami a fő, jobban is fizetik. November hónap megkönnyíti a keresést is erre a nemes szárnyasra, mert a tengerit, krumplit, répát, káposztát, lombot és füvet betakarították s ami silány kint maradt, az elhalt, elszáradt s így sokkal könnyebben tekinthető át a terület és jobban megfigyelhető a megsebesített szárnyas is. Ha pedig a konyhát kellene ellátni e vaddal — de bárminővel is — mindig a határ mentén végezzük azt s ott a kóbor vadakat ejtsük el legelsősorban is.

Erdei- és sárszalonka most van a visszavonulásban és a hízdényben. A passzióátus szalonka

vadászok felkeresik ismert szalonkázó helyeiket ebeikkel, a szálerdőket, ahol lágy, nedves a talaj és átkutatják a rét széleket, mert hiszen a puha talajú helyek a hosszúcsőrűek kedvenc tartózkodási helye.

Legcélszerűbb, ha azon helyeket, ahol az erdei — nagy bagolyfejű — szalonkák tartózkodni szoktak, — hacsak nem magas szálerdő — egy pár gyerek hajtóval, csendben, csak kopogtatva áthajtatjuk s a vadászok felállanak egy bizonyos helyre elől és két oldalt, amerre a hajtás történik, mivel a gyors futású szalonka ügyes lábaival a hajtó gyerek, vagy okos és jól kitanított vizslák elől jó előrefut és a lövonalon kívül rebben fel.

A vadludakra is sikeresen használható fel október vadászati szempontból, mert azok költetési helyeikről most húznak; különösen ködös estéken jó fedezet mellett legkönnyebben kaphatók lövésre. A 00—4 sörétek legjobbak ilyen alkalomra. Sokszor leszállnak a libák a vetésekre is. Meglehet kísérelni ilyenkor a szekérrel való megközelítést is, ép úgy mint a túzoknál, azonban az is igaz, hogy nehezen lehet ezeket oly távolságra megközelíteni, hogy sörét lövéssel eredményt érhessünk el.

A ragadozók szörmés csuhája ezen hónap vége felé már hasznavehető, értékes holmi, miért is alaposan utána kell pótolni a tavaszi és nyári mulasztásokat, szorgalmasan pusztítani azokat annál is inkább, mert a nyers szörmének az utóbbi években hatalmasan felszokott az ára s a szorgalmas, kötelességtudó vadásznak nem csekély mellékjövedelmet ad.

November.

A természet lassan kihals ma-holnap halottas ágyára fehér szemfedőt borít a tél fagyos keze. Színes levélhalmaz áll előttünk: az őszi mezbe öltözött erdő. Sívároghatva tekintünk a hervadás misztikus homályába, öröm és kétség között gondolunk a piheni tért természet néma síri csendjének rejtekében meghúzódó vadjainkra. Vajjon hoz-e számunkra a november hűvös szele vadászörömöket!?

Most lehet nemes szórakozással felhasználni a legfőbb vadászati idényt, most űzhetjük a vadászat bármely sportját kedvünkre, legyen az sík mezőn, vagy a levélhullást megkezdett erdőben, a megsárgult legelőkön vagy az elvirágzott réteken.

De amíg élvezzük a vadászörömöket, ne feledkezzünk meg vadjaink védelméről sem. Sokszor megesik, különösen nagyobb pagonyban tartott hajtóvadászatok alkalmával, hogy amíg annak egy részén vadásznak a hívatottak, addig a másik részében a hívatatlanok, a vadorzók saját szakállukra garázdálkodnak. Ez a bitang népség arra számít és nem hiába, hogy ilyen napokon a pagony minden felügyelet nélkül marad, mert az erdész-vadász személyzetnek dolga van a vadász urak körül s így zavartalanul lődözhetnek le mindent, ami eléjük akad. Tehát nem árt ilyenkor az elővigyázat s az óvóintézkedés!

Ami a vadóvást és gondozást illeti, tekintetbe kell venni az alábbiakat. Még ha a hegyi kaszálón van is bőséges fűtermés, szénában azért gyak-

ran szükségét szenvedhetünk. Mert ha szénatermésünk egyik évben jobb volt, mint a múltban, mégsem biztosít az elegendő mennyiségről, mert nem tudjuk, hogy a tél mikor fog az ajtókon kopogtatni.

Nyugodt lehet annak a vadóvónak a lelke aki az év folyamán gondoskodott vadjairól télire. Ha nem, úgy még nem késő, mert még novemberben is lehet szükség idejére valamit tenni. A hulló levél a tölgyről, bükkről, hársról, gesztenye és nyírfákról szükség esetén jó az őznek. Azért a lombot, a lehullott faleveleket össze kell gereblyézni s jól összenyomott, taposott csomókba összehordani oly helyekre, ahol a vadaknak váltójuk van. Hogy azonban a szél, ha erősebb, el ne hordhassa, valami doronggal vagy kövekkel szorítsuk azt le, azonban előbb szalmával fedjük be. De ügyelni kell arra is, hogy a lombok teljesen száraz állapotban rakassanak össze, mert a nedves lomb hamar rothad. Míg az őszi vetések szabadon, hómentesen vannak, addig a lombhoz a mi vadjaink nem is szagolnak, csak akkor, amikor az erdei füveket és minden egyebet már egészen eltakar a hó.

November havában már fagyokra és havazásokra is lehet számítani, a hóékéknak tehát készen kell lenniök. Ez nagyon könnyen elkészíthető. Egybe fektetett **A** betűt készítünk kemény deszkából. Az **▷** betű hegyibe egy vaskarikát erősítünk, amely karikába a hámfát kapcsoljuk hozzá s úgy fogjuk bele a lovat. Ezzel a hóékével az erdei szántókat a vetéseket több helyen is összejárjuk, hogy a havat eltúrva a gyenge idegzetű őzvadnak s más vadnak is a vetést hozzáférhetővé tegyük, mert a jeges felületű hónál az őz csülkeit csakhamar véresre kaparja. De még ezzel a hóékével cserkész és egyéb utakról is kétoldalra tologatjuk a havat s így magunkat is megkíméljük a magas hó taposásától.

Az etetőket — még ha ideiglenesek is — a következőkép készíthetjük :

Egy négyzetterületen négy karót verünk a földbe úgy, hogy az északi oldalra esők alacsonyabbak legyenek 30—40 cm.-rel. A karók maradványait rajta hagyjuk azokon, hogy azokra fenyőágakat rakhasunk fedélnek. Tetejére szalmát, gyékényt vagy ká-kát rakhatunk, hogy az az esőt és havat lehetőleg fentartsa. Északnyugati oldalára esetleg még akár a földbe szúrkálva, akár másként odaerősítve galyakat helyezünk el falazatnak, hogy a szél az esőt vagy havat be ne hordja az ereszet alá.

Takarmányul foglyok és fácánok részére jó minden szemestermény, de polyvával keverjük azt össze, hogy a verebek s más szemet evő szárnyasok ne jussanak könnyen hozzá, másrészt pedig azért, hogy a foglyoknak és fácánoknak is keresni, kapargálni kellessen utána. Természetes, hogy az etetőket csak oly helyen állítjuk fel, ahol ezek a szárnyasok állandóan tartózkodnak a vadászterületeken, mert kóbor szárnyas csak nagy ritkán marad meg. A magas hóállásnál úgy a fácánok, mint a foglyok nagyon is rá vannak utalva az emberi segítségre. Puha, lágy hóban beássák magukat a foglyok egészen a vetésekig, de már a fácán nem. Legfeljebb, ha a nagyfülű nyúl nem megy segítségére éjjelenként s erős karmaival a havat el nem kaparja a legelhetés szempontjából a vetéseken, amit azután a szárnyasvadak is felkeresnek nappal.

Ezen hónapban erősen folynak a hajtóvadászatok. Az ilyen vadászatra a tulajdonosok mindenféle embereket hívnak meg. Kívánatos azonban, hogy az ilyen vadászok, ha a hajtásban őzek is jönnének a lövonalra, ma ezeknek „salvus conductust” (szabad elmenetelt) adjanak, vagyis azokra ne lőjenek. Különösen nyúl vadászatnál állítandó fel

elvül, hogy őzre büntetés terhe alatt tilos rálőni. Mert sehol sem vétenek oly sokat, mint az ilyen vadászatokon. Mennyi őzet lőttek ilyen alkalomkor nyomorékká s mennyi jut ebek zsákmányául. Az ilyen őzlövészetet teljesen mellőzni kell. Akinek feltett szándéka őzet lőni, annak ott van a lesállás és a cserkészet. A lelövendő állatot előbb jól szemügyre kell venni, mielőtt a ravaszt elhúznók, ez pedig a hajtóvadászatokon sokszor lehetetlenség.

Minden fölösleges élelemfogyasztót, mielőtt a tél beállana és a hízottságban visszaesés mutatkoznék, le kell lőni. Azonban soha sem szabad vadra lőni az etetőik közelében. Igaz, hogy ez kényelmes állapot, hanem közönséges és sintér-munka, gyilkolás és igaz vadászhoz nem méltó eljárás. Ha oly hajtóvadászatra vagyunk hivatalosak, ahol fácánok is lehetnek a hajtásban, jól idomított, jó orrú s jól kereső ebet is vigyünk magunkkal.

A róka most a földek barázdáiban húzza meg magát szívesen. Hanem azért épen nem tanácsos, hogy ott tegyük le a csapó- vagy tányér-vasat, mert ott igen könnyen bele mehet a hasznos vad is. Válasszunk e célra kizárólag olyan utakat és csapásokat, amelyeket csak a róka koma szokott használni és pedig: vagy keleti vagy északi irányúakat és tegyünk le ott csaléteket is (rókaszimat). Minthogy nekünk ősszel és télen át leginkább keleti és északi szelünk van, a csalétek szaga a rókát csakhamar oda fogja csalogatni és rendes útvjáról az ingyencfalat kedvéért le fog térni a csapóvashoz.

Ha pedig a róka a nád, káka s gyékény vagy épen fiatal sűrűben ütötte fel tanyáját, úgy könnyen ejthetjük módját, hogy szerencsénk legyen hozzá. Az ilyen helyről ugyanis könnyen ki lehet őt tessékeltetni pár emberrel, ha őt látni őhajtjuk. Nem is kell, hogy a hajtást végző emberek nagy lármát

csapjanak, elég egy-egy köhintés. A finom szaglászú és mégfinomabb hallású róka nagyon hamar észreveszi, hogy valami nincsen rendjén s jóllehet rop-pantul ravasz állat, sokszor mégis nagyon ostobául viselkedik: meglapul, lassan kúszik zajtalanul a szélíg, vagy pedig villámgyorsan szeretne menekülni, csakhogy ez a jó vadásznál nem igen sikerül neki.

December.

Egyetlen időszakban sem szorul a vad oly nagyon az emberi segítségre, mint a most következő időben. Mig a természet nem takarózik be túlságosan a fehér téli leplével, addig csak elkínlódik, eltengeődik a vad valahogy emberi segítség nélkül is. Azonban, ha sok hó esett akkor azután drága a jó tanács.

A nyúl csak talál itt-ott néha egy-egy káposzta-törzsöt vagy holmi giz-gaszt, amellyel éhségét csillapítja, de másként áll a dolog pl. a foglyokkal. Ezek könnyebben telelnek át kemény fagy mellett, mint az enye, nedves időjárás, vagy magas hóállás mellett. A fogolynak a fagy — legyen az még oly tartós és kemény hideggel — nem árthat. Erre az ellenállásra kifejlődése, testszervezete és légzőszerve teszi őt képessé. Pösche: „Leben der Natur“ című könyvében írja, hogy a tüdősejtek a foglynál és más télálló szárnyasnál nem csak egyedül finoman elágazott hajszálszövetekkel vannak gazdagon körül-fogva, hanem a légzőszervek ágazatai benyílnak s bevezetnek egészen a légzacskóba és a behatolt levegő a légcsövön és a légzőágacsákakon felmelegítődik, sőt a levegő behatol minden ízébe, szövetébe a szárnyas testének, egészen a csontokig és ott megindul a másodrendű teljes lélegzési processus. Ebből láthatjuk, hogy a hideg a mi foglyainknak épen nem árthat; a fődolog az, hogy elegendő eleségük legyen és hogy erejükben maradjanak.

Igazán szomorú kép tárul elénk sokszor a téli időben. Ki nem látott volna még közülünk élelmet

kereső fogoly csapatot hófuvásokon? Szegények, egyik barna folttól a másikhoz futva keresnek, karpárnak, hanem bizony legtöbb esetben semmit sem találnak, pedig a gyomruk korog. Hideget és éhséget együtt szenvedni bizony keserves dolog és komisz állapot. Ürülékük híg, cseppfolyóssá válik és sárgás, néha pedig véres is, amit a szűk táplálkozás idéz elő s arra vezethető vissza.

És ezen élelemhiányhoz még sok számtalan el-lenség is járul, főleg a tanyai nép, az ő rozsdás pus-kájával, a macska és más szörmés ragadozók. Különösen megtizedelik őket a levegő rabló cigányai, melyeknek csatangolásai közben messziről szemükbe tűnnek a fehér havon fulkározó fekete-barnás pon-tok. Bizony szívet facsaró, szomorú kép ez. Annál inkább kötelessége minden vadásznak, akinek még érző, emberi szíve van, hogy az Isten-adta foglyo-kon — amelyek némely területnek a fővadállomá-nyát képezik — a legjobb tehetsége szerint segítsen, szükség idején nekik védelmet, táplálékot nyújtson.

Az üregi nyulak a magas hóállás mellett télen át bizony szintén sokat szenvednek az éhségtől. Bár ezeknek a rágcsálóknak a szaporulatát elősegíteni nem igen kívánjuk, de ha már annyira kerül, hogy éhen pusztulnának el, mégis nyujtsunk nekik is mentőke-zet. Talán lesznek kételkedők, akik nehezen hiszik el azt, hogy az üregi nyulak éhen is elpusztulná-nak. Erről magam is meggyőződtem s a kételkedők kedvéért elmondom, hogyan. Az évre már nem em-lékszem, csak azt tudom, hogy nagyon magas volt a hó, amikor véletlenül rábukkantam néhány csa-tangoló üregi nyúlra. Egy párat elejtettem, de bizony az csak bőr és csont volt s nem is volt oly villám-gyors, mint máskor, szárazfagy alkalmával. Csupa kuriózum kedvéért felhasítottam s a gyomorban egy kis fakéregmaradvány volt az erősebben lerágott fa-

darabokkal vegyesen. Bár nem igen szeretem őket, mert erdőrontók, de azért már kénytelenségből is, hogy megakadályozzam a kéregrágásuk által okozott kárt, de még szájalomból is, még aznap vittem az általuk lakott erdőrésszbe s azután is rendszeren egész télen át szálastakarmányt. Azután a következő ősz-szel és télen át is takarmányoztam őket, hanem ki is vettem a részemet belőlük. Szelidített menyéttel

Makkot keresgélő szarvasok.

és görénnyel vadásztam reájuk. Kihajtottam a lyukaiból s hálóba fogtam meg őket. Úgy etettem különben a közönséges nyúlakat is ; igaz, hogy ledönttem nyár és más fákat is, amelyeknek kérgét szereti úgy az őz, mint a nyúl egyformán.

Az őzvad számára a rendes etetőkön kívül még az úgynevezett ideiglenes — repülő-etetőket is alkal-

mazzuk. Ha ezeket másként nem tudnók felállítani, úgy egyszerűen három darab jó karvastagságú, 7—8 láb hosszú karót akár dróttal, akár guzszsral a közepe táján összekötünk s azután szétállítjuk a karók alsó és már előre kihegyezett végeit, miáltal azok alul és felül szétnyitott \times háromszöget alkotnak, azután a szétterjesztett lábakat beverjük a földbe s a felső háromszögű nyílásba helyezzük el a kötegbe kötött szálastakarmányt. A takarmány tetejébe pedig akár lombos fenyőgalyat, akár pedig cserfa levelesgalyat rakunk. Ha van fenyő az erdőben, úgy ennek aljában készítjük el a repülő etetőt; ennek lombozata felfogja a havat is. Zabot, lóherét vagy szénát kévébe kötve rakunk a hármass villa közé, amit a fák között csatangoló őzek csakhamar feltalálnak.

Mindenek felett azt ajánlom minden vadgondozónak, hogy úgy karácsony előtt gyakrabban keresse fel vadászterületét, mint máskor s tartózkodjék az esti szürkületkor ott kissé több ideig, különösen ha hó van és hozzá még holdvilág is, vagy a hajnali órákban. Köztudomású ugyanis, hogy a vadorzók sohasem keresik fel a területeket oly biztosan, mint a karácsony és újév előtt. Hiszen az ő legjobb idejük ez, mert orozva, lopva szerzett zsákmányukat az ünnepekre magas áron tudják eladni. Különösen ajánlatos erdészembernek ilyenkor az erdőben való tartózkodás, mert ott most igen nehéz napok várnak rá. Nemcsak a vadra kell most vigyázni, hanem őrködni kell kettőzött figyelemmel a karácsonyfa tolvajokra is. Éjjel és nappal bujják ezek ilyenkor az erdőt s a legszebb fácskákat vagdalják ki, sokszor egész erdősítéseket tesznek tönkre. Ott, ahol még vadorzók is vannak, akik fegyverrel dolgoznak s képesek életre-halálra menni egy-egy vadért az erdészeti személyzettel, ezek miatt az az ember, aki erdészeti szolgálatba lépett, legyen minden nap elkészülve a legrosszabbra is.

Sokan, akik nincsenek tisztában az erdészeti személyzet teendőivel, azt gondolják, hogy mily pompás és kényelmes életet élhetnek ezek az urak. (Tessék csak szak- és napilapokat olvasni, hogy évenként hány kötelességtudó hű erdészeti alkalmazottnak veszik el életét a vadorzók, akkor majd másként fognak itélkezni.) Bizony! nagyon keservesen megszolgált kenyér az. Hiszen nemcsak az erdőben kell az erdőszolgálatot teljesíteni, hanem rengeteg az írásbeli teendője is, amit a pihenésre szánt időben, ott-hon kell elvégeznie. Ezt a nem laikusokon kívül a vadorzók tudják a legjobban és ezt azután alaposan ki is aknázzák. Kémeket tartanak az erdőtiszt, de különösen az erdőaltiszt lakása körül, hogy mikor is ül az íróasztala mellett s mikor szokta végezni írásbeli teendőit. Különösen azokon a napokon, amikor az első hó lehullott, éjfél után már kinn vannak az erdőn, a vadászterületen, hogy a vad csapáit kikeressék és ezt a módszert leginkább a hurokkal dolgozó gazemberek alkalmazzák.

Ezek az emberek éjjel kirakjákátkozott szerzámaikat és kora reggel kijárnak ellenőrizni azokat, hogy összeszedjék a zsákmányt. Azután csodálkozunk azon, hogy bár lövést nem hallottunk, a területen mégis hallunk vad sírást-rívást, panaszhangokat. A mitsem sejtő vadász vagy vadőr csak későn, sok és nagy kár után jön erre rá.

Mostanában egyes vidékeken már azt a szokást vették fel a vadorzók — különösen a városok közelében, a bányák és gyárak munkásaiból kikérülők, hogy biciklin járnak ki s a vadat hátizsákba rejtve karikáznak el az orrunk elől. Halljuk a lövést, amelynek irányában azután veszett iramodással futunk s nem találunk semmit, mert a gazember kérekpárján már hegyen-völgyön túl van. Hogyha pedig nagynehezen valamelyiket tetten érjük, akkor vigyáz-

zunk! Legelőbb is a saját biztonságunkra gondolkunk és alkalmas, fedett helyet keressünk ki a közelben, azután lövésre kész fegyverrel szólítsuk fel. Sokszor volt alkalmam különféle temperamentumú vadorzókkal összeakadni s nem egyszer jöttem ama igazán kritikuss helyzetbe, hogy csak egy hajszálon függött az életem.

Igaz, hogy viselem is több nyomát és emlékeztető jelét hosszú erdőtiszti szolgálatomnak. És mégis, ha úgy lehetne, mint nem lehetséges, hogy az ember visszafiatalodnék s újra kezdhetné az életet, hát bizony én megint csak erdész lennék. (És nem tennék úgy, mint sok más apa, hogy nem engedné fiát az általa betöltött életpályára. Ha nekem bármennyi fiugyermekem lett volna is, bizony annak mind erdésznek és katonának kellett volna lennie.) Egészséges, testet-lelket edző, szívet nemesítő hivatás ez. De hát erre is, mint mindenre — születni kell. Vannak árny, de vannak igen szép fényoldalai ennek a pályának. De hát Istenem — melyiknek nincsenek...?

A rőt- és dāmavad állomány között még mindig lehet a kiselejtezést folytatni. A gyengét és a netán elnyomorodottakat, továbbá az öreg kivénhedt teheneket, mind ki lehet lövöldözni karácsony előtt, mert hiszen ezen időtájban még nagyon jó húsban vannak és a legjobb árat érhetjük el értök.

Az etetőrácsokat és vályukat most már bővebben lássuk el táplálékkal, mint azelőtt.

Ezen hónapban kezdetét veszi a sörtevad bűgási ideje. A kemény-fagyos talajon nem képesek a sörtevadak túrni, szagatni, mert orrukat megsértik, sőt véresre is tépik. Élelmezéséről okvetlenül gondoskodni kell; krumplit, répát, szemesterményt és vadgesztenyét szórunk neki. Ha talán kerülne holmi hullott, esett állat, úgy azt vitessük ki, ama helyre, ahol a vaddisznók rendszeren tartózkodnak. A vad-

sértések a legjobb „sanitás“-ek, bármily fajú hullott vagy esett vadra és más fajta állatra. A bűgási, azaz párzási idény alatt a sörtevad majdnem teljesen élvezhetetlen s ezen annyira amennyire, csak úgy lehet segíteni, hogy frislinget lövünk. És ha mégis akár akarattal, akár véletlenül kant ejtenénk el, amely már kifejlett, ennek ivar-részét azonnal vágjuk ki, mert másként az egész vad húsa élvezhetetlenné válik.

A szénaboglyák és szalmakazalok mellett, cserjés helyeken, az árkokban állítsunk fel csapóládákat görény és menyét fogására. Ennek az utóbbinak nem igen lehet eléggé a nyomába járni, különösen olyan pagonyokban, ahol fácánok is vannak, mint állandó szárnyas vadak. Ép azért gondoskodjunk, hogy legyenek itt tisztán nyesett és sepeert cserkészutak, amelyek egész éven át mindig fogásra készen álljanak a csapdák. Ezeket a csapdákat naponta 2-szer, este és reggel kell megvizsgálni, mert bizony nem egyszer fogózik meg benne nyúl vagy fácán is. A csapóláda előtt és után legalább 6—8 méternyire $1\frac{1}{2}$ láb magas, vesszőből fonott sövény legyen jobbról, és balról, mintegy terelőként felállítva, hogy az útra tévedt ragadozókat, melyek a zajtalan járású helyeket előszeretettel keresik, egyenesen beleterelje a ládába.

A szárnyas ragadozók ellen szintén nem árt egy pár héja-kosár felállítása, vagy jó magas oszlopra erősített nagy csapókalitka, alul fehér-galambbal s felül csapóhálóval. De lehet egyes magasabb oszlopokra tányérvasakat is kitenni, hanem ezeket is meg kell ám napjában többször nézni, hogy ha esetleg került abba ragadozó, ne hagyjuk azt sokáig kínlódni, szenvedni, mert ez nem vadászhoz méltó eljárás.

A róka koma, a vörös huncut a hóval behor-
dott barázdákban, a mezőkön tovább úzi éjjelenként kirándulását, de sokszor nappal is, különösen ha ködös az idő s így gátolja a szabad kilátást. Friss hó-

esés után pedig szépen ki lehet a lakását nyomozni s kilakoltatni onnan. A dög-leskunyhót is szorgalmasan kell látogatni, mindjárt naplemente után, ez is eredményt biztosít számunkra. Mint csaléteket — legcélszerűbb megpörkölt macskát használni. A dögöt egy zsinóron kell vonszolni a dög leskunyhó elé. Legjobb lóhátról vonszolni a ló után, mert az emberi lépéseket a róka nagyon gyanusan figyeli s ez óvatosságra inti. A dög kihurcolására válasszunk ki szabadon fekvő földterületet és olyan utat, ahol szekekezés nincsen az erdőben. Szoktak régi vadászok megromlott heringeket az út mentén kisebb darabokban elhullatni, míg nagyobb adagokat valami bögrében — csuporban viszik ki és a leskunyhótól lőtávolságnyira kiöntik. Ez a heringszag odavonza a rókát, mint valami inyenc falathoz.

A nyitott vizeknél (a befagyott folyókon vannak egyes helyek, ahol sohasem fagy be a víz) ne mulasszuk el soha a parti részeket megvizsgálni, mert könnyen lehetséges, hogy ott vidra nyomokra akadunk. Hónál és teljes holdvilágnál kikeresünk magunknak egy szélelles, jól fedett állást mint les helyet, ha a vidrának a vízbe járó nyomára akadunk. De legkényelmesebb és talán a legcélszerűbb és legbiztosabb ezen jó bundájú ragadozóra a tányérvas rakása. A vasat szétnyitva, a kijárónál vagy két hüvelyknyire tesszük le a víz alá, kissé beiszapoljuk, de egyben jól meg is erősítjük láncsal a patakon levert karóhoz. A tányérvas addig marad ott, amíg csak a vidra meg nincsen fogva. Ellenőrizni sem kell oly gyakran, mint a rókára kitett vasat, mert a megfogott vidra úgysis beleviszi magával a vízbe s ott megfullad.

A kövi-nyest ilyen tájban az épületek körül üti fel a tanyáját. Kóborlásához útul használja a kerítéseket s az összekötő falazatokat. A holdvilágos idő-

ben, jó fedett helyről igen kifizetődik a jó szőrméjű állatokért egy pár éjjelt feláldozni. Mint minden les-álláshoz itt is a megkivánt főkellék a jó szél és a csendes temperamentumú, szoborszerű mozdulatlan-ság, a kitartás — türelem, annál is inkább, mert a nyest kitünő látó és nagyon finom halló-érzékű állat.

Minél magasabb lesz a hó és keményebb a fagy, annál többet szenved a vad és ebből kifolyólag jobban van ráutalva az emberi segítségre. A vadásznak, különösen ott, ahol sok a fő-, rőt- és őzvad, éjjelenként is talpon és a pagonyban kell lennie. Kora reggelenként okvetlen körül kell járni a határ-széleket és figyelemmel kísérni, hogy nincsen-e vérnyom, amely a pagonyba vezet és nincsen-e a határ mentén oda készített élelem, amely oda csalogatná a vadat a lesben állóhoz. Az ilyen pecsenyevadászokat, legyen az bárki, nem szabad kimélni és ha nem lehet másként az ilyen túlkapások ellen védekezni, úgy a sűrűben, de a határmentén belül 8—10 méterre riasztó drótot húzunk és arra különféle színes lengő rongyokat kötözünk, amiket a legkissebb szellő is mozgásba hozhat; ezt azután a nagyobb vadak respektálni is fogják, míg az apróbb bizony hamar megszokja az ijesztőket s már másnap vígan ide-oda sétál alatta. Ügyelni kell arra is, hogy a jó szomszéd az általunk felállított zsineget el ne vágja.

A bérelt területeken és ott, ahol tanyai gazdaságok vannak, közelítsük meg a tanyák udvar és kert kerítéseit s ha figyelemmel járjuk azt körül, nem egy helyen találunk ott réseket. Bizony sokszor akadunk ott a nyílás szájánál hurokra vagy csapdára s így aztán nem egy vad kerül ilyen úton s módon a tepsibe vagy a bográcsba. Hasonlókat tapasztalhatunk a falvakban a mező felől levő kerítéseknél is.

Rövid tanulmányomat ezzel be is fejeztem : a vadászok és vadóvók havi teendőinek ismertetéséről.

Jól tudom, hogy ezzel az elmefuttatással a régi és nagyobb képzettségű vadászoknak nem mondtam új dolgokat és természetesen nem is mondhattam, mégis hiszem és remélem, hogy az itt elmondottak termékeny talajra hullottak és a kezdő vadászok, erdészeti és vadászati tiszték és altiszték szívében, lelkében gyökeret vernek.

